

TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra AYDIN

Kütahya-2023

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÜL

Hazırlayan:
Büşra AYDIN

Kütahya-2023

Kabul ve Onay

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Kamu Yönetimi Ana bilim dalında, 202085321124 öğrenci numaralı, Büşra AYDIN'nın hazırlamış olduğu "TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ" başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı jüri tarafından yapılmış ve adayın tezinin OY BİRLİĞİ ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

04/07/2023

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÜL (Danışman)		
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Deniz OZAN		
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ZENGİN		

Onay

Doç. Dr. Arif KOLAY

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Girişimi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

04/07/2023

Büşra AYDIN

Özgeçmiş

2015 yılında girdiği Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden 2019 yılında mezun oldu. 2020 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisansı kazandı.

ÖZET

TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

AYDIN, Büşra

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÜL

Temmuz, 2023, 129 sayfa

Geçmişten günümüze kentteki değişimler pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. Kentleşme ile ortaya çıkan düzensiz yapılaşmalar, kentlerde yaşayan çocukların yaşam alanlarını daraltmıştır. Çocukların kent içerisinde sınırlı alanlarda gelişmelerini sağlamaya çalışmaları çocuk haklarının ihlaline yol açmış ve bu durum Çocuk Hakları Sözleşmesi(ÇHS) ile kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Günümüzde pek çok ülke ÇHS'yi esas alarak kentleri çocukların ihtiyaçlarına ve beklentilerine göre şekillendirmeye yönelik program ve projeler geliştirmeye çalışmıştır.

ÇHS'yi esas alarak kentleri çocuklar için daha yaşanılabilir hale getirmeyi amaçlayan Çocuk Dostu Kentler Girişimi, 1996 yılı itibari ile dünya genelinde yayılım göstermiştir. Girişim, gelişmekte olan ülkelerde özellikle kentleşmenin önemli etkilerinin yaşandığı Türkiye'de, çocukların kent yaşamı içerisindeki refahını önceleyen çalışmaların yapılmasında önemli olmuştur. Bu çalışmada, Türkiye'nin girişimdeki yeri ve öneminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda dünyadaki Çocuk Dostu Kent(ÇDK) çalışmalarından hareketle Türkiye'deki çocuk dostu hizmetler ÇDK stratejileri ile ele alınarak bir değerlendirme sunulmuştur. Çalışma sonucunda, ülkemizdeki çocuk hizmetleri ve diğer ülkelerin faaliyetleri incelendiğinde girişimin sayılı belediye tarafından uygulamaya koyulmuş olduğunu ancak daha çok mekânsal boyuta odaklanılmış ve çocuk katılımında gelişme sağlanamamış olduğunu görüyoruz. Ulusal bir çocuk politikasının olmadığı Türkiye'de, Çocuk Dostu Kentler Girişimini belediyelerin tamamıyla gerçekleştirmediği, dar kapsamda uygulamaya çalıştığı görülmüştür. Dolayısıyla yakın gelecekte ülkemizde ÇDK'nın nicelik ve niteliğinde tam manası ile gelişme gösterebileceği gözükmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Çocuk Dostu Hizmetler, Çocuk Dostu Kent, UNICEF

ABSTRACT**CHILD FRIENDLY CITIES INITIATIVE IN TURKEY****AYDIN, Büşra****Master Thesis, Department of Public Administration****Supervisor: Asst. Prof. Volkan GÜL****July, 2023, 129 pages**

Changes in the city from the past to the present have brought many problems. Irregular constructions that come with the urbanisation have narrowed the living spaces of children living in the cities. The fact that children can seek their development in limited areas within the city has led to the violation of children's rights and this have been comprehensively addressed by the Convention on the Rights of the Child (CRC). Today, many countries have tried to develop programmes and projects based on the CRC to shape cities according to the needs and expectations of children.

The Child Friendly Cities Initiative, guided by CRC, which aims to make cities more liveable for children, has spread throughout the world as of 1996. The initiative has been important in developing countries, especially in Turkey, where significant effects of urbanisation are experienced, in carrying out studies that prioritise the welfare of children in urban life. In this study, it is aimed to reveal the place and importance of Turkey in the initiative. In this context, based on the Child Friendly City (CFC) studies in the world, child friendly services in Turkey are discussed with regards to CFC strategies and an evaluation is presented. At the end of the study, when the child services in Turkey and the activities of other countries are analysed, we see that the initiative has been put into practice by a number of municipalities, but the focus has been more on the spatial dimension and no improvement has been achieved in child participation. In Turkey, where there is no national children's policy, it has been observed that municipalities have not been able to fully implement the Child Friendly Cities Initiative and have tried to implement it in a narrow scope. Therefore, in the near future, it does not seem that the quantity and quality of CFC in Turkey can be fully developed.

Keywords: Child Friendly City, Child Friendly Services, Municipality, UNICEF

ÖNSÖZ

Çalışmamın ilk aşamasından son aşamasına kadar benden destek ve emeklerini esirgemeyen, beni cesaretlendiren ve değerli bilgi birikimi ile bana yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Volkan GÜL başta olmak üzere eleştirileri ve yönlendirmeleri ile çalışmama katkıda bulunan değerli jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Ebru Deniz OZAN ve Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ZENGİN'e, eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteğini esirmeyen ve daima yanımda olduğunu hissettiren sevgili babam Zeki AYDIN'a, sevgili annem Semra AYDIN'a, yol göstericilerim F. Buğra AYDIN'a, Ayşegül ÇETİN AYDIN'a ve bu yolda bana rol model olan amcam Prof. Dr. Mustafa AYDIN'a en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

1.1. ÇOCUK DOSTU KENT KAVRAMI	8
1.2. ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİNİN TARİHSEL SÜRECİ	10
1.3. ÇOCUK DOSTU KENTLERİN GELİŞİMİ	11
1.3.1. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Yol Gösterici İlkeleri.....	13
1.3.2. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Temel Nedenleri	14
1.3.3. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Hedefleri/Ölçütleri.....	16
1.4. ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİNİN STRATEJİLERİ	17
1.4.1. Çocuk Dostu Yasal Çerçeve	17
1.4.2. Çocuk Hakları Birimi veya Koordinasyon Merkezi	17
1.4.3. Şehir Çapında Çocuk Hakları Stratejisi	18
1.4.4. Çocuklar İçin Bütçe Tahsisi.....	18
1.4.5. Çocuk Etki Ölçümü ve Değerlendirmesi	19
1.4.6. Çocukların Durumlarını Bildirir Rapor	20
1.4.7. Çocuk Haklarının Savunuculuğu ve Farkındalık Oluşturma.....	20
1.4.8. Çocukların Katılımı	21

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

2.1. DÜNYADA ÇOCUK DOSTU KENT ÇALIŞMALARI	26
2.2. UNICEF-ÇOCUK DOSTU KENTLER VE YEREL YÖNETİMLER İLHAM VERİYOR YARIŞMASI	29
2.2.1. Somali/Berbera-Yerel Yönetim Liderliğinde Merkezi Olmayan Temel Hizmet Sunumu	30
2.2.2. İspanya/Avilés- Avilés Çocuk ve Gençlik Konseyi	31
2.2.3. Ukrayna/Bakhmut- SPILNO (Jointly-Ortaklaşa)	32
2.2.4. Kolombiya/Bogotá-Çocuklar İçin Bölge Stratejisi.....	32
2.2.5. ABD/ San Francisco-Heron's Head Doğa Keşif Alanı	33

2.2.6. Almanya/Regensburg-Brixenpark -Çocuklara Uygun ve Herkes İçin Kapsayıcı Bir Park	33
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

3.1. GİRİŞİMİN İLK SAFHASI (2014-2015)	38
3.1.1. Adana/Yüreğir	40
3.1.2. Ankara/Mamak	43
3.1.3. Bitlis.....	47
3.1.4. İzmir/Bornova.....	50
3.1.5. Giresun.....	54
3.1.6. Kırklareli/Lüleburgaz	57
3.1.7. Manisa.....	60
3.1.8. Mersin	64
3.1.9. Erzurum/İspir	68
3.1.10. Şanlıurfa/Eyyübiye	69
3.2. GİRİŞİMİN İKİNCİ SAFHASI (2016 SONRASI)	73
3.2.1. Türkiye'de 2016 Sonrası Çocuk Dostu Kent Örnekleri	75
3.2.1.1. Bursa	75
3.2.1.2. İzmir/Seferihisar	76
3.2.1.3. Kayseri	78
3.2.1.4. Antalya	79
3.2.1.5. Gaziantep	80
3.2.1.6. Samsun	81
3.2.1.7. Malatya	82
3.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği-Çocuk Dostu Kentler Fikir ve Proje Yarışması	84
3.2.2.1. İstanbul/Ümraniye Belediyesi.....	85
3.2.2.2. İstanbul/Avcılar Belediyesi.....	86
3.2.2.3. Tokat Belediyesi	87
3.2.2.4. Bursa/Yıldırım Belediyesi	87
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	89
KAYNAKÇA	100
DİZİN	116

TABLolar LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 3.1: Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Girişimi	39
---	----

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CFC	Child Friendly City
CFCI	Child Friendly Cities Initiative
ÇDK	Çocuk Dostu Kent
ÇGM	Çocuk Gelişim Merkezi
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇOGEF	Çocuk ve Gençleri Sosyal Koruma ve Destek Projesi
HABİTAT	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı
ICC	Uluslararası Çocuk Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
KAYMEK	Kayseri Meslek Eğitim ve Kültür A.Ş
LİMER	Lüleburgaz İnovasyon Merkezi
SODES	Sosyal Destek Programı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
UCLG	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı
UNCDF	Birleşmiş Milletler Sermaye Fonu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WALD	Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

TEZ METNI

GİRİŞ

Günümüzde teknoloji, sanayi ve endüstrinin etkisi ile dünya nüfusunun çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Buna nüfus artışının ve köyden kentlere göçün de eklenmesi ile kentler plansız, düzensiz, kirli ve çarpık yapılaşmalar haline gelmiştir. Bu durum kentlerin işlevsizleşmesine ve dolayısı ile de kentlerde yaşayan her yaştan bireyin zorluklar ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Kentlerdeki nüfus artışı; çevre kirliliği, yeşil alanların azalması, trafik sıkışıklığı gibi sorunlara yol açmış (Aydoğan ve İlke, 2018, s.174) ve bu sorunlardan en fazla etkilenenler ise toplumun dezavantajlı kesimi olan çocuklar olmuştur. Kentlerin çarpık yapılaştığı ve otomobillerin git gide arttığı günümüzde çocuk oyun alanları daralmaktadır. Oyun, çocuklar için bir ihtiyaç olup kendilerinin hem fiziksel gelişimleri hem de diğer akranları ile iletişimlerini oyun alanlarında gerçekleştirmektedir ancak kentlerde artık bu alanların bulunması zor bir hale gelmiştir. Kentlerin kalabalıklığı, suç oranlarının artması, sokakların kirliliği çocukların kent yaşamından uzaklaşmasına neden olmuştur. Sokakların tehlikeye açık hale gelmesi ile kentlerde bir güvensizlik ortamı oluşmuş ve aileler çocuklarına baskı yaparak onları eve hapsetmişlerdir. Çocukların sokaklara çıkıp oynayamadığı, vakitlerini teknolojik araç ve gereçlerle geçirdiği çocukluk dönemlerinde kişisel ve fiziksel gelişimleri, arkadaş ilişkileri ve özgüvenleri tehdit altındadır (Turan, 2020, s.1). Oysaki çocuklar, gelişimlerinin ve sosyalleşmelerinin arttığı bu dönemde, sağlıklı ve güvenli ortamlarda, özgürce oyun oynayarak, çevreyi ve doğayı gözlemleyerek, akranları ile iletişim içerisinde geçirmelidir. Geleceğin mimari olan çocuklar bu dönemi ne kadar iyi ve mutlu geçirirse ileriki yaşlarında da özgüvenli bireyler olarak hayatlarına devam edebileceklerdir.

Kentler, çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini en rahat gerçekleştirebilecek alanlardır. Eğitim ve sosyal olanakların fazla olduğu kentlerde çocuklar ev ve okul dışındaki zamanlarını kendilerini geliştirerek geçirebilmektedir. Kentlerin çocuklara sunduğu bu imkânlar çocuklar adına ilgi çekici olmuştur ve çocukların yetişkinlere göre daha kolay adapte olması sunulan bu imkânları ve buldukları ortamı rahatlıkla benimsemesini sağlayacaktır. Bu da çocukların kendilerine uygun mekânlarda istedikleri gibi güvenle eğlenebilmesini sağlamaktadır (Karakuzu, 2021, s.14). Buna rağmen çocuklar kentlerde yetişkinler tarafından göz ardı edilmektedir. Bu da kentlerin yetişkinler tarafından inşa edilmesine ve çocuklara söz hakkı tanınmamasına yol açmaktadır. Çocukların düşünceleri dikkate alınmadığından

çocuklar kentsel mekânların değişiminde rol alamamaktadır. Dolayısıyla yetişkinlerin kentleri, çocukların görmezden gelindiği kentler haline gelmiştir. Gerek ekonomik gerekse toplumsal düzenlemeler kapsamında çocuklar en az dikkate alınan grup olurken (Biol, 2009, s.10), yetişkinler bu sürecin zorluğunun onlar adına ne kadar baş edilemez bir durum olduğunun farkında bile değillerdir. Günümüzde çocukların yaşadıkları zorluklar fark edilmiş olsa da hâlâ dikkate değer değişimler kentlerde görülmemiştir. Çocukların kent hayatında yaşadığı zorlukların önüne geçilmesini ve haklarının yasal mekanizmalar tarafından korunmasını sağlamak amacıyla 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, tüm dünya ülkelerini bir çerçeve etrafında toplamaya çalışmaktadır. Sözleşme; çocuk ve çocuk hakları hiç bir sınıf, din, dil, ırk ayrımı yapılmaksızın bütün çocukların fırsatlardan eşit yararlanması gerektiğini belirtmektedir (Güngör Göksu, 2018, s.158). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, çocukların hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmadan çocuğun daima yüksek yararının göz önünde tutulması, çocuğun fiziksel, bilişsel gelişimlerinin korunması ve çocuğun görüşlerine saygı duyulup karar mekanizmalarına dâhil edilmesi yer almıştır. Sözleşmeyi imzalayan taraf devletler hizmet ve politikalarında çocukların refahını odak haline getirmeyi, çocukların her türlü istismardan korunmasını ve kent içerisinde sağlıklı yaşamın sunulmasını taahhüt etmişlerdir. Fakat kentteki çocukların görmezden gelinmesi, söz hakkı tanınmaması, gelişimlerinin engellenmesi ve güvenli ortamların sunulmaması çocuk hakları sözleşmesinin uygulamadaki geçerliliğini tartışmaya açık hale getirmiştir. Çocuklar için yaşanabilir kılınan, çocuk gözüyle bakılan, çocuğu odağına alan ve görüşlerini önemseyen bir kent tasarımını ortaya koyan Çocuk Dostu Kent (ÇDK) kavramını, UNICEF bir girişim olarak başlatmış ve bu girişimde tüm dünya kentlerinin işbirliğinin önemini vurgulamıştır (UNICEF, 2018).

Çocuk Dostu Kentler Girişimi, Çocuk Hakları Sözleşmesinin maddelerini kendisine esas almıştır. İlk olarak İtalya'da başlamış, zamanla diğer ülkeleri de içerisine alan geniş bir girişim olarak devamlılığını sürdürmüş ve günümüzde 36 ülke UNICEF ile aktif işbirliği içerisinde (Child Friendly Cities Initiatives, 2023). UNICEF, bir kentin çocuk dostu kent olabilmesi için gerekli olan ÇDK stratejilerini ortaya koymuş ve şartların sağlanması halinde aday olan kentler ÇDK olarak tanınmıştır. UNICEF, ulusal düzeyde sözleşmeyi dayanak olarak oluşturulmuş çocuk politikalarının yerel düzeye indirilmesi için yerel yönetimlere (belediye) asıl sorumluluğu yüklemiştir. Belediyeler çocukların ihtiyaçlarını gidermeye en yakın birim olması sebebi ile

kentlerin tasarımında çocukların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almaya ve çocukların yerel politikalara katılımını sağlamaya yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Çocuk Dostu Kent, çocuk dostu mekân ve politikaların yanında çocuğun katılımına da ayrı bir önem vermiştir. ÇDK stratejileri çocuğun her alanda ön planda olmasına ve görüşlerine saygı duyulup karar mekanizmalarında etkili olmasına vurgu yaparak özellikle çocuk katılımının yerel yönetimler tarafından desteklenmesinin önemine değinmiştir. Dolayısıyla Çocuk Dostu Kentler Girişimi, çocukların ihtiyaçlarına geniş açılardan bakmayı ve çocuğun bizatihi kentlerin planlanmasında rol almasını sağlamıştır. Çocuğa oldukça geniş bir alanda odaklanan girişim, uluslararası düzlemde popüler hale gelmiş ve Türkiye de girişime kayıtsız kalmamıştır. Buradan hareketle Türkiye çocuk haklarının yerel düzeyde gerçekleşmesini amaçlayan girişime ortak olmuş ve çocukların ihtiyaçları ve beklentileri dikkate alınarak çocuk dostu mekânlar ve politikalar uygulanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda;

Çalışmanın konusunu; Çocuk Dostu Kentler Girişiminin tarihsel süreçleri, dünyadaki çocuk dostu uygulama örnekleri ve Türkiye’de girişime öncülük eden belediyelerin ve çalışmaya katkı sunabileceği düşünülen örnek belediyelerin çocuk dostu çalışmalarının Çocuk Dostu Kent stratejileri kapsamında değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Türkiye’de kentlerde yaşayanların sayısı sürekli artmıştır. Kentlerde yaşayanların içinde çocukların sayısının yüksek olması çocuklara yönelik hizmetlerin sunulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Nüfusun ve kentleşmenin giderek arttığı ülkemizde kentsel mekânların çocukların göz ardı edilerek tasarlanması onların sağlıklı gelişimini engellemiştir. Buradan hareketle Çocuk Dostu Kent kavramının içeriğine yönelik internet haberleri ve doküman araştırmalarında Türkiye’deki merkezi ve yerel yönetimlerin çocuk hizmetlerinin oyun alanları, kreş gibi daha çok mekânlar özelinde sunulduğu ve yine yazılmış makale ve tez çalışmalarında Çocuk Dostu Kent kavramının çocuğa yönelik kapsamlı bir bakış açısının aksine mekânsal boyutu ile odaklanıldığı görülmüştür. Dolayısı ile “*Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Girişimi*” başlıklı tez çalışması, çocuğa yönelik hizmetlerin alan sınırlaması yapılmadan bütüncül ve kapsayıcı bir Çocuk Dostu Kent kavramını ele alması nedeni ile literatüre bir katkı sunabilmesi beklenmektedir.

Bu doğrultuda çalışma *Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Girişimi nasıl gerçekleşmektedir?* Sorusuna Türkiye’de girişime ortak olan pilot belediyelerin, seçilen

örnek belediyelerin ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin çocuklara yönelik hizmetlerini ve *Türkiye'nin Çocuk Dostu Kentler Girişimindeki yeri nedir?* Sorusu ise Dünya'daki çocuk dostu uygulamaları ve UNICEF'in faaliyetlerini değerlendirmektedir.

Çalışmanın amacı, Çocuk Hakları Sözleşmesi esas alınarak uygulamaya koyulan Çocuk Dostu Kentler Girişiminin kavramsal çerçevesinden yola çıkarak; ulusal ve yerel düzeyde çocuklara yönelik hizmetlerden hareketle Türkiye'nin girişimdeki yerinin ve öneminin ortaya koyulmasıdır. Bu kapsamda; Dünyada uygulanan örnek çocuk dostu kent çalışmaları ve UNICEF'in faaliyetleri açıklanarak Türkiye'deki girişime öncülük eden pilot belediyelerin ve seçilmiş örnek belediyelerin çocuklara yönelik hizmetlerinin Çocuk dostu kent stratejilerine uygun olup olmadığı, ne derecede performans gösterdikleri ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin faaliyetleri ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Tez çalışmasına konu olan bu çocuk dostu çalışmalar hakkındaki bilgiler kamu kurum ve kuruluşların resmi web sitesi, haber arşivleri ve faaliyet raporları, UNICEF web sitesi ve raporları ve diğer haber ve internet kaynakları aracılığı ile elde edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; çarpık kentleşmenin kentlerde oluşturduğu sorunların çocuklar üzerindeki etkileri ve buna yönelik ortaya konan Çocuk Dostu Kent kavramının kavramsal çerçevesi, Çocuk Dostu Kentler Girişiminin tarihsel süreci, gelişimi, yol gösterici ilkeleri, ortaya çıkaran temel nedenleri, hedefleri/ölçütleri ve Çocuk Dostu Kent stratejileri ayrıntılarıyla birlikte ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Dünya'da Çocuk Dostu Kentler Girişiminin gelişimi, çocuk dostu kent çalışmaları ve UNICEF'in faaliyetleri ele alınmıştır. Girişimin çocuklar üzerindeki olumlu etkisine dikkat çekilerek ülkelerin girişime olan ilgisinin arttığı görülmüş ve birçok ülkede çocuk dostu kent anlayışı ulusal ve yerel düzeyde çocuk odaklı hizmet ve politikalar ile yerleştirilmeye çalışılmıştır. UNICEF işbirliğinde 45 ülkenin Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile iştiraklerde bulunduğu ancak 36 ülkenin aktif olarak bu girişimi sürdürdüğü görülmüştür (Child Friendly Cities Initiatives, 2023). Girişime artan ilgi ile çocuk dostu alanlar, çocuk dostu hizmet ve politikalar ve çocuk katılımını destekleyici çalışmalar üzerinde durulmuştur ve Danimarka/Billund Belediyesi- Güvenli Bölge, Bicibus-Barcelona ve A Scuola Ci Andiamo Da Soli-İtalya gibi uygulamalar çocuk dostu uygulamaların oluşturulmasında yerel yönetimlerin yanında çocuk katılımının da sağlanabildiğini göstermiştir. Yine UNICEF'in Çocuk Dostu Kentler Girişiminin yaygınlaştırılması adına tüm ülkelere açık

olarak düzenlenen Çocuk Dostu Kentler ve Yerel Yönetimler İlham Veriyor yarışması farklı kategorilerde oldukça fazla ülkenin yerel yönetimlerinin katılımı ile gerçekleşmiş ve yerel yönetimlerin çocuklara yönelik hizmetleri uygulamaya istekli olduğunu göstermiştir (UNICEF, 2021). Öyle ki ekonomik, kültürel, demografik vb. faktörlerin farklılığı göz önünde bulundurularak yerel yönetimler çeşitli alanlarda ve geliştirme ihtiyacı duyduğu konularda çocuk dostu hizmetler uygulamıştır. Uygulamaya koyulan bu çalışmalar ile dünyanın pek çok ülkesinde girişimin benimsendiği çocuk hizmet ve politikalarında çocukların dikkate alındığı görülmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Türkiye'deki gelişimi, ilk safhası ve ikinci safhası ise Çocuk Dostu Kent örnekleri ve Türkiye Belediyeler Birliğinin (TBB) UNICEF işbirliğindeki faaliyetleri kapsamında ele alınarak Türkiye'nin Çocuk Dostu Kentler Girişimindeki yerini ortaya konmuştur. Girişime başlangıçta pilot belediyeler öncülük etmiş ve çocuk dostu hizmetleri belirlenen hedefler doğrultusunda uygulamaya çalışmışlar ancak yeterli bir sonuç ortaya konulmamış ve çocuk etkinlikleri ve çocuk dostu mekânlardan öteye gidemedikleri görülmüştür. Girişimin ileriki safhasında ise UNICEF işbirliğinde bir resmi program gerçekleştirilmemiş sadece öğrenilen dersler şeklinde hareket edilmiştir. Bu durumda TBB, belediyelere yönelik eğitim, seminer ve yarışmalar düzenleyerek ÇDK anlayışının birkaç belediye özelinden çıkarılarak Türkiye geneline yayılmasını sağlamaya çalışmıştır. Ancak Türkiye'de kapsayıcı bir çocuk politikasının olmayışı Çocuk Dostu Kent çalışmalarının sınırlı sayıda belediye özelinde gerçekleşmesine neden olmuştur. Böylelikle Türkiye'de ulusal düzeyde gerçekleşen çocuk hizmetlerinin yerel düzeye aktarılabilmesi için bütüncül bir çocuk politikasının ve yerel çocuk hakları stratejilerinin oluşturulmasının önemi ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünde; Türkiye'de çocuk hizmetlerinin ÇDK stratejileri ve uygulamaları kapsamında iki açıdan bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminde, çocuk hizmetlerini asıl uygulayıcı birimlerin yerel yönetimlerin olduğu belirtilmiş olup ülkemizde ÇDK stratejilerinin belediyelerin aksine merkezi yönetim tarafından uygulandığı ve belediyelerin bu sorumluluğunu yerine getiremediği görülmüştür. Stratejilerin değerlendirilmesinde; Türkiye, özellikle çocuk hakları savunuculuğu ve çocuk katılımı stratejilerinin uygulanmasını benimsemiş ancak uygulamada zayıf kalmış, diğer stratejilerin gerçekleştirilmesinde ise merkezi yönetimin bu sorumluluğu üstlendiği görülmüştür. Uygulamaların değerlendirilmesine

baktığımızda ise; dünyadaki ÇDK örneklerinin aksine Türkiye’de belediyeler çocuk dostu hizmetlerinde, özellikle oyun ve park alanlarına yani mekânsal boyuta daha fazla odaklanmıştır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin önemli bir adımı olan çocuk katılımı belediyelerin Kent Konseylerinde açılan çocuk meclisleri aracılığı ile gerçekleşmektedir ancak ülkemizde Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinde bulunan çocuk meclislerinin sayısı çocuk katılımının sağlanması için yeterli değildir. Öyle ki Kent Konseyleri bünyesinde oluşturulmuş olan çocuk meclislerinde çocuklar kısmi konularda katılım sağlamıştır (Erbay, 2013, s.49). Bu durum ise çocuk meclislerinin işlevselliğini sorgulamamıza neden olmuştur. Dolayısıyla tam manasıyla katılımın gerçekleşmesi başarıya ulaşmamıştır. ÇDK stratejilerinin bir bütün olarak dikkate alınmadığı, ulusal ve yerel eylem planlarının birlikte işlemediği bir Türkiye’de çocuk politikalarının Çocuk Dostu Kentler Girişimine ve çocuk haklarının yararına hizmet etmesi beklenemez. Buradan hareketle Türkiye’nin çocuk dostu kent olgusunu, girişime ortak olduğu günden bu yana bütünüyle benimseyemediği ve söylemde kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu da Türkiye’de Çocuk Dostu Kentlerin gelişiminin yakın bir zamanda mümkün gözükmediğini göstermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

1.1. ÇOCUK DOSTU KENT KAVRAMI

1900'lü yılların başından itibaren kentleşme uygulamalarının toplum ve doğa üzerinde; çevre kirliliği, çarpık düzensiz yapılar, trafik sıkışıklığı, yeşil alanların azlığı, park bahçelerin azalması gibi pek çok olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Kentlerin bu tür olumsuzluklarına yönelik bir bakış açısı olarak -Dost Kent- kavramı ortaya çıkmıştır. Dost kentler, kentteki uygulamaların kötü sonuçları yerine insana iyi gelen, insanın ihtiyaçlarına cevap veren ve insan odaklı bir yaklaşımı amaçlamaktadır (Turan, 2020, s.46). Toplumda herkesin olumsuz etkilendiği durumlarda kırılgan kesim olan çocuklar daha dezavantajlı konumdadır. Aynı şekilde nüfus içerisindeki çocuk payının gözle görülür derecede fazla olması, çocuğa odaklanılmasında etkili olmuştur. Çocukların üzerine eğilmek, çocukların istek ve ihtiyaçları bazında araştırmalar ve planlamalar yapmak, yerel yönetimlere çocukların katılımını sağlamak daha sürdürülebilir bir kenti ortaya koyacaktır. Dost kent uygulamaları zamanla kadın dostu, engelli dostu, yaşlı dostu ve genç dostu kent kavramları üzerine değişim göstermiştir. Buradan hareketle çocuğun iyiliğini ve refahını daima ön planda tutmayı hedefleyen “Çocuk Dostu Kent” kavramı gelişmiş ve geniş bir uygulama alanı bulmaya başlamıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devletler, çocuğun hakkını korumayı, bununla birlikte bu haklarını uygulamaya koyabilecek ortamların da imkânını sunacağına dair garanti etmektedir. Buradan hareketle çocukların etkin rol aldığı mekanizmaların ortaya konulması ve çocuk hakları ve çocuk katılımı bilincinin yaygınlaştırılması ve işlevsel hale getirilmesi yönünde uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu durum politika uygulayıcılarının çocuğa yönelik farkındalıklarının da artmasına bağlı olarak gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla Çocuk Dostu Kent, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuk haklarına yönelik maddeleri üzerinde durmuş ve uygulanabilirliğini göstermek amacıyla ortaya çıkmıştır. Gökmen'e göre; çocukların her birine yaşadıkları kent hakkında etkileme; var olmasını istedikleri bir kent hakkındaki görüşlerini ifade etme, her türlü kültürel, sosyal ve sanatsal faaliyetlerden yararlanma, aynı zamanda devlet organlarının da bu imkânları her vatandaşın eşit şekilde yararlanmasını garanti etmektedir (Sivri Gökmen, 2013, s.821).

Çocuk Dostu Kent kavramı, 20.yy'dan itibaren birçok devletin gündemi haline gelmiş ve sürdürülebilir bir kent girişim olarak adlandırılmıştır. Çocuk Dostu Kent'in net bir tanımı olmamakla birlikte, UNICEF tarafından (UNICEF, 2018), “Çocuk Haklarına dair sözleşmede ifade edilmiş olan, çocuk haklarını yerine getirmeye kendini

adını bir kent, kasaba ve topluluk veya bir yerel yönetim sistemi”, Riggio'ya göre; “Kent yönetimlerinin daima çocukların yüksek yararına kararlar almasını ve kentlerin çocukların sağlıklı, koruyucu, eğitici, ayrımcı olmayan, kültürel açıdan zengin bir ortamı” (Riggio, 2002), Ermiyagil ve Gürçınar'a (2015, s.15) göre “Çocuk Dostu Kent, herhangi bir faaliyette bulunulurken, çocuğun gereksinimlerine uygun tasarım ve planlamaların yapılması ve bunu yaparken çocukların da katılımını sağlama” ve Malone'ye göre ise; “Çocuk Dostu Kent'in ne olduğu ya da olması gerektiğine dair tanımın olmadığı ve kentlerin devamlı ve bir son olarak çocuk dostu bir yapıya sahip olamayacağı çünkü küresel ve yerel ölçekte her zaman değişimin olacağı” şeklinde tanımlamaları yapılmıştır (Malone, 2006). Tanımlamalar ışığında, Çocuk Dostu Kent, Çocuk Hakları Sözleşmesinde belirtilmiş olan çocuk hakları üzerine odaklanmış ve yerel yönetim birimlerinin çocuk odaklı çalışmalar yapmaya öncelik vererek çocuğun gelişiminin daima ön planda tutulması amaç edinmiştir. UNICEF, bu bağlamda çocuk hakları sözleşmesine taraf olan devletlerin merkezi ve yerel birimlerinde ve toplumda çocuk hakları kavramının aşılmasının ve uygulamaların geliştirilmesinin önceliğe alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Odak noktasına çocuğu koyan oyun alanları çocukların fiziksel özelliklerine, yaşına, cinsiyetine ve ihtiyaçlarına uygun olmak zorundadır (Parlak, 2019, s.23). Oyun alanlarının veya herhangi bir çocuk odaklı mekânlar, çocuğun ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte olmasının, çocuğun düşüncelerinin dinlenilmesi, karar alma süreçlerinde çocuğun fikrinin alınması, çocuğun bu alanlara ayırdığı zamanı arttıracaktır. Çocuğun gözündeki mekân ve çevre algılamasının yetişkinlere göre farklı olduğu ve faaliyetlerin çocukların algılarına göre yapılması gerektiği belirtilmektedir (Talen ve Coffindaffer, 1999). Çocuk algısına göre oluşturulan kentler çocuk sahibi aile bireylerinin de yararına olmaktadır. Çocuklarının güvende olduğunu bilen aileler onları serbest bırakabilmekte ve kendi kararlarını almasına destek olabilmektedir. Bu gelişimlerinin sağlanabilmesi için buldukları ortamın çocuğa uygun tasarlanması, hayal gücünü yansıtabileceği alanlar olarak karşısına çıkarılması gerekmektedir. Bu yüzden mekânların çocuğun fiziki yapısına, algılayış düzeyine, gelişimine olumlu yönde etkileyebilecek tasarlarda yapılması gerekliliği gündeme gelmiştir.

1.2. ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİNİN TARİHSEL SÜRECİ

Çocuk Dostu Kentler Girişimi (Child Friendly Cities Initiative) 1991 yılında İtalya'nın Fano kasabasında “Çocukların Kenti Hareketi” altında başlamış olup çocukların sorgulayıp karar vererek buldukları kenti değiştirebilmesi hedeflenmiştir (Çakırer Özservet, 2014, s.124). 1996 yılında İstanbul'da Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansının (Habitat II) ve UNICEF aracılığıyla gerçekleştirilen konferans ile geleceğin mimarları olarak görülen çocuklar için yaşanabilir bir çevrenin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaca hizmet edecek her bir devlet organının birbiri ile işbirliği tesis edilmelidir. Konferansta çocuğun daima ön planda tutulması ve bunun bir zorunluluk kapsamında yapılmasının aksine yerel yönetimlerin bir görevi olduğu açıkça belirtilmiştir. Çocuk Dostu Kentler Girişimi bu anlamda uluslararası kuruluşlar ile yerel yönetimleri bir araya getirerek paydaş haline gelmelerini ve ortak bir amaca hizmet etmelerini sağlamıştır. Habitat II konferansının düzenlenip kararların alınması ile ilk olarak 1997 yılında Ghana ve Akra'da” Afrikalı Çocuk Dostu Şehirlere Doğru” adında uluslararası çalıştay düzenlenmiş ve takiben 2000’li yıllara kadar olan ki dönemde İtalya'da pek çok şehrin katıldığı forumlar düzenlenmiştir (Çakırer Özservet, 2014, s.125).

Çocuk Dostu Kentler Girişimini uygulayan ülkelerin kurum ve yetkililerinin bilgilendirilmesi, UNICEF tarafından düzenlemelerinin yapılarak girişime ortak olan birimler arasında işbirliğinin sağlanması amacıyla 2000 yılında “Uluslararası Çocuk Dostu Kentler Sekreterliği (CFC Secretariat) kurulmuştur. CFC Sekreterliği, tüm çocuk dostu kentler için ortak bir plan belirler ve tüm paydaşların özellikle belediye başkanlarını bilgilendirme sorumluluğunu üstlenmektedir. Girişimin tanımlamalarının yapılması ve geliştirilerek daha iyi sonuçlar alınabilmesi amacıyla 2004 yılında UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi tarafından “Çocuk Dostu Kentler Eylem Çerçevesi” hazırlanmıştır (UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, 2004). Eylem çerçevesi, ülkelerin odağında bulunan çocuk hakları sözleşmesinin yerel yönetimler aracılığıyla uygulanabilmesini öngörmüştür. Çocuk Dostu Kentler, yerel politikaları çocuğu merkez alarak uygulamış ve merkezi hükümetin bürokratik yapısından ve yerel ihtiyaçlara yanıt vermesinin zorluğundan kaçınılarak oluşturulmuştur. 2008 yılında çocuk dostluk kentler kavramını farklı ülke ve şehirlerin nasıl değerlendirdikleri üzerine Rotterdam’da UNICEF ile bir konferans düzenlenmiş ve “Çocuk Dostu Kentler Araştırma Girişimi (Child Friendly Cities Research Initiative)” başlatılmıştır. Bu girişim

ile paydaşların yerel düzeyde çocuk dostu kent algılarını, buna yönelik faaliyetlerini planlarını belirlemesi ve çeşitli ülkelerin birbiriyle istişare yaparak destek olmaları amaçlanmıştır (UNICEF, 2018).

1.3. ÇOCUK DOSTU KENTLERİN GELİŞİMİ

Toplumun yapı taşlarından biri olan çocukların yaşam alanlarına bakıldığında ev, okul, park ve bahçe önemli bir yer tutmaktadır. Çocuklar yapıları itibari ile sorgulayan, merak eden ve her gün yeni bir bilgiyi öğrenmeye hazırlıklı bireylerdir. Dolayısıyla Çocukların buldukları ortamların gelişimlerdeki etkisi büyüktür. Ailelerin güvenli görmedikleri sokağa çocuklarını rahat bir şekilde çıkaramamaları ve yeşil alanların ve oyun parklarının yetersizliği çocukların evlerde sıkışıp kalmasına yol açmaktadır. Bu durum dış çevreyi kavrayamayan ve asosyal çocukların oluşmasına neden olmaktadır. Çocukların gelişiminin güvenli ve sağlıklı ortamlarda gerçekleşmesi onların bu durumlarına bir çözüm olarak ortaya çıkacaktır(Avcı, 2022, s.45).Yine çocuk ve çocuk sahibi ailelerin adına yapılacak her çalışmada bu imkânlardan faydalanacak olan bireylerin fikirlerinin alınması ve karar alma sürecine dâhil edilmeleri iyi bir çocuk dostu kent ortaya çıkacaktır. Çocuk dostu kentlerin ortaya çıkmasıyla birlikte merkezden politika üretilmesinin yerine yerel demokrasi ile çocukların istek ve arzularına yanıt bulmak kolaylaşmıştır. Çocuğun büyük kentsel yapıların içinde güvensiz hissetmesinin önüne geçilerek gelişimlerini en hızlı ve kaliteli şekilde gerçekleşmesi sağlanmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişimi uluslararası uygulanan bir proje olmasının yanında girişime ortak olan ülkelerin kendi bünyesindeki yerel mekanizmalarının harekete geçmesini ve kendi kültürel ve demokratik yapılarına uygun plan ve tasarımların yapılmasını amaç edinmiştir. Buradan hareketle ülkelerin ve şehirlerinin oluşumu, yapısı, sosyal-ekonomik özellikleri ve istek ve beklentilerin farklı olabileceği görüşü üzerine yerel yönetim paydaşları daha dar bir planlama ile bu girişime ortak olabileceklerdir.

Çocuk dostu bir kenti inşa etme süreci, yerel yönetimlerin uygulama alanına dâhil edilecek ve ülkenin veya yerel yönetimlerin nüfusunun boyutu ve çeşitliliğinden etkilenecektir. Tüm bu farklılıkların UNICEF, çocuk dostu kentlerin inşası için; “İnşa sürecinde çocukların da dâhil edilmesi durumlarının değerlendirilmesi, plan ve tasarımın çocukların da dâhil edilerek yerel yönetim paydaşları ile birlikte hareket edilmesi, eylem planı ile uygun bir strateji geliştirme ve sürecin içerisinde sonuçlarının izlenilerek

değerlendirilmesi ve gerektiğinde tekrardan şartlara göre uyarlanması” şeklinde ortak bir adımlar dizisi sunmuştur (Child Friendly Cities Steps, 2023). Belirtilen dört adım tüm UNICEF işbirliğinde Çocuk Dostu Kentler Girişimini uygulamaya çalışan ülke ve şehirlerin sürecin belli bir düzen dâhilinde işlemlerini sağlayacak yolları göstermektedir. Çocuk dostu kentler, çocuk haklarını çocuk hakları sözleşmesinden aldığı yetkiye dayanarak gerçekleştirmektedir. Çocuk dostu kentlerde yerel yönetimlerin hangi alana odaklandığı konusunda net bir durum karşımıza çıkmamaktadır. Literatür taramalarında, kimi yerel yönetimler çocukların dost kentlerdeki sosyal imkânlarla, kimi fiziki mekânların tasarımına, kimi ise çocuk haklarının gerçekleştirilmesine odaklanmıştır. Her ülke ve şehrin kendi yönetimleri ve süreçleri farklı olduğu gibi, çocuk dostu kentlere yönelik bakış açıları ve uygulama biçimleri de farklı olmuştur. Bu sebeple UNICEF’in de belirttiği gibi çocuk dostu kentlerin belli bir kalıbı ve sınırı yoktur. Dolayısıyla her ülke ve şehir yerel yönetimleri, farklı ölçülerde bunu gerçekleştirmektedir. Günümüzde pek çok ülke ve şehir yönetimleri kendilerine çocuk hakları sözleşmesini dayanak alarak çocuk gelişimi üzerine politikalar ve buna yeterli bütçe oluşturarak tüm toplumu kapsayıcı uygulamaları sürdürmektedir.

Çocuk Dostu Kent, çocukların ihtiyaçlarına yüzeysel manada değil, bütünüyle kapsayıcı yönelmeyi gerekli kılmaktadır. Buradan hareketle sadece belli bir mekanizma oluşturmak değil, o mekanizmayı düzenli bir şekilde işletilmesini sağlamak da önemlidir. Çocuk dostu kentlerin çocukların ihtiyaçlarının belirlenip ve fikirlerinin alınıp karar mekanizmalarına çocukların da katılımının sağlanması daha net çözümler ortaya koyacaktır. Özservete göre çocuğun çocuk dostu kent olma sürecinde katılım sağlayabilmesi, bu kentin daha geniş ve adil bir yönetimi öngören bir kent yaşamını sağlamış olması anlamına gelmektedir (Çakırer Özservet, 2015b, s.6). Çocukların gözüyle bakılan bir kent hayatı hazırlamak ve sunmak çocukların temel isteklerine kavuşmasını sağlayacaktır. Çocuk dostu kentlerin oluşturulması, çocuklar gibi düşünüp hareket etmek yerine çocukların bizatihi kendisinin planlama, tasarlama, karar alma ve harekete geçme noktasında rol alması ile mümkün kılmaktadır. Buradan hareketle aşağıda girişimi ortaya koyan nedenler, girişimin temel ilkeleri ve stratejileri ele alınarak bu girişimin bir ülkede yerleştirilmesi ve uygulama alanı bulabilmesi adına önemli olacaktır.

1.3.1. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Yol Gösterici İlkeleri

Çocuk dostu kent inşa edilebilmesi çocuk haklarına dair sözleşmenin tümüne odaklanmakta olup 4 temel maddeyi yol gösterici ilkelerinden saymaktadır. Bu ilkelerden ilki, ayrımcılık yapmama; Taraf devletler, “yetkileri altında bulunan her çocuğa kendilerinin ana babalarının veya yasal vasilerine sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet dil, siyasi ya da başka düşünceler ulusal, etnik ve sosyal köken mülkiyet, sakatlık doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler” (Child Rights, 2023). Buradan hareketle her bir çocuk yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmede diğer çocuklarla aynı eşit imkâna sahip olmalıdır. Kentte yaşayan tüm insanlar birbirinden ne daha yüksek ne de daha az bir yararlanma durumu içine giremezler. Günümüzde yetişkinler çocuklara nazaran görüşlerini ifade etme ve hayata geçirebilmeleri noktasında daha şanslı konumdadırlar. Fakat çocuk dostu kentler çocukların bu dezavantajlı konumundan arındırılıp yerel uygulamalarda söz sahibi olmasına katılımında bulunmasına öncülük etmektedir. Çocuk Dostu Kentler Girişimi her çocuğa hayatlarında adil bir şans vermeyi amaç edinir (UNICEF, 2018).

İkinci ilke, çocuğun yüksek yararı; Taraf devletler, “Kamusal veya özel yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararı önceliklidir ve çocuğun bakımını korunmasını ve esenliğini sağlamayı taahhüt ederler” şeklinde ifade edilmektedir (UNICEF, 2018). Buradan hareketle çocuğun doğduğu andan 18 yaşına kadar olan ki sürecinde devlet ve devletin yetkilendirdiği organlar aileleri olsun veya olmasın ihtiyaçlarını gidermekle yetkili ve yükümlüdürler. Kentlerde oluşturulacak her bir mekân tasarımı ve faaliyetler çocukların göz önünde tutularak her aşaması titizlikle gerçekleştirilmelidir. Çocuk dostu kentlerin birincil amacı çocuğun kentlerdeki olumsuz etkilenmelerinin önüne geçmektir. Devletin organları ve yerel paydaşları gerek planlama aşamasında gerekse uygulama aşamasında titizlikle hareket etmeli ve çocuğun menfaati göz ardı edilmemelidir.

Üçüncü ilke, yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı; Taraf devletler, “Her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu ve çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için azami çabayı göstermeyi kabul etmektedir” şeklinde ifade edilmektedir (Child Rights, 2023). Buradan hareketle her çocuğun yaşama hakkı bulunduğu ve bu yaşamın layıkıyla gerçekleşmesi hak olup kısıtlanmasının ve engellenmesi mümkün değildir. Çocuk haklarının en temel hareket noktası yaşama hakkı olmaktadır. Çocuğun

hayatını idame ettirebilmesi yaşamsal faaliyetlerin gerçekleştirebilmesi adına devletlerin taahhüdü bulunmaktadır. Her çocuğun fiziksel, bilişsel ve ruhsal gelişimlerini tamamlayabilmeleri bir hak olup hem merkezi hem de yerel otoritelerin bu sorumluluğu almaları gerekmektedir. Çocuğun gelişiminin en üst düzeye çıkarılması amaç edinilir ve bu koşulları çocuk dostu kentler sağlayabilmektedir (UNICEF, 2018).

Dördüncü ilke ise çocuğun görüşlerine saygı; Taraf devletler, “Görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özen gösterilmek suretiyle tanır” şeklinde ifade edilmektedir (Child Rights, 2023). Buradan hareketle çocuğun nerede olursa olsun kendini ifade etme, isteklerini dile getirme ve karar verme sürecinde etkin rol oynama hakkına sahiptir. Çocuklar da diğer bireyler gibi kendini görünür hissetme ve düşüncelerinin önemli olduğunun farkına varılmasına ihtiyaç duymaktadırlar. Çocuk dostu kent, çocuğun varlığını görür, kabul eder, onu dinler ve sesi olur. Çocukların her bir görüşüne saygı duyar ve toplumda çocuk haklarının bilincini pekiştirir ve savunur. Çocuk Dostu Kentler Girişimi, bu dört ana maddenin uygulanabilirliğini kendilerine amaç edinmekle birlikte uygulama sürecinde şeffaflık, bütünlük, açıklık, eşitlik ve hesap verebilirlik ve benzeri pek çok ek ilkeyi de benimsemişlerdir.

1.3.2. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Temel Nedenleri

Kentleşme ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan kötü sonuçlar ülkelerde dezavantajlı grup olan çocukların diğer gruplara göre daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır. Çocukların kentlerin büyük yapılanmaları için de varlığını sürdürebilmeleri giderek zor bir hale gelmiştir. Çocukların fiziki ve psikolojik zorlanmaları onların kentleri benimseyememesine ve yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu sebeple çocuğu odağına alan ve çözümler üreten yerel politikaların uygulanması esas olmalıdır. Bu şekilde oluşturulan kent girişimleri çocuğun sadece bir süre değil yaşamının kalan kısmında dahi gözle görülür bir faydasını görmesini sağlayacaktır. Bilinmelidir ki çocuğa dost bir kent tüm insanlığa dost bir kenti ifade edecektir. Bunun yanı sıra UNICEF, sözleşmenin getirdiği yasal zorunluluğun haricinde Çocuk Dostu Kentler Girişimi kapsamında birçok nedeni de ortaya koymuştur (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023) .

Çocukların kendileri bireydir: Çocuklar ne ailelerinin ne de devletin mülkiyetinde değildir. Doğası gereği birey olmakla birlikte diğer bireyler ile eşit hakka sahiptir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Çocuklar çevresine bağımlı bireyler olarak hayata başlarlar: Çocuklar 18 yaşına gelene kadar kendini geliştirme ve yetiştirme süreçlerinde yetişkinlere güvenmelidirler. Bu güven duygusu öncelikle aile bireylerinden başlayarak çevredeki bireylere doğru yönelmektedir. Aile bireylerinde gelişim ve yetiştirme sürecinin sağlanamaması durumunda çocuğun bakımı, korunması ve gelişiminde doğrudan sorumlu olan devlete ve dolaylı sorumlu olan topluma ait bir yetkidir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Devletin eylem ve eylemsizlikleri çocukları toplumun diğer gruplarından daha fazla etkilemektedir: Devlet politikalarının her alanı ve basamağı (Halk Sağlığı, eğitim, sosyal, kültürel faaliyetleri vb.) çocukları etkilemektedir. Çocuğu odağına almayan politikaların uygulanması çocuklar üzerinde faydadan ziyade olumsuz etkiler doğurmasına yol açacaktır (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Çocukların görüşleri ender dinlenir ve dikkate alınır: Çocuklar birçok konuda oy kullanmadığı gibi siyasi süreçlerin yönetim mekanizmalarında da rol alamazlar. Çocukların kendilerini ifade edebilecek oldukları ev ve okul ortamlarında dahi görüşleri dikkate alınmamaktadır. Kentler içerisinde kendilerini etkileyen veya etkileyebilecek olan bazı hususi konularda görüşleri dinlenilmemektedir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Toplumdaki değişikliklerin pek çoğu orantısızlığa sahip ve çocuklarda olumsuz etkiler oluşturmaktadır: Toplumda oluşan değişiklikler, iklim değişikliği, çarpık ve düzensiz kentleşme ve sosyal refahının gittikçe düşüşü, çocuklar üzerinde etkisini fazlaca hissettirmektedir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Çocukların sağlıklı gelişimi herhangi bir toplumun gelecekteki refahı için çok önemlidir: Çocuklar yoksulluk, yetersiz sağlık olanakları, beslenme, barınma ve çevre kirliliği gibi kötü yaşam koşullarına karşı yetişkinlere göre daha dezavantajlıdır. Dolayısıyla çocukların gelişimlerinin sağlanabilmesi yönündeki faaliyetlerin sürekliliği devam etmelidir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

Çocukların gelişim dönemlerindeki iyi ya da kötü sonuçlar topluma katkı sağlayacaktır veya topluma maliyeti arttıracaktır: Çocukların deneyim ve tecrübelerinin ileriki gelişimlerini ve yaşamlarını etkilediği görülmektedir. Gelişimlerinin seyri yaşamları boyunca topluma katkılarını veya maliyetlerini göstermektedir (Child Friendly Cities: Why Build A Child Friendly City, 2023).

1.3.3. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Hedefleri/Ölçütleri

Toplum içerisinde çocukların aidiyet duygusunun gelişmesi ve haklarının bilincinde olmaları yerel yönetimlerin çocuklara sundukları imkânlarla bağlanabilmektedir. İyi bir yönetime sahip çocuk dostu kentlerin, çocukların değer ve saygı görme, duyulma, sosyal imkânlardan yararlanma, güvende hissetme ve boş zamanı ailesi ile değerlendirme olarak beş ana hedefi bulunmaktadır (UNICEF, 2018). Verilen ana hedeflerin hepsinin aynı anda yapılmasından ziyade ilk basamaktan başlanarak daha sağlam ve net sonuçlar alınacağı belirtilmektedir. Tabii ki esas olan tüm bu süreçlerin birden fazla paydaş ile toplumun bütünündeki çocuklara ulaştırılabilir olması önemlidir. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin UNICEF tarafından belirtilen ana hedefleri girişimin çıkış nedenlerini de ortaya koymuştur. Çocukların kent içerisinde gelişimlerine odaklanılması ve bu yönde faaliyetlerin uygulanabiliyor olması Çocuk Dostu Kentler Girişiminin sürdürülebilir sonuçlara gidilmesini sağlamaktadır. Her çocuk dostu kent hedeflere ulaşmayı taahhüt ederken bir yandan uyguladığı politika ve kararlarda belli bir ölçü çerçevesinde hareket etmeyi de gerektirecektir. Belirtilen ölçütler her bir kentin çocuk dostu kent olabilmesi amacıyla çocukların refahı ve gelişimi için uygun görülen temel ölçütleri ortaya koymuştur. Çocuklara güvenli, sağlıklı ve temiz yeşil ortamların tahsisi, her türlü şiddet ve istismardan koruma, kişisel gelişimi sağlayıcı eğitim, sosyal aktivitelerden yararlanma gibi imkânları sunmak ve bunu yaparken de her çocuğun din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımına tabi tutulmaksızın fırsat eşitliğinden yararlanması sağlanmalıdır (UNICEF, 2018).

Hedefleri ve ölçütleri belirtilmiş olan Çocuk Dostu Kentler Girişiminin çocuklar arasında ayırım yapmaksızın eşitliğin sağlanması, kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi, çocuğun katılımını sağlama ve destekleme gibi şekilde minimum stratejileri belirtilmiştir. Belirtilen bu stratejiler, çocuk dostu kent olmanın tüm hedefleri sağlamanın kısa sürede ve birlikte uygulanabilirliğinin hemen mümkün olmayacağını

bilinmesi üzerine verilen asgari şartları ortaya koymuştur. Bu şartları sağlayabilen kentlerin girişimdeki ilerlemesi UNICEF tarafından incelenmeye alınmaktadır.

1.4. ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİNİN STRATEJİLERİ

Çocuklar için yaşanabilir bir dünyanın inşası, günümüzde pek çok ülke ve şehirlerin kendi bünyelerinde uyguladığı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile mümkün olmaktadır. Yerel politikaların kentleri baştan aşağı çocuklara yönelik değiştirmesinin imkânı bulunmamaktadır. Kısmi çocuk odaklı politika ve uygulamaların varlığı dahi çocukların gelişimini sağlayabilmesi yönünde kendini gösterecektir. Yerel yönetimlerin UNICEF tarafından ilk uygulayıcıları olarak görülmesi sorumluluklarını artırmaktadır. Kentlerde yaşayan çocukların haklarının bilinerek çocukların fikir ve düşüncelerini dikkate alarak hareket eden yerel yönetimlerin Çocuk Dostu Kentler Girişimine ortak olabilmesi ve gelişebilmesi için UNICEF tarafından stratejiler sunulmuş ve bu doğrultuda hareket edilmektedir. Aşağıda bu stratejilerin neler olduğu kısaca açıklanacaktır.

1.4.1. Çocuk Dostu Yasal Çerçeve

Çocuk hakları sözleşmesine dayanan çocuk dostu kentlerde her çocuğun haklarını koruma ve buna yönelik düzenlemeler yasal çerçeveyi oluşturmaktadır. Yasal çerçeveler içerisindeki hükümleriyle birlikte çocuk odaklı politika ve uygulamaların sürekli hale gelmesine ve toplumdaki tüm çocuklara fayda sağlamasına odaklanılacaktır (Riggio, 2002, s.47). Yerel yönetimler, çocuk dostu çalışmaları belli bir yasal çerçevede yapmayı taahhüt etmesi ile belli bir düzen ve işleyiş içerisinde gerçekleştirmeyi başarabilecektir. Topsümer ve diğerlerine göre (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2011, s.10); hukuksal bir alt yapının varlığının bilinmemesi uygulamasının doğru yapılmaması halinde çocuklar için yararlı olmayacaktır. Çocuk dostu yasal çerçeve stratejisini; Finlandiya, Endonezya, Japonya, Nepal ve Kore Cumhuriyeti uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.2. Çocuk Hakları Birimi veya Koordinasyon Merkezi

Çocuk dostu bir şehir inşa etme, çocukların hükümet ve yerel düzeyde görünür kılınmasına bağlıdır. Birim ve merkezler çocuk dostu politikaların hazırlanması paydaşlar arasındaki işbirliğinin sağlanması ve uygulanmasına yönelik çalışmaları

yürütmektedirler. Çocuk haklarının ilk öncelikli bilinip savunuculuğunun yapılarak yerel yönetimlerde işlevselliğini yürütmeyi amaçlamaktadır. Yerel yönetimler çocuk strateji ve uygulamalarını sürekli ve düzenli hale getirilebilmesi için çeşitli görevleri ve yetkileri olan birimleri bünyesinde açmalı ve birimler arasında koordinasyonu sağlamalıdır. Birimler arası koordinasyonun sağlanamadığı kentlerde Çocuk Dostu Kentler Girişiminin başarısızlığı kaçınılmazdır. Çocuk dostu kentlerde plan ve tasarıların hazırlanmasında ve birimler arasındaki koordinasyonunda toplumun, yerel paydaşların, çocukların ve ailelerin katılımının da sağlanması girişimin etkinliğini artıracaktır (Riggio, 2002). Çocuk hakları birimi veya Koordinasyon merkezi stratejisini; Brezilya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Kore Cumhuriyeti, İspanya ve İsviçre ülkeleri uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.3. Şehir Çapında Çocuk Hakları Stratejisi

Çocuk hakları sözleşmesinin ana ilkelerinin baz alındığı rasyonel, kapsamlı ve yerel düzeyde uygulanabilen eylem planlarının geliştirilmesini ifade etmektedir. Çocuk dostu bir şehir inşa etmek, bütünüyle tüm paydaşların ve çocukların değerlendirmelerini içeren amaç ve hedefleri, bütçe, kişi ve kurumların sorumluluklarını bildiren geniş çerçeveli bir planın hazırlanması ile gerçekleşecektir. Çocuk dostu kentlerin inşası yasalar tarafından verilen hakların yer aldığı çocuk dostu plan ve tasarıların yerel yönetimler nazarında uygulanmasını karşımıza çıkarmaktadır. Çocuk dostu stratejilerin oluşturulması ve oluşturulan stratejilerde çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını içerisinde barındıran bir platformda gerçekçi ve başarılması imkânsız olmayan hedeflerin oluşturulması gerekmektedir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2011, s.11). Şehir çapında çocuk hakları stratejisini; Kanada, Ürdün, Nepal ve Yeni Zelanda gibi ülkeler uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.4. Çocuklar İçin Bütçe Tahsisi

Çocukların korunması ve gelişimi için ayrılan maddi kaynağı ifade etmektedir. Yerel yönetimlerde her bir faaliyetin gerçekleştirilebilmesi için bütçe belirlenmesi ve kaynak aktarımının sağlanması gerekmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 4.maddesi; “Çocukların ekonomik sosyal ve kültürel imkânları olan haklarına ilişkin devletin merkezi ve yerel birimleri tarafından kaynak tavsiyesinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir” (UNICEF Türkiye, 2004, s.5). Buradan hareketle gerek yerel yönetimler

gerekse yerel paydaşlar tarafından bütçenin temini zorunlu hale gelmiştir. Çocuk dostu politikaların uygulanabilirliği belli bir kaynağın varlığını gerektirmektedir. Bütçenin varlığının yanı sıra bütçe analizlerinin ayrıntılı bir şekilde doğru plana uygulanmasının da önemi oldukça büyüktür. Bu sebeple bütçenin çocuklar üzerindeki etkilerinin analizinin ve çocukların geri bildirimlerinin eylem planlarında bütçenin etkinliğinin ölçülmesine faydası olmaktadır. Bütçeleme sürecinin başından sonuna kadar tüm paydaşlara ve toplumun diğer fertlerine açık olunmalı ve çocukların erişimine açılarak fikirlerinin dikkate alınması gerekmektedir (Child Friendly Cities Strategies&Focus Areas, 2023). Yerel yönetimler tarafından çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel hakları adına mevcut kaynakların azami ölçüde kullanılması için ölçülür, değerlendirilir ve merkezi birimlerden bütçe tahsisi için kaynak aktarımı talebinde bulunabilir. Yerel yönetimler bütçelerini oluştururken uygulanması planlanan çocuk dostu kent çalışmalarının ayrı ayrı bütçelendirmelerini yaparak toplam bütçenin belirlenmesi şeklinde faaliyetlerini gerçekleştirirler. Yerel yönetim, bütçe harcamalarında çocuk hizmetlerinin aldıkları payları kontrol ederek kent çocuklarına olan bağlılığı göstermelidir (Kahraman, 2019, s.46). Çocuklar için bütçe tahsisi stratejisini; Moğolistan ve Nepal ülkeleri uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.5. Çocuk Etki Ölçümü ve Değerlendirmesi

Çocuk dostu yasaların politikaların ve uygulamaların başından sonuna kadarki süreçte çocuk üzerindeki etkisini ölçmek ve değerlendirmek önemli bir aşamayı ifade etmektedir. Yerel yönetimlerin çocuklara yönelik uyguladığı kanun ve politikaların çocuklar üzerindeki etkisi sistematik bir şekilde incelenmesi gerekmektedir (Akbalık, 2021, s.53). Bu sürecin sağlıklı işlemediği bir etki ölçümü ve değerlendirme doğru sonuçları veremeyecektir. Yerel yönetim birimleri ve paydaşları koordinasyon mekanizmaları sürecin çocuğun yüksek yararına olacak şekilde yürütmelidirler. Etki ve değerlendirmeler daima çocuğu ön planda tutmalı ve ayrımcılık yapılmamasına dikkat edilmelidir. Kanunların ve politikaların hazırlanma ve uygulama aşamalarında çocuğun üzerindeki etkiyi belirleyecek olan ilk basamağın çocuklar olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Söylenebilir ki bu etki ve değerlendirme süreci sadece yerel yönetimler üzerine değil akademi, sivil toplum kuruluşları, ailelere de sorumluluk yüklemektedir. Çocuklar adına hareket etme amacı güden birim veya kurumların güçlendirilmesi gerekmektedir (UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, 2004). Etki ve değerlendirme

süreci sadece çocukların haklarını kullanması ile ilgili değil çocuk haklarının ihlal edilmesini de incelemektedir. Bu kapsamda ortaya çıkan Çocuk Ombudsmanlığı, Norveç, Kosta Rika, Latin Amerika vb. ülkelerde kurulmuş ve faaliyetlerini devam ettirmektedir. Çocuk etki ölçümü ve değerlendirmesi stratejisini; Arjantin, Beyaz Rusya, Belize, Kanada, Finlandiya, Almanya, Kore Cumhuriyeti ve İspanya ülkeleri uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.6. Çocukların Durumlarını Bildirir Rapor

18 yaşına kadar çocukla ilgili her bilginin sistematik bir şekilde toplanması, analiz edilmesi ve raporlanması sürecini ifade eder. Çocuk dostu bir kent çocukların durumunu sürekli kontrol etmektedir (Child Friendly Cities Initiatives, 2023). Çocukların durumlarının analizlerinin yapıldığı raporlar çocuk odaklı politikaların geliştirilmesi için bir temel oluşturmaktadır. Çocukların durumlarının belirli aralıklarla kontrol edilip raporların tutulmasıyla çocuk odaklı programlarının etkinliği ölçülebilmektedir. Kentteki çocukların yasal haklarını kullanma etkinliğinin ölçüldüğü bir raporu alanında uzman kişiler tarafından değerlendirilmelidir (UNICEF, 2018). Çocuklar değerlendirmeye asıl katkıda bulunabilecek kişilerdir. Buradan hareketle çocuk odağında olan sürece birebir katılmalı ve sağlıklı bir rapor sunulmasını sağlamalıdır. Çocukların durumlarını bildirir rapor stratejisini; Arjantin, Beyaz Rusya, Belize, Kanada, Finlandiya, Almanya, Kore Cumhuriyeti ve İspanya ülkeleri uygulamıştır (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

1.4.7. Çocuk Haklarının Savunuculuğu ve Farkındalık Oluşturma

Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarının bilinmesine yönelik olarak atılan en önemli adımlardan biridir. Toplumda çocuk hakları bilincinin yerleştirilmesi ilk olarak çocukların farkındalığının artırılması ile oluşacaktır. Çocuk haklarını bilinir kılmak ve farkına varılmasını sağlamak üzere çocuklar adına çalışan herkesin (merkezi ve yerel yönetim yöneticileri) farkındalığını ve anlayışını geliştirmek için eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir (UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, 2004). Kentlerin yönetimi ve idaresi dâhil STK üyeleri ve üniversiteler çocuk hakları farkındalığının devamı üzerine çalışmalara katılmalı ve uygulamalar geliştirmelidir. Bu süreçte çocuklar ile bilgi akışının sağlanması ve çocukların haklarını koruyucu çalışmalara katılımı sağlanmalıdır. Çocuk haklarının toplumda yerleştirilmesi için bilinmesi ve

savunulması gerekmektedir. Hakların savunulması birkaç bireyin düşüncelerini ifade etmesi ile gerçekleşmeyecektir. Aksine toplumun ve devletin her bir biriminin çocuk haklarını ortak bir hareket ile savunmasıyla gerçekleştirilecektir. Buradan hareketle yerel hükümet dışında uluslararası bağımsız çalışan insan hakları kurumlarının, danışmanlıklarının ve çocuk hakları komiserlerinin oluşturulması ve bu mekanizmaların çocuk haklarını teşvik ederek savunuculuğunun yapılmasının sağlanması gerekmektedir (Parlak, 2019, s.34). Yerel yönetimlerin kendi içerisinde örgütlendirdiği ve oluşturduğu çocuk ve gençlik komiteleri çocuk haklarının savunuculuğunu yapmada en faydalı olacak birimleri oluşturacaklardır. Bu da çocukların haklarını bilmesi ve anlaması ile imkân bulacaktır. Bu sebeple çocuk komiteleri ve çocuk konseyleri gibi çocukların haklarının savunulmasındaki rollerini dikkate alınarak çocuk dostu olmak isteyen kentlerin bünyesinde sayılarının artırılması gerekmektedir. Çocuk haklarının savunuculuğu ve farkındalık oluşturma stratejisini; Kanada, Fransa, Almanya, Kore Cumhuriyeti, İspanya ve Türkiye uygulamıştır (Child Friendly Cities Strategies&Focus Areas, 2023).

1.4.8. Çocukların Katılımı

Katılım hakkı, bireyin yaşadığı toplumda uygulanan ya da uygulanmak üzere olan her konudaki karar süreçlerine dâhil olmasını ifade etmektedir. Merkezi ve yerel yönetim birimlerinin yanında toplumda birçok katılım hakkına sahip kurumlar vardır: sivil toplum kuruluşları, Kent konseyleri, ulusal kalkınma ajansları, mesleki örgüt ve sendikalar yerel yönetim birimlerinin birer paydaşı olmaktadır. Bahsedilen bu paydaşlar görüşlerini ifade etme ve yerel yönetimi etkileme imkânına sahiptir (Güven, 2017, s.1060). Kent yönetimleri ve kentsel mekânların içerisinde çocuğun dezavantajından bahsetmiştik. Kentsel alanlarda çocuğun katılımı diğer yetişkin bireylerde olduğu kadar önemlidir. Çocuğun aktif olduğu her alan daha yaşanabilir bir yer haline gelmektedir. Çocukların haklarının savunuculuğu devletin kurum ve kişileri tarafından üstlenilse de maalesef çocuklara odaklanmada eksiklik olduğu için yerinde çalışmalar yapılamamaktadır. Yerel yönetim birimlerinin çocuğun bakış açısıyla uygulayamadığı her program yetersiz sonuç almaktadır. Buradan hareketle çocuğun bir birey olarak algılanması kabul edilmesi ve yetişkinler gibi aktif bir rol edinmesi Çocuk Dostu Kentler Girişimine yönelik en önemli yapı taşlarından birini ifade etmektedir. Çocukların bilgilendirilmesi görüşlerine saygı duyulup dikkate alınması diğer

yetişkinler ile aynı haklara sahip bireyler olarak kabul edilmesi tek başına yeterli olmamaktadır. Çocuk dostu bir kentin oluşturulabilmesi yerleşik bir çocuk mekanizmalarının varlığına bağlıdır. Çünkü yetişkinler tarafından savunuculuğu yapılan çocuk hakları çocuklar için yeterli bir durumu sonuçlandırmamaktadır. Yerel yönetimlerin çocuklar ile işbirliği bu sürecin daima sağlıklı sonuçlanmasını sağlamaktadır.

UNICEF Araştırma Merkezi yerel yönetim birimleri tarafından çocuk dostu programlama süreçlerinde çocuklara bilgi aktarımının sağlanmasının ve görüşlerinin alınmasının onların kişisel gelişimlerini de olumlu etkilediğini dile getirmiştir. Çocukla ilgili alınan ulusal ya da yerel kararlarda çocuğun yerel hayata ve yönetime katılımının çocuğunun gelişimi ile doğru orantılı olduğu belirtilmektedir (Parlak, 2019, s.17). Çocukların katılımlarının sağlandığı programların çocukların yerel birimlere olan güveninin artması sağlanacak ve kentlere olan aidiyet duygusu güçlenecektir. Çocukların kendini görünür ve fark edilir hissetmesi ona sunulan karar mekanizmalarına katılım teşvikini istekle karşılayacaktır. Çocuğun katılım sürecinde özgür olarak hareket etmesi onun gelişimine olan katkısının yanında kararların daha objektif alınmasını da sağlayacaktır. Çocukların ayrımcılık yapılmadan katılım haklarını etkin bir şekilde yerel düzeyde kendilerini ilgilendiren her konuda yönetime katılımı esas olmalıdır (Çakırcı, 2015a, s.39).

Çocukların katılım sürecinin sağlıklı işlerliği çocuk dostu ortamların oluşturulmasına bağlı olmaktadır. Çocukların kendini güvende hissettiği özgürce düşüncelerini ifade edebildiği ortamların oluşturulması gerekmektedir. Çocuk Dostu Kentler Girişimi bu katılımın gerçekleştirilmesi sorumluluğunu daha çok yerel yönetimlerin bir sorumluluğu olarak görmektedir. Fakat bu sorumluluğun yerel paydaşlar tarafından da üstlenilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Girişim kentlerde çocuk ve gençlik konseyleri, çocuk meclisleri, çocuk hakları birimi gibi mercilerin oluşturulması yönünde ağırlık vermeye uygun görmüştür. Günümüzde çocuk dostu kent uygulamalarının yaygınlaşmasının yanı sıra birçok yerel yönetimlerde maalesef çocuk dostu mercilerin sayısı beklenildiği gibi olmamıştır. Çocuk/Genç katılımı stratejisini; Beyaz Rusya, Belize, Brezilya, Finlandiya, Fransa, Ürdün, Nepal, İspanya ve Türkiye ülkeleri uygulamıştır (Child Friendly Cities Strategies&Focus Areas, 2023).

Yukarıda bahsedilen Çocuk Dostu Kentler Girişiminin “yapı taşları” yerel yönetimlerin çocuk dostu kent olma stratejilerini ifade etmektedir. Aynı zamanda çocuk

haklarının ulusallıktan çıkarılarak yerel düzeye indirilmesini sağlamıştır. Böylelikle yerel düzeyde her alanda çocuk dostu uygulamaları oluşturma imkânı doğmuştur. Belirtilen stratejilerin bütünü ile uygulandığı bir kent çocuğun yararına olduğu kadar toplumda da bir fayda oluşturacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM
DÜNYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

Dünyada teknolojinin ve ekonomik imkânların artması ile gelişen ve büyüyen kentler, insanların da aynı oranda gelişimine katkı sunmaktadır. Kentlerin imkânlarının gelişmesi çocukların yaşamını sürdürmesi, öğrenmesi ve kişisel gelişimi için önemli fırsatları sunmaktadır. Bunun yanında kent nüfusunun artmasının getirdiği olumsuz şartlar toplumun her bireyini etkilemektedir. Kentlerin düzensiz ve kontrolsüz büyümesi vatandaşların refahının azalmasına neden olmaktadır. Kentlerin insan yaşamının refahını düşürücü düzenlemeleri çocukları yoksulluğa, fırsat eşitsizliğine itmektedir. Özellikle dünya kent nüfusunun önemli bir kısmını oluşturan çocuklar sağlık, eğitim, ulaşım vb. konularda zorluk yaşamaktadırlar. Yoksulluğun olduğu, fırsat eşitsizliğinin yer aldığı, güvenlik ve riskli ortamların bulunduğu kentler çocuklar için yaşanılması zor yerlerden olmaktadır. Aşırı kalabalık, trafik yoğunluğu ve çevre kirliliğinin olduğu kentler çocukların yaşamlarını idame ettirmeleri için önüne engel koymaktadır. Ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkları dikkate alınmaksızın çocukların fark edilir olmadığı ve çocuğa odaklanılmayan her kentin çocuk dostu kent olma yolundan uzaklaştığı açıktır. Dolayısıyla kentlerin çocuğa odaklanarak çocuğun yaşam kalitesini yükseltecek faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda kentlere bir yol gösterici olarak ortaya konmuş olan Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile çocuğun refahını önceleyen bunu bir amaç edinen kentler çocukların gelişimine odaklanmaktadır. Girişim, ilk öncelikli olarak yerel yönetimlerin aktif rol almasını öngörmekte olup yerel uygulamaların yaygınlaştırılarak çocuk dostu yeni bir dünyanın inşasını hedeflemektedir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2011, s.8). Bu kapsamda Çocuk Dostu Kentler Girişimi, kentleşme uygulamalarının giderek artmasıyla birlikte çocukların oyun, dinlenme ve gelişim alanı bulamamasının önüne geçilmesi, çocuk refahının yükseltilebilmesi için dünyada yerleşik bir anlayış ortaya koymaya çalışılmıştır. Buradan hareketle yürütülmeye çalışılan anlayış bir çocuk hakları hareketi olarak İtalya'da başlamış olup geniş bir hareket alanı bulmuştur (Riggio, 2002). Bu noktada pek çok dünya ülkesi çocuk dostu kent hareketinin bir uygulayıcısı olma yolunda UNICEF ile işbirliği içinde çalışmalar yapmıştır. Asgari şartları sağlayan her bir ülke 2 yıl boyunca Çocuk Dostu Kent olarak tanınmaktadır. UNICEF tarafından resmiyette çocuk dostu kent olarak tanınan ülkelerin profillerine bakacak olduğumuzda: Kanada: 49 belediye ve 1 ilçe belediyesi; Brezilya: 10 belediye; Birleşik Krallık: 9 belediye; Birleşik Arap Emirlikleri: 1 belediye; Ukrayna: 34 belediye; İsviçre & Lihtenştayn: 51 belediye; İsveç: tasarım sürecinde 5 belediye; İspanya: 277 belediye; Slovenya: 15 belediye; Romanya: 5 belediye; Kore Cumhuriyeti: 74 belediye; Portekiz:

11'i tanınmış 23 belediye; Polonya: 1'i tanınmış 7 belediye; Moğolistan: 4 il ve 1 ilçe; Malawi: 2 belediye; Japonya: 5 belediye; İtalya: 2'si tanınmış 15 belediye; İzlanda: 2 belediye; Yunanistan: 7 belediye; Almanya: 11 belediye; Fransa: 231 belediye; Finlandiya: 30 belediye; Danimarka: 1'i tanınmış 3 belediye; Kosta Rika: 32 belediye; Kolombiya: 2 belediye tasarım sürecinde; Belize: 9 belediye; Belarus: 25 belediye; Avusturya: 246 belediye; Andorra: 7 belediye, aktif olarak çocuk dostu kent çalışmalarını devam ettirmektedir(Child Friendly Cities Initiatives, 2023). Bunun yanında Türkiye, Bulgaristan, Hırvatistan, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Mozambik ve Norveç UNICEF Çocuk Dostu Kentler Girişimi geçmiş girişimlerde bulunmaktadır. Böylelikle çocuk dostu kentler yaklaşık 45 ülkede 30 milyonu aşkın çocuk üzerinde etki yaratmaya çalışılmıştır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin ilerleyen yıllar içinde pek çok ülke tarafından uygulanmaya çalışılmasıyla girişim kurumsallaşmaya ve kent yönetimlerinin dikkatini çekmeye başlamıştır. Girişimin dünya genelindeki yayılımının daha iyi ortaya konulabilmesi için aşağıda çocuk dostu kentlerin çalışmalarından ve UNICEF'in ortaya koyduğu faaliyetlerden örnekler verilecektir.

2.1. DÜNYADA ÇOCUK DOSTU KENT ÇALIŞMALARI

UNICEF tarafından çocuk dostu kent ilan edilen şehirlerin çocuk kurum ve kuruluşları, çocuk oyun alanları ve çocukların gelişimlerini ve katılımlarını sağlayabilecekleri alanların varlığı bu anlayışı gerçekleştirmek isteyen ülkelere örnek olmaktadır. UNICEF işbirliğinde örnek çalışmaları ortaya koyan şehirler çocuğa farklı alanlarda odaklanmıştır. Çocukların katılımına önem veren şehirlerin yanında çocuğun oyun hakkına, kişisel gelişimine veya çocuğun güvenli, temiz bir çevrede yaşama hakkına yönelik çalışma yapan şehirler de bulunmaktadır. Çocuk dostu ortamların çocuk katılımının çocuk dostu kentlerin oluşumunda önemli rolü bulunmaktadır ancak çocukların güncel ihtiyaçlarına, sorunlarına göre kentlerin yapısında değişiklik veya düzenlemelerin yapılması da önemli olmaktadır. Örneğin; Danimarka'nın ilk çocuk dostu kenti Billund Belediyesi, "Billund çocukların başkentidir" sloganı ile hareket etmiş, çocukların kentsel alanlarda özellikle dezavantajlı durumda olan çocukların ve diğer kesimlerin daha güvenli bir Billund şehrinde yaşamasına yönelik çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri olan "Güvenli Bölge (Sikkerhedszone)" projesi; çocukların emniyetli yol güzergâhlarının ve kontrollü trafik uygulamalarının olmadığı kamusal alanlarda kendilerini güvensiz hissetmeleri ve rahatça hareket edememeleri nedeni ile ortaya

konmuştur (Sahl-Madsen ve Bladt-Hansen, 2020). Çünkü Billund, oldukça fazla çarpık yapılaşmanın ve trafik akışının olduğu bir kenttir. Bu sebeple yapılaşma, yol güzergâhı ve çevre düzenlemesi gibi konularda çocukların fikirlerinin alınması bu alanların güvenliğini sağlayacaktır. Çocukların güvenle ve tek başına hareket edebildikleri alanlara verilen isim olan Güvenli Bölge projesi ile trafikte ve ulaşımda genel bir anlayış oluşturmak için trafik güvenliği planı oluşturulmuş ve kapsamına araçları, yayaaları ve bisiklet sürücülerini almıştır. Bu kapsamda çocukların güvensiz hissettikleri mekânlarda düzenlemelerinin yapılabilmesi adına onların katılımı önemsenmiş ve çocukları farklı kategorilerde bu düzenlemeye dâhil etmişlerdir. Buradan hareketle çocuklar projeye katkıda bulunabilmek için okul, atölye çalışmalarına veya şehir yürüyüşlerine katılmıştır. Çocukların, ailelerin ve uzman personelin incelemeleri sonucu güvensiz alanların çeşitli yöntemler (video kaydı, fotoğraf çekimi vb.) ile belirlenerek bu alanların güvenli hale getirilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır (Sahl-Madsen ve Bladt-Hansen, 2020). Özellikle döner kavşakların etkisinin kaza istatistiğinde fazla olmasından kaynaklı olarak proje bu noktalara odaklanmış ve çocukların döner kavşaklardan geçebilmesi için trafik ışıklarında sesli yanıt sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Aynı şekilde çocukların trafikte karşıdan karşıya geçerken araçların onları farkına vardıklarını anlamamaları nedeniyle güvensiz hissetmeleri belirlenmiş ve bunun için de trafikte çocuk olduğuna dair işaretler veya ışıklı simgeler bulundurulmuştur (Sahl-Madsen ve Bladt-Hansen, 2020). Billund belediyesinin Güvenli Bölge projesi, trafik sorunlarının azaltılması ve çocukların refahının artırılması için çocuklar ile bir sürecin işletilmesi, çocuk katılımının yerel düzenlemelerdeki olumlu etkisinin önemi ortaya koymuştur.

Bir başka örnekte ise Barcelona'nın Vic kentinde trafikte çocukların tek başına güvenle okula gidebilmeleri için oluşturulan "Bicibus" projesi; 2020 yılında Barcelona'nın Osona bölgesindeki işlek ve kirli Ronda Camprodon caddesinde iki öğretmenin dokuz öğrencisine bisiklet ile eşlik etmesi sonucu ortaya çıkmıştır (Fes-Te Voluntari A Del Bicibús, 2023). Proje trafikte çocukların okula bisikletle güvenli bir şekilde gidebilmelerine bir çözüm olarak sunulmuştur. Bicibus yani "bisiklet otobüsü" yetişkinler eşliğinde okula bisiklet ile giden çocuk gruplarının bir otobüs güzergâhındaki ulaşımını anlatır. Toplu şekilde hareket etmeyi öngören Bicibus, başlangıçta eğitime yönelik bir girişim olarak sunulmuş ardından eğitimcilerin, belediye personelin ve ortak bir paydada buluşan diğer toplum üyelerinin işbirliği ile yetişkinlere de yayılmaya başlamıştır. Projenin üç ana hedefi bulunmaktadır: Toplumun hareketliliğinin

sürdürülebilir olmasını, bireylere kişisel beceri ve güven duygusunun aşılması ve çocukların obezite gibi sağlık sorunlarından kurtulabilmesi (Fes-Te Voluntari A Del Bicibus, 2023). Bicibus, bu hedeflere ulaşmaya yönelik olarak toplumun gruplar halinde bisiklete binerek güvenliği toplu şekilde sağlamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda çocuklara yaşlarına göre yetişkin bireylerin de eşlik etmesi söz konusudur. Çocukların aileleri ile yaşadığı bölgeler bisiklet otobüsünün ana güzergâhı olarak seçilmektedir. Seçilen güzergâhta kayıtlı her bir çocuk ve yetişkin de dâhil olarak gruplar halinde ulaşılması hedeflenen yere varılmaktadır. Çocukların ve ailelerin birlikte bisiklete binerek yolculuk yapması, aralarında sıkı bir bağın ve enerjinin oluşmasını da sağlamıştır. Bicibus, trafikteki araçların bireysel bisiklet sürücülerini fark edememesinin ve saygı duymamasının da önüne geçmektedir. Proje, çocukların sosyal ortamlarında daha mutlu ve özgüvenli olmasını sağlamış, fiziksel ve bilişsel sağlığını geliştirmesinde öneme sahip olmuştur. Bisiklet otobüsü araba kullanımını azaltırken hava kirliliğini ve gürültü kirliliğini de önemli ölçüde düşürmektedir (Happy Children, Better Municipalities, 2023). Bicibus, yoğun trafiğe sahip olan bölgelerde çocukların güvenli ulaşımını gerçekleştirmeye yönelik önemli bir örneği ortaya koymuştur.

Çocuk Dostu Kentler Girişiminin ilk ortaya çıktığı İtalya’da çocuk hakları, çocuk katılımı, çocukların sorunlarına yönelik hizmet gibi pek çok alanda çalışma yapılmış ve Çocuk Evi (Casa Cecchi), Çocukların Şehri Laboratuvarı (Laboratorio Di Citta Dei Bambini), Oyun Alanı- Teras (Area Gioco -Le Terrazze) projeleri bunlardan sadece birkaçıdır (Çakırer Özservet, 2014, s.124). İtalya’nın çocuklara yönelik çalışmaları arasında “Yalnız Okula Gidiyorum (A Scuola Ci Andiamo Da Soli)” projesi dikkat çekmektedir. Trafik yoğunluğunun arttığı cadde ve sokaklarda düzensiz araç geçişlerinden çocuklar etkilenmektedir ve aileler çocuklarını okul ve okul dışındaki sosyal aktivitelere giderken yalnız bırakmamaktadır. Ailelerin çocuklar üzerindeki bu kontrolcülüğü çocukların psiko-soyal gelişimlerini ve özgüvenlerini etkilemektedir. Buradan hareketle İtalya’da başlatılan “Yalnız Okula Gidiyorum” projesi ile okul- ev güzergâhında 6-10 yaş arası ilkökul çocuklarının tek başına, ailelerinin kontrolü olmadan, güvenle okula gidebilmelerini amaçlamıştır. Proje öncelikle ailelerin ve öğretmenlerin güvenini ardından çocukların kent içerisinde güvenli hareket serbestisini sağlayacaktır (Yılmaz, 2015, s.51). Okul ve ev arasında veya ev ile çeşitli mekânlar arasında hareket alanı bulan çocuklar için kentin çocuk dostu yapılanmalar ile inşa edilmesi gerekmektedir. Böylelikle çocukların aktif kullanıma açık olan sokak ve alanların güvenliği öncelikli

olmaktadır. Proje, yerel yönetimlerin trafik yoğunluğuna çözüm olarak araç yollarını genişletme ve akıllı trafik ışınlarını yerleştirme gibi uygulamaların faydasının geçici olduğunu ortaya koymuştur (Tonucci ve Natalini, 2018). Bunun ise asıl çözüm yolunun vatandaşların yürüyerek dolaşabildiği çocukların güvenle okullarına ve sosyal aktivitelere gidebildiği bir kentin oluşturulabilmesindedir. Kentsel alandaki uygulama ve düzenlemeler ile çocuklar için başlamış olan bu proje tüm vatandaşları kapsayıcı bir güvenli yolculuğu oluşturmuştur. Çocuklar için “Çocukların şehri” sloganıyla hareket edilerek çocukların proje kapsamında kentten ve yol güvenliğinden beklentilerinin değerlendirilmesi yönünde eğitim ve anket çalışması yapılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır. 2018 yılında İtalya'nın Fano şehrinde yapılan çalışmalar arasında bazı anayol ve kavşaklar değiştirilmiş ve çocukların düzenli olarak kullandıkları ev-okul arasındaki yol güzergâhı güvenli hale getirilmiş ve bunun sonucunda ise çocukların yarıdan fazlası okullarına yürüyerek veya bisiklet kullanarak gitmiştir. Ancak uygulamanın hala geliştirilmeye açık olduğu da ortaya konmuştur (Stolfa, 2019, s.2).

Dünyadaki çocuk dostu kentlerin ortaya koyduğu bu örnek projeler ÇDK stratejilerini uygulamalarının yanında gündün güne kentlerin değişime uğraması ile ortaya çıkan sorunlara karşı çözüm yolları üretmişlerdir. Özellikle araç sayılarının artışı trafik yoğunluğuna sokak aralarındaki oyun alanlarının daraltılmasına neden olmuş ve kavşak, yol, trafik gibi düzenlemeler çocuklara uygun şekilde tasarlanmıştır. ÇDK çocukların güncel hayatlarındaki sorunları takip ederek yenilendiğinde çocukların yararına olması da kaçınılmaz olacaktır.

2.2. UNICEF-ÇOCUK DOSTU KENTLER VE YEREL YÖNETİMLER İLHAM VERİYOR YARIŞMASI

Dünya ülkelerinin çocuklara kendilerini eğitim, spor gibi alanlarda geliştirebilecekleri, yerel demokrasiye katılım sağlayarak yerel politikaları etkileyebilecekleri fırsatların sunulduğu çocuk dostu kentleri oluşturmaları Çocuk Dostu Kentler Girişiminin benimsenmesi açısından önemli olmaktadır. UNICEF dünyada çocuk dostu uygulamaların genişletilmesini savunmuş ve kentlerin çocuk odaklı çalışmalarının, kentler arasında işbirliği ve teması kuvvetlendirerek etkileşimi artırmanın oldukça faydası olduğunu belirtmiştir. Bu ise kentlerde yerel yönetimlerin benimseyebileceği bir çocuk odaklı anlayış ve çocuk odaklı uygulamaların varlığı ile

gerçekleşecektir. Bu kapsamda UNICEF, şehirlerde ve topluluklarda çocuk dostu uygulamaların yer alabilmesi ve bunun bir farkındalık oluşturması, bir anlayış olarak yerleştirilebilmesi için hükümetlerin ve diğer aktörlerin harekete geçirilmesi amacıyla 2021 yılında “Çocuk Dostu Kentler ve Yerel Yönetimler İlham Veriyor Yarışması (Child Friendly Cities and Local Governments Inspire Competition)” düzenlenmiştir. İlki 2019 yılında olmak üzere ikincisi 2021 yılında gerçekleştirilmiştir. Yarışma, çocukların ve gençlerin haklarının yerel düzeyde uygulanabilirliğini göstermek amacıyla şehir ve toplulukların yenilikçi ve ilham verici projeleri ile katılmalarını kapsamaktadır. Yarışmada “Çocuk dostu yönetim”, “Çocuk katılımı”, “Çocuk dostu sosyal hizmetler”, “Çocuk yoksulluğunun azaltılması ve sosyal koruma”, “Oyun, boş zaman ve aile zamanı” ve “Güvenli, temiz ve sürdürülebilir ve çocuk dostu ortamlar” olmak üzere altı kategoride projeler sunulmuştur. Yarışmaya katılan projeler, UNICEF ve ortakları olan BM-Habitat, Dünya Sağlık Örgütü(WHO), Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG), LEGO Vakfı, WALT Disney Group ve ARUP bünyesindeki uzman personel tarafından incelenmiştir ve her gruptan üç proje Çocuk Dostu Şehirler Girişimi (CFCI) web sitesinde halkın oylamasını açılmıştır(UNICEF, 2021). UNICEF ve ortaklarının uzmanları tarafından değerlendirme puanları ile halk oylaması puanlarının toplamı alınarak belirlenen yarışma sonucunda ödüller, 17 Kasım 2021 tarihinde düzenlenen “Kentler İlham Veriyor Ödülleri-Cities Inspire Awards” töreni ile sahiplerini bulmuştur (UNICEF, 2021). Yarışma sonucunda, kategorilerde, Çocuk Dostu Yönetişim: Somali/Berbera; Çocuk Katılımı: İspanya/Avilés; Çocuk Dostu Sosyal Hizmetler: Ukrayna/Bakhmut; Çocuk Yoksulluğunun Azaltılması ve Sosyal koruma: Kolombiya/Bogotá; Güvenli, Temiz, Sürdürülebilir ve Çocuk Dostu Ortamlar: ABD/San Francisco; Oyun, Boş zaman ve Aile zamanı: Almanya/Regensburg olmuştur (UNICEF, 2021). Çalışmamızda yarışmada belirlenen altı kategori içinde birincilik almış olan şehir ve toplulukların projeleri anlatılacaktır.

2.2.1. Somali/Berbera-Yerel Yönetim Liderliğinde Merkezi Olmayan Temel Hizmet Sunumu

Yerel Yönetim Liderliğinde Merkezi Olmayan Temel Hizmet Sunumu (Local Government-Led Decentralized Basic Service Delivery) projesi kapsamında Berbera’da “Yerel Yönetişim Ortak Programı” uygulandı. Proje, merkez dışında yerel birimlerin hizmetlerinin güçlendirilmesi için hükümetler, UNICEF, Birleşmiş Milletler Kalkınma

Programı(UNDP), BM-Habitat, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Sermaye Fonu (UNCDF)nun arasında ulusal ve yerel düzeyde işbirliğinin gerçekleştirilmesini kapsamaktadır ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir (UNICEF, 2021, s.5). UNICEF ve diğer kuruluşlar, yerel yönetimlere yönelik stratejilerin geliştirilmesi için işbirliği yapmış ve bu işbirliği kapsamında yerel personele planlama ve bütçeleme eğitimleri verilmiştir. Aynı zamanda yerel birimlerin sosyal sorumluluk çalışmaları ve savunuculuk faaliyetleri desteklenmiştir. Projenin en iyi uygulayıcısı olarak ortaya çıkan Berbera, yerel yönetişimin katkılarıyla öncelikle eğitim, sağlık ve yerel birimlere geri bildirim sağlanması yönünde çalışmalar yapmıştır. Bunun sonucunda eğitime katılan çocuk oranları artmış ve temiz suyun topluma kazandırılması sağlanmıştır. Berbera, mali yoksunluğun ve dezavantajlı bireylerin olduğu kesimlerde dahi hizmet sunumunun kaliteli ve erişilebilir olmasının yerel birimler tarafından gerçekleştirilebileceğini göstermiş ve katkıda bulunmuştur (UNICEF, 2021, s.5).

2.2.2. İspanya/Avilés- Avilés Çocuk ve Gençlik Konseyi

2010 yılında kurulmuş olan Çocuk ve Gençlik Konseyi (Childand Youth Council), toplumda çocuklar arasında ayrımcılık yapmamayı ve geniş bir katılımı öngören anlayış ile engelli-engelsiz çocuk katılımını güçlendirmeyi ve bunu yerel yönetimler bünyesinde kurumsallaştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla çocuklar konseyin kuruluşunun başından itibaren her aşamasında özellikle çocuk ve gençlik planlarının oluşturulmasında bizzat kendileri rol almıştır. Konsey haftada iki gün şehrin farklı kesimlerinde çocuklar yerel yönetimlerin projelerinin geliştirilebilmesi için toplanmakta olup yılda iki kez de belediyenin genel kurul toplantılarına katılarak başkan ve meclis üyeleri ile istişarede bulunmaktadır (UNICEF, 2021, s.13). Çocuklar konsey içerisinde bulunan farklı kategorilerde rol alıp şehirdeki alanlarda anket yöntemi ile bir analiz yapar, öneri ve şikâyetlerin değerlendirilmesi için belediye ile iletişime geçer ve ortak bir plan oluşturulup belediye meclisi tarafından onaylanması sağlanır. 4 yıllığına çıkarılan planların hazırlanışında rol oynayan çocuklar uygulama aşamasına da katılmaktadır (UNICEF, 2021, s.13). Avilés şehrinde, Çocuk ve Gençlik Konseyi ile birlikte çocuk katılımı ve çocuk hakları savunuculuğu gerçekleştirilmiş ve yerel yönetimlerde çocuk odaklı bir bakış açısı gelişmiştir.

2.2.3. Ukrayna/Bakhmut- SPILNO (Jointly-Ortaklaşa)

Ukrayna’da sosyal hizmetler çoğunlukla bölgesel düzeyde yapılmış ve engelli çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalmıştır. Sosyal hizmetlerde erişim sıkıntısı yaşayan engelli çocuklar aileleri tarafından kurumlara yatırılmaktadır. Ukrayna Desantralizasyon reformu ile birlikte yeni bir toplum odaklı bir anlayış benimsenmiş ve sosyal hizmetleri engelli çocuklar için düzenli bir sistem haline getirme planlanmıştır (UNICEF, 2021, s.27). Bu anlayışla Bakhmut belediyesi, engelli sosyal hizmeti adına yerel paydaşlar ile ortak bir proje geliştirmiştir. Proje ile kurumlara yerleştirilen engelli çocuk sayısının azaltılması için erken teşhis, tedavi ve gündüz bakım hizmetleri ve sosyal hizmetlerin koordinasyonu için kapsamlı bir ortamın oluşturulması amaçlanmıştır. Projenin uygulamaya koyulabilmesi için Bakhmut belediyesi bütçe tahsis ederek alanında uzman personel ile bir ekip kurulmuş ve erken teşhis ve bakım merkezi gibi kuruluşların açılması sağlanmıştır. Projenin her bir aşamasında engelli çocukların aileleri önemli olmuş ve bunun için de ailelerin bakım merkezlerindeki kutulara isimsiz öneri ve şikâyet gibi geri bildirimlerinin yapılması sağlanmıştır (UNICEF, 2021, s.27). Projenin geniş bir alana yayılması için Bakhmut belediyesi ile sivil toplum kuruluşları arasında bir işbirliği yapılmış ve kuruluşlar, engelli çocuklar ve aileleri için özel eğitim seminerleri, konferanslar düzenlemiştir. Proje kapsamında yaklaşık dört bin kişi desteklenmiştir.

2.2.4. Kolombiya/Bogotá-Çocuklar İçin Bölge Stratejisi

2019 yılının sonlarına doğru tüm dünyayı etkileyen COVID-19 hastalığı sebebiyle sokağa çıkma yasakları Bogotá şehrinde yaşayan çocukların haklarının ihlaline neden olmuştur. Toplumda ortaya çıkan çocuk işçiliği, okula gitmeme, çocuk dilenciliği gibi sorunların çözülebilmesi için “Çocuklar İçin Bölge Stratejisi(District Strategy For Children)” projesi hazırlanmıştır (UNICEF, 2021, s.37). Bu zorluklara maruz kalan çocukların şehir içinde tespiti için mobil ekipler oluşturulmuş, çocuk işçiliği gibi risklerde olan çocukların ailelerine destek hizmetleri verilerek çocukları hakkında bilgilendirilme yapılması sağlanmaktadır. Çocuklara yönelik riskin olduğu veya çocuk hakları ihlallerinin oluşması muhtemel bakılan yerlere mobil ekipler konumlandırılarak çocukların çeşitli etkinlikler ile dikkatini çekme ve hoş vakit geçirmeleri sağlanmaktadır. Proje ile aynı zamanda risk altındaki çocukların aileleri ile

iletişime geçilerek bilgi verilmesi ve acil durumlarda derhal müdahale edilmesi sağlanmaktadır.

2.2.5. ABD/ San Francisco-Heron's Head Doğa Keşif Alanı

Çocuk ve doğa hareketinden esinlenen çocukların zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırılarak doğa ile iç içe olması için San Francisco Rekreasyon ve Park Departmanı ve San Francisco limanı, San Francisco Çocuklar ve Doğa ve KABOOM! İşbirliği ile Heron's Head Park'ında bir Doğa Keşif Alanı (Nature Exploration Area-NEA) kurulmuştur (Nature Exploration Area, 2023). Çocuk ve gençlerde doğa bilincinin aşılması amacı ile başlatılan proje ile bizzat kendileri tarafından alanın inşasına katılımları sağlanmıştır. Çocukların ve diğer bireylerin istekleri doğrultusunda şekillenmiş özel tasarım oyun alanlarında çocuklar hayallerini gerçekleştirebilecekleri her nesneyi rahatlıkla kullanabilmişlerdir. Keşif alanı içerisinde bulunan doğal oyun alanı, San Francisco'da yaşayan vatandaşların birbirleriyle iletişim kurmasının yanında sportif, kültürel ve bilişsel (koşma, derin düşünme, dokunma vb.) faaliyetlerini gerçekleştirebileceği bir ortamı da sunmaktadır. Doğa keşif alanı, çocukların ve diğer bireylerin bitki, ağaç kütükleri gibi doğal unsurlar ile etkileşimde bulunmasını teşvik etmekte ve bu doğal unsurlar ise San Francisco sınırları içerisinde bulunan sürdürülebilir park ve yeşil alanlardan temin edilmektedir. Bireyler doğal alanın korunması, bitki yetiştirme ve ekoloji çeşitliliğini koruma gibi süreçlere “Çevresel Adalet İçin Okuryazarlık” programı kapsamında dahil edilmektedir (UNICEF, 2021, s.45). Projenin uygulanması için gereken ek gelir kaynağı sivil toplum kuruluşları ve yerel işletmelerle birlikte düzenlenen etkinlikler ile elde etmektedirler. Proje, diğer doğa koruma alanları için bir örnek teşkil etmesi ile genel hedefine de ulaşmış olacaktır.

2.2.6. Almanya/Regensburg-Brixenpark -Çocuklara Uygun ve Herkes İçin Kapsayıcı Bir Park

Regensburg belediyesi tarafından çocuklara oyun oynayabilecekleri ve boş zamanlarını değerlendirebilecekleri bir “oyun ana planı” hazırlanması ve geliştirilmesi esnasında eski bir askeri üs bulunmuş ve çocukların isteği üzerine çocuk dostu bir yeşil alan ve park “Brixenpark Çocuklara Uygun ve Herkes İçin Kapsayıcı Bir Park(A child-friendly and inclusive park for all)” inşa edilmiştir (UNICEF, 2021,s.55). Proje ile toplumun her kesimini kapsayıcı, ulaşımı ve erişilebilirliği kolay olan bir parkın inşası

hedeflenmiştir. Parkın engelli çocuk okuluna yakın olması sebebiyle engelli çocukların kolaylıkla ulaşımı sağlanabilmektedir. Projenin inşası için çocukların istek ve önerilerinin önemi büyük olmuş ve sürece dâhil edilmeleri sağlanmıştır. Buradan hareketle belediye personeli, ilkokullarda, ortaokullarda, anaokullarında ve özel eğitim okullarında olmak üzere üç okulda parkın geliştirilmesi için katılım sağlanmaya çalışılmıştır. Oyun ana planı çocukların görüşleri dikkate alınarak hazırlandıktan sonra çocuk ve gençlik konseyinin denetimine tabi tutulmuştur. Projenin uygulamaya geçirilmesi ile birlikte sürdürülebilir, çocuk dostu, yeşil tasarımıyla Almanya özelinde de düzenlenen yarışmalarda (Deutscher Spielraumpreis-Alman Oyun Alanı Ödülü) ödül almıştır (UNICEF, 2021, s.55).

UNICEF tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetler ile çocuk odaklı hizmetlerin hükümet politikalarından yerel düzeye indirilmesi ve bunun da merkezi yönetim işbirliği içerisinde gerçekleştirilmesi ve desteklenmesi ile dünya genelinde çocuk dostu faaliyetlerinin ne kadar geniş kapsama yayılabileceğini göstermiştir. Yarışmaya katılan tüm katılımcıların çocuk dostu çalışmaları 21.yy.da kentleşmenin getirdiği sorunlara çocukların maruz kalmasının en aza indirilmeye çalışılması yönünde farkındalığın oluşması adına Çocuk Dostu Kentler Girişimi önemli bir adımdır. Kentlerin çocuk odaklı projeleri ve uygulamaları, kentleri çocuklar için yaşanabilir kılmayı hedeflerken yarışma ile bunu tüm dünyaya örnek olarak sergilemiştir. UNICEF işbirliği ve desteği ile kentlerin yerel yönetimlerinin çocuk haklarını ve çocuk katılımını gerçekleştirme gayreti Çocuk Dostu Kentler Girişiminin uygulamaya koyulduğu tarih itibari ile uzunca bir döneme yayılmıştır. Girişimin ana hatları, içeriği, kapsamı ve uygulama sahası dünya genelinde geniş bir uygulama alanı bulmuş ve dünyadaki çocuk dostu uygulamalar incelendiğinde; girişimi çocuk hakları ve çocuk katılımı temelli uygulayanların yanında engelli çocuklara yönelik geniş bir hizmet ağı, çocuk işçiliği ve çocuk dostu doğa ve park gibi alanlarda çalışmalar yapanlar da bulunmaktadır. Dolayısıyla çocukların düzenli, temiz, güvenli ve yeşil alanlarda oyun oynama hakkı olduğu kadar kendilerini ifade ederek yerel yönetimleri etkileyebilme hakkı da vardır (Turan, 2020, s.44). Bu birçok faktörün birlikte var olduğu birbirini desteklediği kentler, çocuk dostu kentleri oluşturacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER GİRİŞİMİ

Türkiye, dünya ülkeleri arasında geliştirmek ve geliştirmeye devam eden ülkeler arasında yer almaktadır. Gelişmiş ülkelere nazaran Türkiye; şehir yaşamı, ekonomik iyileşme, sosyal refah, kentleşme, insan hakları vb. birçok alanda çalışma yapmak durumunda kalmış ve günümüzde oldukça ilerleme göstermiştir. Özellikle 80'li yıllardan itibaren kent ve kent yaşamı üzerinde faaliyetlerin yoğunlaşması yoğun çarpık kentleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Nüfus artışının hızlanması, kentleşmeyi ve sanayileşmeyi orantılı şekilde artırmış ve birçok kent sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu sebeple kent yaşamı içerisinde dar sokaklar, yüksek binalar ve otomobiller oldukça fazla yer bulmuştur. Toplum içerisinde özellikle dezavantajlı konumda bulunan çocuklar ve engelli vatandaşlar bu kent yapılaşması içerisinde daha da güç duruma düşmektedir. 2022 yılında Türkiye'de nüfusun (85.279.553) %26,5'ini çocuk nüfusu oluşturmaktadır olup kentlerin oluşturdukları sorunlardan en fazla etkilenen kesim de onlar olmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023). Kentlerde hızlı kentleşme süreci ile birlikte yetişkinlere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi ile çocukların hakları ve ihtiyaçları göz ardı edilmiştir. Çocukların haklarının dikkate alınmadığı ihtiyaçlarına cevap verilmediği bir kentin çocuklar için zararlarının yerel yönetimler tarafından dikkate alınmadığı görülmektedir. Dolayısıyla çocukların fikir ve görüşlerinin alınması onların bu süreçte katılımının sağlanması yerel politikaların işlevselliğini de artıracaktır. Türkiye, kentleşmenin oldukça fazla olduğu bir ülke konumunda olması sebebiyle yerel yönetimlerin bu süreçte çocukların haklarını dikkate alarak yerel politikaları hazırlaması ve uygulaması yönünde hususi bir görevi yerin getirmektedir. Türkiye'de merkezden yönetimin politikalarının yanı sıra yerel yönetimlerin de kendi sınırları içerisindeki vatandaşların ve çocukların ihtiyaçlarına yönelik tedbirleri almalıdırlar. Türkiye'nin yerinden yönetim ilkesi gereğince yerel yönetim karar mekanizmalarına katılım süreci de vatandaşlara oldukça açıktır. Yerel yönetimlerin çocukların katılımını sağlamaya yönelik çalışmaları kent içerisinde sorun yaşayan çocukların politikaların hazırlanmasında oldukça önemli bir yeri oluşturmuştur.

Türkiye'de yerel yönetimlere çocuk hizmetlerine yönelik önemli görevler düşmektedir. Belediyeler, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun verdiği yetkilere istinaden çocuklara kültür- sanat, sportif ve konser vb. eğlence amaçlı etkinlikleri düzenlemektedir. Bunun yanı sıra çocuk bakım evleri, kreş ve gündüz bakım evleri, çocuk parkları, sinema ve tiyatro salonları, çocuk hastaneleri, bilgi ve bilim evleri, kitap ve oyuncak kütüphaneleri, çocuk merkezleri vb.

kurum ve kuruluşlar ile belediyeler çocuklara hizmet vermektedir. Belediyelerin bu faaliyetleri daha çok çocukların günlük hayatlarında eğlenmeleri ve gelişimlerini sağlayabilmelerine yönelik olmakla birlikte özellikle çocukların görünürlüğüne ve farkındalığının ortaya çıkarılabilmesi için çocuk katılımının desteklenmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda belediyelerin çocukları yerel demokrasiye kattığı bir kent, çocuklar için daha yaşanabilir ve vatandaşlar için de oldukça sağlıklı bir ortamı sunmaktadır. Türkiye’de çocuk haklarının uygulanabilirliği ve katılımının sağlanabilmesi için belediyelerin bünyesinde oluşturulan katılım mekanizmalarından biri olan çocuk meclisleri önemli rol oynamaktadır. Fakat gerek belediyelerin çocuk katılımı gerekse çocuk hakları ile ilgili bilgi düzeylerinin düşük olması bu konuda çalışmaların eksik yapılmasına neden olmaktadır. Bu sebepler dolayısıyla çocuk katılımının yerel yönetimlere entegre edilememesi çocukların ihtiyaçlarına belediyelerin çözüm yolları geliştirememesine neden olmaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimlerde geniş bir konu alanı içerisinde çocuk dostu uygulamaların yerleştirilebilmesi için Çocuk Dostu Kentler Girişimi başlatılmış ve Türkiye’de bu girişime ortak olmuştur.

UNICEF’in başlattığı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile Türkiye’de ekonomi, sanayileşme ve göç unsuru dolayısıyla kentleşmenin çocuklar üzerindeki olumsuzlukların artmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Çocuk Dostu Kentler Girişimi, yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile işbirliği içerisinde yerel demokrasiyi çocuklar bağlamında etkinleştirmeyi sağlamaktadır. Böylelikle belediyeler, mevzuattan aldığı yetkiyi çocuklar için en uygun şekilde ve daima yararına olacak şekilde kullanmayı bir vazife edinmektedirler. Türkiye, çocuk dostu politika ve uygulamaların yerel düzeyde benimsenebilmesi için girişime ortak olmuştur. Türkiye UNICEF tarafından uygulamaya başlatılan Çocuk Dostu Kentler Girişimi, UNICEF Türkiye Ofisi ve Türkiye Belediyeler Birliği işbirliğinde 2014-2015 yılları arasında ve 2016 yılı sonrasında olmak üzere iki safhada gerçekleştirilmiştir. Girişimin Türkiye’deki uygulanabilirliğinin ortaya koyulabilmesi için, sürecin başından itibaren başta girişime öncülük eden pilot iller olmak üzere çalışmaya katkı sunacağı düşünülen büyükşehirlerin ve Türkiye Belediyeler Birliğinin çocuk hizmetlerinin bütünü ile ele alınarak incelenmesi gerekmektedir. Bu açıdan aşağıda girişimin ilk safhası pilot iller ikinci safhası ise gelişmiş ve çocuk nüfusunun fazla olduğu büyükşehirler ve Türkiye Belediyeler Birliğinin Çocuk Dostu Kentler Girişimi farkındalığı oluşturmaya yönelik çalışmaları incelenecektir.

3.1. GİRİŞİMİN İLK SAFHASI (2014-2015)

Türkiye’de, girişime ortak olunan 2014 yılı ile birlikte merkezi yönetimlerin çocuk politikalarının yerel düzeye indirilebilmesi için belediyelere bir vazife yüklenmeye çalışılmıştır. Bu vazife bir anlayış çerçevesinde olup çocuk dostu bir mekân ve katılım üzerinde odaklanılmıştır. UNICEF- TÜRKİYE arasında imzalanan “Ülke İşbirliği Programı Eylem Planı” kapsamında 2006-2010 yıllarını kapsayan Çocuk Dostu Kentler Girişimi altında proje geliştirilmiştir. 2014-2015 yılları arasında İKEA ve UNICEF Türkiye Milli Komitesinin desteği ile UNICEF Türkiye Ofisi çocuk dostu kentler projesini uygulamaya koymuş ve projenin sürekliliğinin sağlanabilmesi için İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD) birlikte hareket ederek çocuk dostu kentler projesinin ulusal koordinasyonu sağlanmıştır (Çocuk Dostu Şehirler Projesi, 2023). Bu kapsamda; ilk safhası iki yıl süre için uygulamaya koyulan proje ile Bitlis, Erzurum/İspir, Giresun, Ankara/Mamak, Mersin, Manisa, Adana/Yüreğir, Şanlıurfa/Eyyubiye, İzmir/Bornova ve Kırklareli/Lüleburgaz olmak üzere 10 belediye pilot alan olarak seçilmiş ve seçilen şehirlerde çocuk dostu uygulamaların geliştirilmesi ve çocuk dostu ortamların oluşturulması için yerel yönetimlere özellikle belediyelere öncülük verilmiş ve desteklenmiştir (Berkün, 2019). Belirlenen belediyelerin her biri çocukların kentlerden beklentileri yönünde bir araştırma yapılması amacıyla belirli sayıda çocuk ile iletişime geçilerek anket çalışmaları yürütülmüş, sorun ve çözümlerin çocuklar ile birlikte ele alındığı “Çocuk Eylem Planları” ortaya çıkarılmıştır. Proje kapsamında görev alan çocuk ve gençler belediyelerin çocuk odaklı politikalarını ve hizmetlerini ölçmeye yönelik katılımı sonucunda, çocukların “yurttaşlık ve katılım” altında kent tasarımı ve yönetiminde, bütçe lemede ve çocukları ilgilendiren projelere görüş bildirimde düşük olduğu kanaatine varılmış ve 9 kentimizde çocuk meclislerinin oluşturulması için destek verilmesi kararlaştırılmıştır (Coşkun, 2022, s.23). Bunu takiben 2015 Haziran ayında çocukların haklarının toplumun her bir kesiminde bilinmesi ve savunuculuğunun yapılması amacıyla İstanbul’da “Çocuk hakları ve Katılımı” üzerine eğitim düzenlenmiş ve pilot bölge ilan edilen kentlerden çocukların ve yetişkinlerin katılımı sağlanarak çocuk meclislerinin tüm kentlere yayılımının sağlanması amaçlanmıştır (Çocuk Dostu Şehirler Projesi, 2023). Pilot illerin ortaya

koyduğu eylem planlarının içeriğindeki hedefler, Çocuk Dostu Şehirler Türkiye kataloğundan esinlenilerek tablo haline getirilmiştir.

Tablo 3.1: Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Girişimi

Çocuk Hakları Birimi ve Koordinasyon Merkezi	Belediye personelinin ve mevcut sistemlerinin kapasitesini güçlendirmek	Adana/Yüreğir Bitlis Mersin
Çocuk Meclisleri	Çocukların kendi yaşam alanlarının tasarımında ve planlanmasında aktif katılımının sağlanması ve görüşlerinin dikkate alınmasına yönelik çocuk meclislerinin oluşturulması ve var olan meclislerin güçlendirilmesi	Ankara/Mamak Bitlis Erzurum/İspir İzmir/Bornova Giresun Kırklareli/Lüleburgaz Manisa Mersin Şanlıurfa/Eyyübiye
Çocuk dostu alanlar	Çocukların gelişimlerinin devamlılığının sağlanabilmesi amacıyla çocuk dostu ortamların(kütüphane, spor aktivite merkezleri, kültür merkezleri) oluşturulması	Erzurum/İspir Manisa Kırklareli/Lüleburgaz İzmir/Bornova
Çocuk dostu stratejik plan	Çocuk dostu proje ve uygulamaların planlarının hazırlanması	Bitlis Kırklareli/Lüleburgaz
Çocuk dostu bütçeleme	Belediyelerin mevcut bütçelerini çocuk hakları bakış açısıyla gözden geçirerek yeni bütçe dönemi için ilgili değişikliklerin yapılması	Giresun Kırklareli/Lüleburgaz Mersin
Çocuk hakları savunuculuğu ve farkındalık artırma	Billboardlar ve diğer görsel iletişim araçlarının kullanılması	Adana/Yüreğir Ankara/Mamak Bitlis Giresun Kırklareli/Lüleburgaz Mersin Şanlıurfa/Eyyübiye
Çocuk etki analizi	Çocuk dostu proje ve uygulamalarının çocuk üzerindeki etkisinin ölçülmesi	Anada-Yüreğir
Çocuk dostu ebeveynlik eğitimi	Çocukların fiziki, psikolojik ve bilişsel ihtiyaçlarının aile bireyleri tarafından daha iyi anlaşılması ve uygulanmasına yönelik ebeveynlik eğitiminin verilmesi	Adana/Yüreğir Ankara/Mamak Erzurum/İspir İzmir/Bornova Kırklareli/Lüleburgaz Manisa Şanlıurfa/Eyyübiye
Engelli çocuklara yönelik uygulamalar	Engelli çocuklara özel oyun alanlarının kurulması ve gelişim haklarının sağlanması	Adana/Yüreğir Ankara/Mamak Şanlıurfa/Eyyübiye
Suriyeli çocuk ve ailelerine yönelik uygulamalar	Suriyeli çocukların toplum ile kaynaşmasının sağlamaya yönelik etkinliklerin düzenlenmesi, ailelere eğitimlerin verilmesi	Adana/Yüreğir Şanlıurfa/Eyyübiye

Kaynak: (UNICEF, 2017a).

Oluşturulan çocuk eylem planları kapsamında, pilot illerin faaliyet ve uygulamalarının incelenerek belirlenen hedefleri gerçekleştirmedeki durumları ortaya konulacaktır.

3.1.1. Adana/Yüreğir

Adananın Yüreğir ilçesinde içerisinde yabancı çocuklarında yer aldığı yaklaşık olarak 165.000 çocuk yaşamaktadır Çocuk Dostu Kentler Girişiminin uygulamaya geçilebilmesi amacıyla 23-24 Haziran 2014 tarihlerinde 23 gencin katıldığı bir eğitim verilmiştir. Eğitim sonucunda başlıklar altında 132 çocuk, 194 ergen, 418 okul çağında çocuğu olan ebeveyn ve 141 hizmet sağlayıcı olmak üzere 885 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Anketin sonuçlarına göre; “Eğitim ve ev ortamı/özel hayat” başlıkları tüm katılımcılar tarafından ortalamanın üstünde değerlendirilmiştir. Çocukların oyun oynayabileceği, spor yapabileceği, yeşil alanlar ile temasın azlığı, engelli çocukların gelişimi ve eğitimi için oyun alanlarına erişimin kısıtlılığı, farklı din ve kültürel etkinliklere katılma fırsatı bulamama, okul dışındaki projelere katılamama gibi sorunlardan dolayı oyun ve boş zaman ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Belediye bütçesi ve kararların alınmasında görüş bildirememeye katılım ve yurttaşlığın, toplu taşıma araçlarında güvenli hissedememe ve çocuk işçiliğinin yaygınlaşması da güvenlik ve korumanın ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Eksikliklerin tartışılarak sorunların belirlenmesi amacıyla 23 Ocak 2015 yılında Yüreğir çocuk eylem planı çalıştayı düzenlenmiş ve önerilerin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedefler doğrultusunda, 2015 yılı proje girişimiyle başlayıp 25.03.2023 tarihleri arasındaki dönemde çocuk dostu proje ve merkezler örneklendirilmiştir.

- *Yüreğir Engelli Koordinasyon Merkezi:* Proje, engelli çocukların gelişimlerinin devamının ve oyun alanlarına erişiminin sağlanabilmesi adına 2014 yılında Genç Engelliler Spor Kulübü ile Yüreğir belediyesi tarafından SODES(sosyal destek programı) kapsamında ortak yürütülmüş ve Proje ile engelli vatandaşların kısa film atölyesi, tiyatro eğitimi ve ritim atölyesi alanlarında gelişim sağlamaları amaçlanmıştır (Yüreğir Engelli Koordinasyon Merkezi Açıldı, 2014). Merkezin ana faaliyetlerinin yanında asıl amaç engelli çocukların buldukları ortamı kendi evleri gibi görmeleri ve her alandaki etkinliklere katılımını desteklediği hobi ve meslek kursları verilerek sosyal yaşamın bir parçası olmaları sağlanmaktadır.
- *Otizm Terapi Merkezi:* Yüreğir belediyesi yaklaşık 25 otistik çocuğun 24 saat boyunca hizmet alabileceği içerisinde yürüyüş yolları, oyun parkı ve hayvanlar ile bağlarının artırılması için hayvanat bahçesi olan bir merkez açmıştır.

Otizimli çocukların profesyonel sağlıkçıları ve eğitimcileri ile sosyal faaliyetlerinin artırılması ve devamlı olarak takip edilebilmesi sağlanmaktadır (Otizm Terapi Merkezi, 2023).

- *Çocuk Dostu Park Projesi:* Yüreğir belediyesi ve UNICEF işbirliği ile 2016 yılında engelli çocuklara özel olarak tasarlanan ve engelli çocukların normal park alanlarında güvenli ve sağlıklı şekilde faydalanamamasının önüne geçilerek engelli çocuk dostu park inşa edilmiştir (Yüreğir'de Çocuk Dostu Park, 2016).
- *Çocuk Evi Projesi:* SODES ile Yüreğir belediyesinin ortak yürüttüğü proje ile tarım işçilerinin 4-6 yaş arası 25 çocuğuna oluşturulan bakım evlerinde haftanın yedi günü kesintisiz hizmet, 7-10 yaş arası 25 çocuğa ise eğitim döneminde etüt saatleri, film izleme ve spor aktivitelerini içeren bir destek sağlanmaktadır. Proje kapsamında çocukların kent bilincini ve aidiyetini artırıcı çalışmalar üzerinde durulmuş ve eğitimler düzenlenmiştir. Proje aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Aile Eğitimi Programı kapsamında ödüle layık görülmüştür (Kültür Evleri, 2023).
- *Çalışkan Tekvandocular Projesi:* Yüreğir ilçesi son dönemlerde göçle gelen çocuk sayısının artması ve Suriyeli çocukların topluma kaynaştırılması, yabancılik hissetmemeleri amacı ile faaliyetler düzenlemektedir. Bu proje ile de göçle gelmiş olan çocukların spor yoluyla gelişimlerini sağlamayı hedeflemiş ve belirli yaş gruplarındaki çocuklara sertifikalı beyaz kuşak tekvando eğitimi verilmektedir (Kültür Evleri, 2023).
- *Yüreğir'de 50 Gelincik Projesi:* Yüreğir'deki küçük yaşta evliliklerin özellikle çocuk gelin olmaya son verilebilmesi ve imkânsızlıklardan dolayı eğitimine devam edemeyen kız çocuklarının topluma kazandırılması amacıyla uygulanmakta olup proje ile 100 kız çocuğuna Yüreğir belediyesi kültür evlerinde eğitimler verilerek fırsat eşitliği sağlanılmaya çalışılmıştır (Kültür Evleri, 2023).
- *Yüreğir Belediyesi Kültür Evleri:* Yüreğir ilçesinin birden fazla bölgesinde açılan kültür evlerinde her yaşta bireylere yönelik sosyo-ekonomik faaliyetler düzenlenmektedir. Çocuklara yönelik kreş hizmetlerinin yansira oyun alanları ve öğrencilere de merkezi sınav kursları verilerek eğitimlerine katkıda

bulunmaktadır. Aynı zamanda ebeveynlere ve çocuklara yönelik hukuki, sağlık ve aile içi iletişim alanında seminer ve konferanslar düzenlenmektedir. Kültür evleri sadece çocuk dostu kent projesi kapsamında değil çocukların ileriki yaşamlarında da devamlı olarak fayda görebileceği bir merkez olmaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından sağlanan SODES ile kültür evlerinde gelişim ve değişim devamlılığını sağlamaktadır (Kültür Evleri, 2023).

- *Mobil Sınıf Projesi:* 2019 yılında Yüreğir belediyesi İle UNICEF tarafından çocuk evi projesinin devamı olarak çocukların buldukları ortamda eğitim alabilmeleri amacıyla başlatılmıştır. Proje ile 30 öğrencinin aynı anda eğitim görebildiği, beslenme ve tuvalet ihtiyacını giderebildiği, yangına ve hırsızlığa karşı sistemiyle tam donanımlı araç UNICEF tarafından Yüreğir belediyesine hibe edilmiştir (UNICEF'ten Yüreğir'e Mobil Sınıf, 2019).
- *Oyun Odaları ve Oyunca Kütüphaneleri Projesi:* Yüreğir belediyesi ve UNICEF işbirliği ile 2018 yılında ilçede yaşayan mülteci ve yerelden çocukların okul öncesi erken çocukluk eğitimlerine erişimin sağlanabilmesi amacı ile kültür evlerinde hayata geçirilen proje ile çocuklar kendi yaş grupları ile arkadaşlık kurabilmekte ve günlük aktivitelerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmektedir (Başkan Kocaispir Çocukları Çok Seviyor, 2023).
- *Bilim ve Teknoloji Tabanlı Gelişim Projesi:* 2020 yılında başlamış ve 16 ay sürecek olan proje ile kültür evlerinde ve Yüreğir Bilim Merkezinde robotik kodlama atölyeleri kurularak birçok çocuk ve gencin okul dışındaki zamanlarını fen, teknoloji, mühendis ve kodlama faaliyetleri ile geçirdiği ücretsiz eğitimler verilmektedir. Böylelikle çocukların ve gençlerin gelişimlerini farklı alanlarda gösterebilmesi ve geliştirebilmesi sağlanmıştır (Yüreğir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021, s.250).
- *Toplumsal Uzlaşma, Toplumsal Kaynaşma Projesi:* Yüreğir ilçesinde ikamet eden Suriyeli çocukların da spor ve sanat ile büyümesini, sokağın tehlikesinden kaçınılması özellikle Türk çocuklar ile iletişim kurabilmeleri için hayata geçirilmiştir. Proje ile Türk ve Suriyeli çocuklar Ertuğrul Gazi Spor Kompleksinde çeşitli spor ve sanat dallarında birlikte eğitim görerek hem eğlenip hem de sorunlarla birlikte başa çıkarak çözüm yollarında istişarelerde bulunmaktadırlar (Yüreğir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021, s.278).

Yüreğir belediyesinin 2015 yılı itibari ile verilen çocuk odaklı projeleri incelendiğinde, çocuk eylem planında yer alan hedefler genel itibari ile yerine getirilmiş ve getirilmeye de devam etmektedir. Eylem planının hazırlanmasında özellikle oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık başlığı altında belirtilen eksikliklerden yola çıkılmıştır. Çocukların okul ve ev dışındaki ortamlarda kişisel ve fiziksel gelişimlerini destekleyici faaliyetlerinin fazlaca yer alması Yüreğir belediyesinin bu noktadaki eksikliklerini gidermeye yönelik ciddi adımlar attığını göstermektedir. Aynı zamanda Çocuk Dostu Kentler Girişiminin en önemli basamağı olan çocuk katılımı eksikliğini gidermek eylem planında yer almasına rağmen çocuk katılımını destekleyici bir çocuk meclisi veya çocuk hakları birimi gibi bir yapı bulunmamaktadır. 2016 yılı ile pilot il Yüreğir belediyesi projeyi tamamlamış fakat ilerleyen yıllarda da çocuk dostu Yüreğir için çocuk çalışmaları yapmaya devam etmektedir.

3.1.2. Ankara/Mamak

Ankara'nın Mamak ilçesinde yaklaşık olarak 180.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk dostu kent olma yolunda ilk olarak 17-18 Eylül 2014 tarihlerinde 20 gencin katıldığı bir genç gönüllüler eğitimi verilmiştir. Eğitimin sonlanması ile farklı başlıklar altında 158 çocuk, 150 ergen, 431 ebeveyn ve 153 hizmet sağlayıcı olmak üzere 892 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonucunda Eğitim ve ev ortamı/özel hayat başlıkları tüm katılımcılar tarafından olumlu değerlendirilmiştir. Çocukların oyun oynayabileceği, spor yapabileceği, doğa ile temasın azlığı, engelli çocukların oyun alanlarına erişimde bulunamadığı gibi sorunlardan dolayı oyun ve boş zaman başlığı olumsuz değerlendirilmiştir. Belediye bütçesi ve kararların alımında aktif rol alamama katılım ve yurttaşlığın, çocukların kendilerini toplu taşıma araçlarında güvenli hissedememe ve yürüme ve bisiklet alanlarının olmaması da güvenlik ve korumanın olumsuz değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda çevrede kullanılabilecek halka açık temiz tuvaletlerin bulunmadığı da belirtilmiştir. Anket çalışmasının sonuçlarını tartışma ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla 03 Şubat 2015 yılında Mamak çocuk eylem planı çalıştayını gerçekleştirilmiş ve çözüm önerilerinin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedefler doğrultusunda, 2015 yılı proje girişimiyle başlayıp 26.03.2023 tarihleri arasındaki dönemde çocuk dostu proje ve merkezler örneklendirilmiştir.

- *Çocuk Dostu Sokak Projesi:* Mamak belediyesi ve Ankara Üniversitesi'nin ortaklığı ve Ankara Kalkınma Ajansının finansal desteği ile Türkiye'de bir ilk olan çocuk sokağı, Yeşilbayır mahallesinde kurulmuştur (Çocuk Dostu Sokak, 2023). Proje kapsamında çocuklar için güvenli, sağlıklı ve eğlendirici unsurlar ile sokak alanları donatılmış ve gerek iç gerekse dış mekân tasarımında çocuk bakış açısıyla düzenlemeler yapılmıştır. Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü tarafından eğitim, peyzaj ve saha ekibi ile proje yürütülmüş ve “Çocuk Dostu Sokak Eğiticilerinin Eğitimi Rehberi” hazırlanarak Mamak kültür merkezinde öğretmenlere eğitimler verilmiştir (Çocuk Dostu Sokak, 2023). Çocuk dostu sokak, çocukların okul ve ev dışındaki hareket alanlarının çocuğa elverişli hale getirilerek çocuğun açık havada doğa ile teması sağlanarak gelişimini destekleyici uygulamaların yer aldığı bir projeyi ifade etmektedir.
- *Bebek Kütüphaneleri Projesi:* Mamak belediyesi tarafından çocukların kendilerini sevgi dolu ve güvende hissettiği eğlenerek eğitim gördüğü anaokulları bünyesinde bebek kütüphaneleri açılarak bebeklerin küçük yaşlardan itibaren kitap ve okuma sevgisini aşıl原因an eğitici oyuncaklar ile eğitime destek olmayı hedeflemiştir. Proje ile 0-5 yaş arası bebekler ile ebeveynler çeşitli etkinlikler ve atölye faaliyetleri ile vakit geçirmektedirler (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2020, s.192).
- *Çocuk Müzesi Projesi:* Mamak belediyesi ve Ankara Üniversitesi ortaklığı ile başlatılan proje Türkiye'nin ilk çocuk müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Proje ile çocukların cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar olan dönemi bizzat kendileri deneyimleyerek anlamlandırması amaçlanmıştır. Müze içerisinde bu deneyimi destekleyici olarak oyuncakların yanı sıra dönem kıyafetleri ve çadırlar bulunmaktadır (Türkiye'nin İlk Çocuk Müzesinde Sona Gelindi, 2015). Sadece çocuklar özelinde değil aileler de çocuk müzesinde çocukları ile birlikte onların gelişimlerini destekleyici çalışmalara dahil olabilmektedir. Proje çocuklarda kültürel ve tarihsel mirası korumaya yönelik bilinç ve duyarlılık oluşturması ve çocukların hak ve kültürünü benimsemesi açısından oldukça önemli konumdadır.
- *Mobil Anaokulu Projesi:* Mamak belediyesi tarafından ilçenin birçok mahallesinde özellikle dezavantajlı bölgelere yönelik uygulanan Gezici Eğitim

Otobüsü ile 4-6 yaş arası çocukların içerisinde bulunan çocuk dostu malzemeler ile öğretmenleri eşliğinde eğlenerek öğrenmeleri amaçlanarak gerçekleştirilmiştir. Covid-19 salgını döneminde çocuklar ile birebir iletişimin sağlanamaması sebebiyle uzaktan eğitim yolu ile eğitim devam ettirilmiştir. Proje kapsamında belli mahallelere belirli günlerde eğitim otobüsü ile çocuklar buluşturularak eğitimde geri kalınmışlığın önünde geçilmeyi çalışılmıştır. Haftada 5 gün toplamda 10 mahallede hizmet veren mobil anaokulunda yeni dönemde 120 minik öğrenci eğitim almaktadır (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2019).

- *Mabel Engelsiz Kafe*: Mamak belediyesi tarafından “Engelsiz Şehir Mamak” sloganıyla, engelli çocukların ve bireylerin toplum içerisinde ayrıştırılmasının önüne geçilmesini, down sendromlu çocukların istihdama kazandırılması ve bireyler ile hoş zaman geçirmesini öngören engelsiz kafe açılmıştır. Proje ile toplumdaki bireyler özel çocuklar ile devamlı iletişim halinde olmasının yanı sıra engelli istihdamı noktasında da oldukça katkı sağlamaktadır (Mamak Belediyesinden Engellilere Özel Hizmet, 2023).
- *Sahne Sanatları Eğitim ve Uygulama Akademisi Projesi*: Mamak ilçesinde yaşayan yetenekleri olan çocukların sahne sanatları ve müzik alanında eğitilerek topluma kazandırılması için ortaya konan proje çerçevesinde, Mamak belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanarak uygulamaya girmiş ve Mamak ilçesinde toplam 15 Adet okul üzerinde 7 personelle birlikte çalışmalar yapılarak 6.000 öğrenci elemelere katılmıştır (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2020). Sanata sahip çıkılmasının yanında gelecek kuşaklara sanat dallarının aktarılması bunun da çocukları sanat ile tanıştırma, çocuklara sanatı aşılama faaliyetleri ile olabileceği belirtilmektedir.
- *Mobil Park Timi Projesi*: Mamak Belediyesi tarafından park bölgelerinde çocukların ve gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması amacıyla başlatılan proje ile parkların daha güvenilir hale getirilmesi amaçlanmıştır. Mamak belediyesi Zabıta Müdürlüğü ile Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğü personelinin oluşan Mobil Park Timi, çocukların parklarda eğlenirken çeşitli sebeplerden dolayı mağduriyete uğramasının önüne geçilmesi için anında müdahale edebilmekte ve parkların güvenliğini sağlamaktadırlar (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2018, s.54).

- *Eğitime Tam Destek Projesi*: Mamak belediyesi tarafından ilçe genelinde tüm ortaokul ve liselerde sınavlara hazırlık kitapları olan soru bankası deneme sınavlarının ücretsiz verilerek çocukların geleceklerinin mimarlığı sürecinde katkı sağlamayı amaçlanmıştır. Aynı zamanda ilkokul düzeyindeki çocuklara da “okuma, anlama, sorgulama, uygulama” kitap setini hediye etmektedirler (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2021).
- *Çocuk Trafik Eğitim Parkı Projesi*: Mamak belediyesi ve Trafik Eğitim Vakfının ortaklaşa hazırladığı proje ile çocukların trafik eğitimini alması ve çocukta trafik bilincinin oluşturulması ve duyarlı olması amaçlanmaktadır. Durali Mahallesinde yaklaşık 6 bin metrekarelik alana inşa edilen park, yaya geçitlerini, okul, ev, hastanelerin simülasyonlarını, yön işaretlerini içerisinde barındırmaktadır. Çocuklar için dizayn edilen araçların çocuklar tarafından kullanılarak yaşayıp deneyimlenmesi çocuğun bilişsel ve kavrayışının gelişmesini sağlama noktasında projenin önemini ortaya koymaktadır (Mamak Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu, 2021).

Mamak belediyesi tarafından çocuk ve meclislerinin oluşturulma ve işleyişinin düzenlendiği çocuk meclisi yönetmeliği çıkarılmıştır. Yönetmeliğe göre; “ülkemizin Avrupa Birliğine uyum sürecinde çocuklarımızın demokratik bilincinin gelişmesi ve evrensel kültürler ile diyalog halinde olmalarını sağlayarak; Mamak’ta yaşayan çocukların çeşitli problem ve talepleri ifade etmelerini ve çözüm üretiminde yardımcı olmalarını; çocuk gelişimi, sosyal konulara duyarlılık içinde olarak bu konularda bilimsel gereklere uygun şekilde aktif rol almalarını” sağlayarak çocuk katılımını artırmayı amaç edinmiştir (Çocuk ve Genç Meclisi Yönetmeliği, 2023). Çocuk ve gençlik meclisi 150 asil 150 yedek olmak üzere 300 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin katılımı ile 1 yıllık süre için çalışmalarına başlamaktadır. Meclis üyeliğine seçilen her bir çocuğun 18 yaşını doldurması ile de üyeliği sona ermektedir. Mamak belediyesinde her yıl düzenli olarak işleyişine devam eden çocuk meclisi 2021 yılında 45 asil 45 yedek öğrenci ile çalışmalarını başlatmış ve kendileri ile ilgili konulara da söz hakkını kullanmayı yerine getirebilmiştir (Mamak’ta Çocuk Gençlik ve Gençlik Meclisi Kuruldu, 2021).

Mamak belediyesinin 2015 yılı itibari ile verilen çocuk odaklı projeleri incelendiğinde, çocuk eylem planında yer alan hedefler eksiklikler dikkate alınarak giderilmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde belediye, projeleri planlarken daima çocuğu

düşünerek hareket etmiş ve çocuk odaklı pek çok çalışma yapmıştır. Mamak belediyesi çocuk eylem planının hazırlanmasında özellikle oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık başlığı altında eksikliklerin olduğu belirtilerek bu yönde çalışmalara ağırlık verilmiştir. Mamak belediyesi çocuk eylem planının hazırlanmasında özellikle oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık başlığı altında eksikliklerin olduğu belirtilerek bu yönde çalışmalara ağırlık verilmiştir. Çocukların okul ve ev dışındaki ortamlarda kişisel ve fiziksel gelişimlerini desteklemek için her türlü sosyal aktivite alanları, dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların ihtiyaçlarını gidermek üzere eğitim kampüsleri ve yaşam merkezleri açarak çocuğu politikalarında odağı haline getirmiştir. Bu bağlamda oyun ve boş zaman eksikliklerinin önüne geçilmiştir. Mamak belediyesi tarafından çocuk haklarının farkındalığının ve savunuculuğunun artırılmasına yönelik bilgilendirici çalışmalar, çocuk katılımını ise güçlendirme amacıyla var olan çocuk meclisinin karar alma süreçlerinde konumunu güçlendirici çalışmalar yapılmıştır. Böylelikle katılım ve yurttaşlık alanındaki eksiklikler de giderilmeye çalışmıştır.

Çocuk eylem planında yer alan hedefler yapılan çalışmalara bakıldığında yerine getirilmiş olup günümüzde de çalışmalara devam edilmektedir. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin pek çok adımını uygulamaya koymuş olup 2016 yılında kapanış toplantısında ödüllendirilmiştir. Aynı zamanda “Özgür Çocukların Kenti Mamak” sloganıyla hareket eden Mamak belediyesi, Türkiye Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen “Genç Dostu Şehirler Fikir ve Proje Yarışması” kapsamında da “Potansiyelini fark et ve Hayata taşı” projesi ile Genç Dostu Mamak ödülünü almıştır (Mamak Belediye Başkanlığı, Meclis Kararı:852, 2021)

3.1.3. Bitlis

Bitlis’te yaklaşık 170.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. 29-3 Kasım 2014 tarihinde 17 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiştir. Eğitimin sonlanması ile 100 çocuk, 92 ergen, 283 ebeveyn ve 96 hizmet sağlayıcı olmak üzere toplam 571 kişi ile farklı başlıklar altında anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Anket çalışmasına katılan katılımcıların verdiği sonuçlara göre Eğitim ve Ev ortamı/özel hayat başlıkları ortalamanın üzerinde değerlendirilirken oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık ve sağlık ana başlıkları ortalamanın altında kalmıştır. Güvenlik ve koruma başlığına yönelik olarak ebeveyn ve hizmet sağlayıcılar düşük bulurken çocuk ve ergenler ise oldukça yüksek bulmuşlardır. Anket çalışmasının sonuçlarını tartışma ve

çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla 9 Nisan 2015'te Çocuk Eylem Planı Çalıştayı düzenlenmiş ve önerilerin yer aldığı Bitlis çocuk eylem planı çıkarılmıştır (UNICEF, 2017a). Bu tarihten 26.03.2023 tarihine kadar olan ki dönemde belirlenen hedeflere yönelik olarak yapılan çocuk dostu çalışmalar örneklendirilmiştir.

- *Toplum Destek Merkezi:* Çocukların ve kadınların sosyal ve kültürel etkinliklerden faydalandığı bir merkez olmakla birlikte içerisinde çocukların oyun oynayabileceği oyun odaları, kütüphane ve spor salonları bulunmaktadır. Aynı zamanda engelli çocuk ve yetişkinlerin dinlenebileceği ferah, sağlıklı alanları, engelli oyun alanlarını ve engelli lavabolarını da içerisinde barındırmaktadır. Merkezde kadın ve çocuklara yönelik bilgilendirici seminerler ve eğitimler yıl boyunca verilmekte olup yıl içerisinde yaklaşık 100 çocuk ve genç bu imkânlardan faydalanmaktadır (Bitlis Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021).
- *Tiyatrosuz Çocuk Kalmasın Projesi:* Toplum destek merkezlerinde tiyatrosuz çocuk kalmasın sloganı ile çocuklara tiyatro sanatını tanıtmaya, aşılama ve eğlenerek sevmeleri amacıyla her yıl düzenli olarak organize edilen bir projedir. Bir sosyal sorumluluk çalışmasına dönüşen proje ile daha çok şehir imkânlarından yoksun kesimlerde daha önce tiyatro ile tanışma fırsatı yakalayamamış çocukları tiyatro ile buluşturmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda Bitlis'e bağlı köylere Bitlis belediyesi tiyatro ekibinin düzenli olarak gidilerek tiyatro sergilenmesi ile çocukların eğlenerek öğrenmeleri sağlanmıştır. Proje ile özel rehabilitasyon merkezlerinde bulunan çocuklara ve hastanede bulunan hasta çocuklara da tiyatro sergilenerek moral verilmeye çalışılmıştır (Bitlis Belediyesi, 2019).
- *Bebek ve Çocuk Kütüphanesi Projesi:* Bitlis belediyesi tarafından bebek ve ilk ve ortaokul öğrencilerinin fiziksel, bilişsel ve kavramsal gelişimlerini sağlayabilmesi ve kütüphane kültürünün aşılması amacıyla geliştirilen projenin finansmanını Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü sağlamaktadır. Bu kapsamda teknolojik alt yapı ve modern donanımların yer aldığı kütüphanede yaş gruplarına göre oyun alanları ve eğitici faaliyetlerin verildiği atölye ve bilişim sınıfı bulunmaktadır. Anne- çocuk bağının kuvvetlendirilmesi amacıyla belirli günlerde annelerin eğitimci ile birlikte

çocuklarıyla etkinlik yapabilmesi sağlanmaktadır (Bitlis Bebek ve Çocuk Kütüphanesi Hizmet Vermeye Başladı, 2023).

- *Bitlis'te Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi*: Bitlis belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından oluşturulan proje ile 7-15 yaş arasındaki çocuklara yönelik yüzme bilmeyen çocuğun kalmaması ve çocuklara yüzme sporunun aşılması amacıyla ücretsiz yüzme kursu hizmeti verilmektedir. Proje kapsamında engelli çocuklar da unutulmamış olup eğitmenler tarafından kendilerine uygun yüzme eğitimleri verilmektedir. Her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen proje ile yüzme kursuna katılan her bir çocuk evlerinden alınarak tekrar güvenli bir şekilde araç ile evlerine bırakılmaktadır (Bitlis'te Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi, 2019). Böylelikle maddi imkânsızlıkların oluşturacağı engellerin önüne geçilerek çocukların spor ile bağının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü kapsamında Bitlis'te çocukların hakları konusunda bilinçlenmeleri amacıyla “Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne” sloganıyla toplum destek merkezlerinde duvar ve yüz boyama, sinema gösterimi gibi faaliyetler düzenlenmekte olup merkezin önünde kurulan şişme oyun parkı ile soyasıyla eğlenmeleri sağlanmıştır (Çocuk Hakları Günü Bitlis'te Coşkuyla Kutlandı, 2019). Bitlis belediyesi çocukların kendi haklarıyla ilgili düşünce ve önerilerini dile getirebileceği yasal platforma ihtiyaç duyulması ile çocuk meclisinin kurulması için çocuk meclisi yönetmeliğini 2016 yılında kabul etmiştir. Yönetmeliğin kabul edilmesi ve hazırlanma sürecini takiben yaşları 8-17 yaş arasındaki çocukların katılımıyla 20 Kasım 2017'de 50 kişilik çocuk meclisi kurulmuştur (Bitlis'te İlk Çocuk Meclisi Kuruldu, 2017). Çocuk meclisinin tanıtma ve tanışma toplantısının ardından meclis seçimleri faaliyetleri yapılarak çocukların sosyal ve kültürel ve siyasi alanda karar ve uygulama süreçlerinde çocukların katılımı sağlanmış ve sağlanmaya devam edilmektedir.

Bitlis belediyesinin çocuk dostu kent olma yolundaki belirlenen eksikliklere yönelik düzenlenen çocuk eylem planı kapsamında ortaya çıkan hedefler doğrultusunda birçok çalışma yapılmış olup yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların oyun alanlarının artırılması, park-bahçelerin iyileştirilmesi, boş zamanını sağlıklı değerlendirmesini sağlayan uygulamalara ağırlık verilmiştir. Sağlık alanındaki eksiklikler daha çok çevre ve hava kirliliğinden kaynaklı olması sebebiyle çevre

temizliği ve düzeni çalışmaları da yapılarak eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Çocuk haklarının farkındalığının sağlanması amacıyla Dünya çocuk hakları gününde etkinliklerin yapılması ve çocuk katılımının sağlanabilmesi için de çocuk meclisinin açılarak faaliyete geçmesi ile katılım ve yurttaşlık alanında eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar ile Çocuk Dostu Kentler Girişimi için eylem planında yer alan eğitim ve sosyal alandaki hedefler gerçekleştirilmeye çalışılmış fakat çocuk meclislerinin etkinliği konusunda verimli kaynaklar elde edilmemiştir.

3.1.4. İzmir/Bornova

İzmir'in Bornova ilçesinde yaklaşık 125.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin uygulanması amacıyla 7-8 Temmuz 2014 tarihlerinde 16 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitimin sonlanması ile farklı başlıklar altında 117 çocuk, 172 ergen, 204 ilkököl, ortaokul ve lise çağında çocuğu olan ebeveyn ve 83 hizmet sağlayıcı olmak üzere 576 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonucunda eğitim ve ev ortamı/özel hayat başlıkları tüm gruplar tarafından ortalamanın üzerinde değerlendirilmiştir. Engelli çocukların oyun alanlarına erişiminin olmadığı, çocukların farklı kültürlerin etkinliklerine katılmadığı oyun ve boş zaman başlıklarının ortalamanın altında değerlendirilmesine, çocukların kendileri ile ilgili projelerin fikir ve karar alma süreçlerinde katılım sağlayamaması da katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda ebeveynlerin eğitim alacak alanların yetersizliği, çocuklar için mahalle kütüphanelerinin olmadığı ve çocuk haklarının çocuklar ve ebeveynler tarafından bilinmediği anket sonuçlarında yer almıştır. 12 Şubat 2015'te sorunların ortaya çıkarılarak çözümlerinin sunulması amacıyla Bornova Çocuk Eylem Planı Çalıştayı gerçekleştirilmiş ve önerilerin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Bu tarihten 24.03.2023 tarihine kadar olan dönemde belirlenen hedeflere yönelik olarak yapılan çocuk dostu çalışmalar örneklendirilmiştir.

- *Çocuk Oyun ve Aktivite Merkezleri Projesi:* Bornova belediyesi 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerin sosyal hayata katılımlarının sağlanması ve anne babaların kendilerine vakit ayırabilmeleri amacıyla çocuklarını yarım günlüğüne bırakabildiği çocuk merkezinin ilki 2016 yılında açılmıştır (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2017). Günümüzde Bornova'nın 6 semtinde çocuk merkezi anne ve çocukların erişimine açılmış ve sayılarının diğer

mahallelerde de artırılması hedeflenmiştir (Bornova Belediyesi, Yerel Eşitlik Eylem Planı, 2022-2024). Çocuk oyun ve aktivite merkezinde çocukların eğlenerek öğrenmesi amacıyla çocuklara yönelik eğitimler oyunlaştırılarak merkez bünyesinde bulunan çocukların yarınlara güvenli bakabilmeleri ve çağdaş bireyler olarak yetiştirilmeleri amacıyla okul eğitimlerinin yanı sıra tiyatro, müzik, resim ve drama gibi sanatsal alanda da eğitimler verilmektedir. Merkezde sadece çocuklar değil kadınlara da eğitim ve sağlık alanında seminerler verilerek bu yönüyle kadınların gelişimine odaklanılmıştır. Aynı zamanda çocuk haklarının çocuklar ve ebeveynler tarafından tanınması ve farkındalığının artırılmasına yönelik çocuk hakları drama etkinliği düzenlenmiştir (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021). Bornova belediyesi bünyesinde faaliyetini sürdüren merkez sabah ve öğleden sonra olmak üzere çocuklara ücretsiz hizmet vermektedir.

- *Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi Projesi:* Bornova belediyesi tarafından toplumdaki dezavantajlı bir grup olan 06-18 yaş arası roman çocukların sağlıklı, eğitilmiş ve mutlu bireyler olarak geleceğe hazırlarken yeteneklerin keşfedildiği ve çocukların boş zamanlarında kötü alışkanlıklardan uzak tutulması amacıyla çocuk ve gençlik eğitim merkezi açılmıştır. Merkez içerisinde çok çeşitli alanlarda çocukların gelişimlerini destekleyici eğitim ve etkinlikler çocuğa verilirken ebeveynlere ise ebeveynlik eğitimi ve ihtiyaç halinde danışma fırsatı verilmektedir (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2016). Merkez bünyesinde 2019 yılında Türkçe, matematik, resim, satranç, gitar, keman ve kanun gibi kurslardan 377 roman çocuk yararlanmışır (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019).
- *Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Projesi:* Bornova belediyesi tarafından 2010 yılında alternatif bir eğitim projesi olarak açılan merkez, öğrencilere dokunarak, hissederek ve deneyerek bilimsel bilgileri öğrenmeyi ve keşfetmeyi ve merkez bünyesinde fen-bilim eğitiminin yansira bilim tarihi ve felsefesi alanında da eğitimler verilerek bilim ahlakı ve ideolojisi oluşturmak amaçlanmıştır (Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Hakkında, 2023). Çocukların ücretsiz ve gönüllü olarak aldıkları eğitimler çocukların günlük hayatlarında kolaylıkla bulabilecekleri araçlar ile verilmektedir (Öztürk ve Başbay, 2017, s.285). Böylelikle merkez dışarısındaki günlük hayatlarında doğa ve bilim olaylarını çocukların keşfedebilmesi olanaklı hale

getirilmektedir. Çocukların soru sorarak düşünmeye fikir üretmeye yöneltilmesi çocukların matematik, teknoloji ve fen bilimlerine olan ilgisini artırmaya yönelik çalışmalar çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020). Merkez bünyesinde gerçekleştirilen “Köyde hayat var! Bilim pikniği” projesi ile doğa ile iç içe olan fakat şehir merkezine ulaşımın zor ve uzak olduğu köylerde yaşayan çocuklara yönelik olarak her yıl Bornova'nın farklı bir köyünde teleskoplar ile güneş gözlemi, doğ yürüyüşü, mikroskop ile canlıların incelenmesi ve fizik ve kimya deneyi etkinlikleri düzenlenerek çocukların piknik havasında eğlenerek bilim ile tanışmaları ve deneyimlemeleri amaçlanmış ve sağlanmıştır (Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Projeleri, 2023). Toplum ve Bilim merkezinin açılmasından bugüne kadar yaklaşık 10 bin öğrenciye eğitimler verilmiş ve 2021 yılında 6.605 öğrenci eğitim ve etkinliklerden yararlanmıştır (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021, s.97).

- *Barış İçin Müzik/İzmir-Bir Nota Bir Hayat Projesi:* 2015 yılında Bornova belediyesi tarafından çocuk senfoni orkestrası kurulmuş olup Bornova belediyesi ile Cevdet İnci Eğitim Vakfı işbirliğinde 2016 yılında “Barış İçin Müzik/İzmir-Bir Nota Bir Hayat” müzik eğitim protokolü imzalanmıştır. 8-18 yaş grubu çocuklara yetenek ayrımı gözetmeksizin fiziksel özelliklerine göre enstrüman eğitimi (El sistema) verilerek çocukların sosyal yaşamlarında aktif rol alabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır (Çocuk Dostu Bornova'da Çocuk Orkestrası Kuruluyor, 2016). Proje kapsamında eğitim alan 60 çocuk orkestra ile birlikte yurtiçi ve yurtdışı etkinliklere katılarak farklı milletlerden çocuk ve eğitimciler ile bir araya gelerek sosyalleşmektedirler (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019).
- *Çocuk Kulübü ve Pedagoji Birimi Projesi:* Bornova belediyesi 2017 yılında 7-14 yaş aralığındaki çocukların eğitimlerine ve gelişimlerine katkıda bulunabilmek ve sosyalleşmesini sağlamak amacıyla Çocuk Kulübü projesini hayata geçirmiştir. Çizgi film ve sinema gösterimi, resim atölyeleri, tiyatro eğitimi düzenlenerek çocukların akranları ile kaynaşması sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra kulüp üyesi olan çocuklar ile toplu gezi faaliyetleri ve doğum günü kutlama etkinlikleri düzenlenmektedir. Çocuk kulübüne üye olan çocukların sayısı 7 bini aşmış olmakla birlikte 2019 yılında 467 çocuk üye olmuştur (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019). Aynı zamanda

Bornova’da ikamet eden 6-14 yaş aralığındaki çocukların davranışsal süreçlerinin başarılı ve sağlıklı yönetilebilmesi için çocukların yaşı, cinsiyeti, öğrenme stili, merak duyduğu konular, çocuğun yetenek ve becerileri gibi olgular dikkate alınarak çocuğa uygun eğitim materyallerinin kullanıldığı pedagoji birimi Bornova belediyesi bünyesinde 2017 yılında kurulmuştur (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019).

Bornova belediyesi, çocukların yaratıcılığını, hayal güçlerini destekleyici ve keşif güçlerini artırıcı yönde girişimlerde bulunmak üzere “Çocuk Dünyası” projesini 2016 yılında uygulamaya koymuş olup henüz inşası bitmemiştir. Proje ile çocuklara özel bir alan oluşturularak çocukların eğlenerek öğrenebileceği çok katlı bir bina yapılması öngörülmektedir (Bornova Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2017). Aynı zamanda çocukların fiziki ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayabileceği, sportif faaliyetlerini gerçekleştirebileceği, doğa ile iç içe dinlenme, eğlenme ve öğrenme etkinliklerinin yer alabileceği “Karaçam Çocuk Köyü” projesi, henüz inşa sürecinde olup bünyesinde spor tesislerini de barındıracaktır (Bornova'da Her Şey Çocuklar İçin, 2018).

Bornova belediyesi Kent Konseyi bünyesinde oluşturulan çocuk çalışma grubu çocuklara yönelik projelerin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. 19 Mart 2010 tarihinde kabul edilen çocuk meclisi çalışma yönergesinin kabul edilmesiyle oluşturulan çocuk meclisi, kent konseyi bünyesinde faaliyet göstermektedir. 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi hedefleri kapsamında daha önceden kurulmuş olan çocuk meclisinin güçlendirilmesi çalışmaları yapılmaktadır. Bununla birlikte Bornova belediyesi 2022 yılında oluşturulan çocuk dostu bütçeleme hazırlığı çerçevesinde çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve çocuk odaklı projelerin finansmanının sağlanabilmesi amacıyla belediye yöneticilerinin görevleri belirtilerek Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde Çocuk ve Gençlik Çalışmaları Birimi kurulmuştur. Çerçeve kapsamında; çocuk hakları alanında faaliyetler, çocuk katılımını sağlayıcı çalışmalar ve çocuk dostu projelerin planlanması ve uygulanması gibi stratejiler yer almıştır (Bornova Belediyesi, Yerel Eşitlik Eylem Planı, 2022-2024).

Bornova belediyesinin 2015 yılı itibariyle çocuk dostu projeleri incelendiğinde; çocuk eylem planı çalıştayında belirtilen eksiklikler ve belirlenen hedefler doğrultusunda çalışmalar yapılmış ve eylem planı kapsamında çocukların okul ve ev dışındaki zamanlarını verimli geçirebilmesi amacıyla oyun ve boş zaman başlığı

altındaki eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. Özellikle çocukların sosyalleşmesi, eğitimlerine destek verilmesi, sanatsal faaliyetlerin aşılması yönünde çocuk gelişim merkezleri açılmıştır. Bornova belediyesi tarafından çocuk haklarının tanınırlığı ve farkındalığının artırılmasına yönelik bilgilendirici çalışmalar, çocuk katılımını ise belediye bünyesinde var olan kent konseyi çocuk meclisini güçlendirici çalışmalar yapılmıştır. Böylelikle katılım ve yurttaşlık alanındaki belirtilen eksikliklerin önüne geçilmektedir.

3.1.5. Giresun

Giresun ili içerisinde ilçeler de dâhil olmak üzere yaklaşık 120.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminde pilot illerden biri olan Giresun'da 5-6 Haziran 2014 tarihlerinde 17 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitim sonunda farklı başlıklar altında 152 çocuk, 175 ergen, 104 okul öncesi ve 134 ilkököl ve ortaokul çağında çocuğu olan ebeveyn ve 117 hizmet sağlayıcı olmak üzere 821 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonuçlarına göre ev ortamı/özel hayat, eğitim ve sağlık başlıkları katılımcılar tarafından ortalamanın üstünde değerlendirilmiştir. Çocukların başka din ve kültürleri keşfedebileceği etkinliklere katılamadığı, öğrencilerin kütüphaneye erişiminin olmadığı gibi sorun ve eksiklikler oyun ve boş zaman başlığının, çocukların kendileri ile ilgili projelerin katılım mekanizmalarına dâhil edilememesi, etraflarındaki projelerden haberdar edilmedikleri ve belediye bütçeleriyle ilgili görüş bildirememeleri de katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda çocukların çevrelerinde güvenle yürüyebileceği, bisiklet sürebileceği yolların olmaması ve okullar içerisinde güvenli cinsel hayat konusunda eğitimlerin verilmemesi güvenlik ve koruma başlığının çocuk ve ergenler hariç ebeveyn ve hizmet sağlayıcılar tarafından ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla 25 Aralık 2014 tarihinde Giresun çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve önerilerin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2014 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 23.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- *Bilgi Evleri Projesi:* 2020 yılında Giresun belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından başlatılmış olan Bilgi Evleri projesi ile çocukların

okullarında aldıkları eğitimi destekleyici bir eğitim faaliyetinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Bilgi evleri, çocukların bilgiye ulaşmasının kolaylaştırılması, boş zamanlarını değerlendirme, bilgisayar ve internete ulaşma imkânını sağlama, çalışma ortamı sunma, kitap alışkanlığı kazandırma ve çocukların sosyalleşmesine yönelik rehberlik etme amacıyla hareket etmektedir. Başlangıçta çocukların örgün eğitimlerine destek olarak müfredat derslerinin verilmesi şeklinde ilerleyen proje, çocukların okul dışındaki boş zamanlarının değerlendirilmesi amacıyla eğlenerek öğrenebileceği etkinlik ve atölye çalışmaları şeklinde genişlemiştir (Giresun Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2020). Bilgi evlerinde çocukların psiko-sosyal gelişimlerini, düşünme ve fikir üretme becerilerini geliştirmeye yönelik atölye çalışmalarının yanında sanata olan ilgilerinin artırılması amacı ile de tiyatro eğitimi ve farklı branşlarda enstrüman eğitimleri verilmektedir. Bilgi evleri, çocuklara okul dönemlerinde faaliyet göstermesinin yanı sıra yaz döneminde okulların kapanması ile oldukça fazla zamanları olan çocukların yaz okulu etkinlikleri kapsamında boş vakitlerini hem eğlenerek hem de öğrenerek geçirdiği sosyal, kültürel, eğitim ve spor alanında faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Bilgi Evi Yaz Okulu Etkinlikleri Renkli Geçiyor, 2022). Giresun belediyesi bilgi evleri faaliyetlerinin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yanında bilgi evlerinden yararlanan çocukların kültür, sanat, spor vb. alanlarda aldıkları eğitimler sosyal medya hesapları üzerinden güncel paylaşımlar ile gösterilmektedir.

- *Kardeş Şehir Çocukları Mektup Arkadaşlığı Projesi:* Giresun belediyesi 1989 yılında Japonya ile başlayan ve Rusya, Azerbaycan, İran, İsveç, Bursa (Gemlik), Tekirdağ, Çanakkale, Macaristan, Ankara (Polatlı), Belçika, Moğolistan ve İtalya ile de imzalanarak devam ettirilen Kardeş Şehir Protokolü uygulanmaya koyulmuştur (Giresun Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2019). Giresun belediyesinin 2019 yılında kardeş şehirlerin çocukları arsında gerçekleştirilmek üzere oluşturulan “Kardeş Şehir Çocukları Mektup Arkadaşlığı” projesi ile Giresunlu çocukların karşılıklı ilişkilerinin geliştirilmesi dostluk kurabilmesi ve kültürel ve sanatsal paylaşımlarının artırılması amaçlanmıştır. Projenin ilk basamağı 2012 yılında ilan edilen kardeş şehir Polatlı belediyesi ile gerçekleştirilecek olup Giresun belediyesinin tüm kardeş şehirleri kapsamında genişletilmesi hedeflenmiştir (Giresun Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2019).

- *Söz Küçüğün Çocuk Hakları Eğitimi ve Kutu Oyunu Projesi*: İstanbul Bilgi Üniversitesinin Bilgi Çocuk Çalışmaları Birimi tarafından 2009 yılında uygulamaya koyulan ve 14 yıldır sürekliliğini devam ettiren “Söz Küçüğün Kutu Oyunu” projesi 10 yaş üstü çocukların insan haklarına yönelik farkındalığının ve bilgilerinin oyun oynayarak artırılması amacıyla ortaya konmuştur. Giresun belediyesi, Bilgi Çocuk Çalışmaları Biriminin çocuk hakları eğitimi seminerine katılarak söz küçüğün kutu oyunu projesinin uygulanmasına yönelik girişimde bulunmuş ve faaliyete geçmiştir (Giresun Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2018).

Giresun belediyesi, Çocuk Dostu Kentler Girişimine pilot il olarak seçilmesi ile birlikte çocuk haklarının tüm toplumda özellikle çocukların kendileri üzerinde farkındalığının oluşturulması amacıyla UNICEF, Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) ve Avrupa Engellilik Forumu tarafından desteklenen “Çocuk haklarının öğrenilmesi ve Akran zorbalığının önlenmesi” temalı eğitim projesi kapsamında belediye personeline eğitim verilmesine yönelik çalışmaya katılmıştır (Giresun Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu 2018, s.123). Çocuk haklarının savunuculuğunun çocuk odaklı proje ve uygulamaların üzerinde çocuk katılımının sağlanması ile gerçekleşecek olup buna yönelik olarak Giresun belediyesi, 2014 yılında Kent konseyine bağlı Çocuk Meclisini açmıştır. 8-18 yaş grubu çocuklardan oluşan meclis, okul müdürlükleri işbirliği ile hareket etmekte olup çocukların kent yaşamındaki rolünün belirginleşmesi ve çocuk politika ve projelerin sorunları ve çözümünde çocukların aktif katılımının sağlanmasına yönelik çalışmalarda bulunmaktadır.

Giresun belediyesinin 2014 yılı itibari ile verilen çocuk odaklı projeleri incelendiğinde, çocuk eylem planında yer alan hedefler eksiklikler dikkate alınarak giderilmeye çalışılmıştır. Giresun belediyesi, çocuk eylem planının hazırlanmasında özellikle oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık başlığı altında eksikliklerin olduğu belirtilerek bu yönde çalışmalara ağırlık verilmiştir. Çocukların boş vakitlerini verimli geçirebildiği mekânların ve etkinliklerin günden güne artırılarak devam etmesi bu bağlamda oyun ve boş zaman alanındaki eksikliklerinin önüne geçilmesini sağlamıştır. Giresun belediyesi tarafından çocuk haklarının farkındalığının ve savunuculuğunun artırılmasına yönelik çocuklara, eğitimcilere ve belediye personeline bilgilendirici çalışmalar, çocuk katılımını gerçekleştirebilmek içinse çocuk meclisi kurularak

sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle katılım ve yurttaşlık alanındaki eksiklikler de giderilmeye çalışılmıştır.

3.1.6. Kırklareli/Lüleburgaz

Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinde yaklaşık 40.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile Giresun'da 15-16 Ekim 2014 tarihlerinde 17 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitimin sonlanması ile farklı başlıklar altında 69 çocuk, 90 ergen, 207 ebeveyn ve 92 hizmet sağlayıcı olmak üzere 458 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonuçlarına göre ev ortamı/özel hayat, eğitim, sağlık, güvenlik ve koruma ve oyun ve boş zaman başlıkları katılımcılar tarafından ortalamanın üstünde değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra çocukların belediye bütçesi ve kararlarına katılım sağlayamamaları ve çocuk hakları hakkında bilgi sahibi olmamaları katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilerek desteğe ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda çocukların okul ve okul dışındaki çevrelerin temiz tuvalete sahip olmaması, engelli çocukların oyun alanlarına erişiminin kısıtlılığı, ergenlerin güvenli cinsel hayat hakkında bilgi edinememeleri ve kariyer planlama için destek alabilecekleri merkezlerin olmadığı anket sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla 10 Şubat 2015 tarihinde Lüleburgaz'da çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve önerilerin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 22.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- *Çocuk Sokağı Projesi:* Lüleburgaz belediyesi 2016 yılında çocuk dostu kentler projesi kapsamında çocukların ruhsal ve fiziki gelişimlerine güvenli ve sağlıklı ortamlarda katkıda bulunabilmek amacıyla Yeni Mahalle Özbek I. Sokak, çocuk sokağı olarak tasarlanmıştır. Çocuk sokağının tasarlanması ve malzeme finansmanı UNICEF ve İKEA işbirliğinde gerçekleştirilmiştir (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2015). Proje ile çocuk sokağı unutulmaya yüz tutmuş oyunların yeniden gelecek nesillere aktarılması ve sergi, tiyatro, müzik dinletileri gibi etkinlikler ile de çocukların özgürce güvenle oyun oynayabileceği bir alan haline gelmiştir. Proje kapsamında sokak, çocuklara uygun çocuk çadırları, bahçe setleri, banklar, masa ve sandalye gibi

malzemeler ile donatılmıştır. Çocuk sokağı pazartesi ve çarşamba günleri çocukların karşısına çeşitli etkinlikler ile çıkarken yaz aylarında ise bu günlerin sayısı artırılmaktadır (Çocuk Sokağında Etkinlikler Başladı, 2016).

- *Kentli Çocuk Yıldızlar Altında Projesi:* Lüleburgaz ilçesinde ikamet eden 5-12 yaş aralığındaki çocukların okul, kreş dışındaki boş zamanlarını çocuk sokağında çeşitli oyun ve eğitimler vasıtasıyla eğlenirken öğrenmesini amaçlayan proje ile yaz aylarında Lüleburgaz belediyesi tarafından görevlendirilen eğitimciler ile taş boyama, keçe ve maske yapımı gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Çocukların kendilerine ait hissettikleri sokağın temizliği ve korunması proje kapsamında düzenlenen oyunlar ile çocuğun çevresine olan duyarlılığını da artırmaktadır (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021).
- *Minik Eller Kod Yazıyor Projesi:* Lüleburgaz belediyesi ve Habitat Derneği işbirliği ile planlanan proje ile Lüleburgaz belediyesine ait olan Lüleburgaz İnovasyon Merkezi (LİMER) bünyesinde 8-12 yaş aralığındaki çocukların kodlamayı öğrenerek bilgisayar programcılığı hakkında temeller atılmasının yanında çocukların proje geliştirebilmeleri yönünde de eğitim fırsatı sunmaktadır (Minik Eller Kod Yazacak, 2022).
- *Geleceğin Yıldız Girişimciler Projesi:* Lüleburgaz belediyesi ve Lüleburgaz İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde 2018 yılında İnovasyon ve Tasarım Yılı etkinlikleri kapsamında faaliyete geçmiştir (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2018, s.66). Proje, lise çağındaki çocuklara girişimcilik eğitimi ile yetenek ve beceri kazandırabilmenin yanında girişimcilik alanında farkındalığının artırılarak girişimciliğin bir kariyer planlaması içinde yer alabileceğinin gösterilmesi açısından önem kazanmaktadır. Proje kapsamında yaklaşık 15 lisenin katıldığı girişimcilik eğitimleri ile öğrenci ve öğretmenler eğitim alarak proje geliştirmesi ve desteklenmesi yönünde adımlar atılmıştır (Geleceğin Yıldız Girişimcileri Projesi Başladı, 2018).
- *Bilişim Garaj Akademisi Projesi:* 2014 yılında Lüleburgaz belediyesine ait olarak faaliyete başlayan akademi projesi ile çocukların ve gençlerin teknolojik alanda yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve üretkenliklerinin artırılması amaçlanmıştır. 9-17 yaş aralığındaki çocukların 24 saat çevrimiçi eğitim sistemi ile aldıkları teorik eğitim uzman eğitimciler ile uygulamalı projelere

dönüştürülerek akademi bünyesinde desteklenmektedir (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019, s.20). Proje, çocukların kodlama ile problemlerin belirlenerek çözüm üretebilmesini ve akranları ile işbirliği tesis edilerek sosyalleşmesini de beraberinde getirerek gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Bilişim Garaj Akademisi Eğitimleri Başladı, 2019).

- *Sanatla Birleşen Kültürler Projesi:* Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerindeki yerel yönetimlerin arasında sürdürülebilir bir ortaklık oluşturmak amacıyla “Türkiye ve Avrupa Birliği Arasında Şehir Eşleştirme Hibe Programı” gerçekleştirilmiş ve 23 Mart 2018 tarihinde Lüleburgaz belediyesi “Sanatla Birleşen Kültürler” projesini sunarak hibe almıştır (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2018). Lüleburgaz belediyesi ve Letonya Rezekne belediyesi projenin paydaşları olmakla birlikte toplumda fırsat eşitliğinin sanatla birlikte sağlanması ve kız çocuklarının toplumdaki konumlarının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda aile bireylerine sanatın çocuk üzerindeki olumlu etkilerinin ve katkılarının yeri ve öneminin anlatıldığı seminerlerin yanı sıra belirli yaş gruplarındaki çocukların eğlenerek sosyalleştiği çeşitli sanat etkinlikleri düzenlenmiştir (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019).
- *Çocuk Şenliği Projesi:* Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılının Dünya Çocuk Yılı olarak ilan edilmesiyle birlikte TRT, 23 Nisan 1979 yılında Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliğini başlatmış (23 Nisan Tarihçe, 2010) ve Lüleburgaz belediyesi 1991 yılından itibaren her yıl 20-24 Nisan tarihleri arasında çocuk şenliğini çeşitli etkinlikler ile kutlamaktadırlar (Lüleburgaz'da 23 Nisan, 2017). Çocuk şenliği ile çocukların kültür ve sanat ile buluşmasını sağlayarak Türk kültür ve sanat değerlerine duyarlı ve bilinçli bireyler olarak yetiştirilmesi yönünde toplumda farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020).

Lüleburgaz belediyesi çocuklara yönelik proje ve uygulamalarda çocukların katılımının sağlanmasına yönelik olarak 2005 yılında kurulmuş olan kent konseyi çocuk meclisinin her ay düzenli olarak toplanarak çocukların katılımı yüksek tutulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Lüleburgaz belediyesinin Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Çocuk Hakları Birimi, çocukların kendilerini görünür hissetmeleriyle birlikte çocuk odaklı projelerin çocukların görüşlerinin alınıp uygulamaya koyularak çocuk ve çocuk haklarında bilinçli bir gelecek nesil

oluşturabilmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021). Lüleburgaz belediyesi çocuk haklarının ve katılımının sağlanmasına yönelik birimleri ile devamlılığı esas alarak etkileşimde bulunmaya devam etmektedir. Çocuk hakları birimi, 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü kapsamında bizzat çocukların rol aldığı bir video klip etkinliği düzenleyerek çocuk işçiliğinin bilinmesi ve önlenmesine yönelik farkındalığın artırılmasına dair çalışma gerçekleştirmişler (Lüleburgaz Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021). Günümüzde sosyal medya hesapları üzerinden Lüleburgaz belediyesi Çocuk hakları birimi, faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve çocuk haklarının tanıtımı noktasında güncel paylaşımlar yapmaktadır.

Lüleburgaz Belediyesinin 2015 yılından 2023 yılına kadar olan ki süreçte çocuk projelerine bakıldığında, çocukların var olan oyun parklarına ek olarak ileriki yaşamlarının planlanmasına yönelik kariyer odaklı çalışmalar yapılmış ve yapılan çalışmalar geniş kitlelere duyurulmaya çalışılmıştır. Katılım ve yurttaşlık başlığının altındaki eksikliklerin tamamlanabilmesi amacıyla çocuk eylem planında yer alan çocuk meclisinin güçlendirilmesi hedefine yönelik çocukların fikir ve görüşlerinin dikkate alınması ve katılımının artırılması ile sağlanmaya çalışılmıştır. Lüleburgaz Belediyesi, ortaya konan eksikliklere yönelik her alanda çalışma ortaya koymuştur.

3.1.7. Manisa

Manisa ili içerisinde ilçeler de dâhil olmak üzere yaklaşık 400.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminde pilot illerden biri olan Manisa'da 28 Şubat- 01 Mart 2015 tarihlerinde 19 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitim sonunda farklı başlıklar altında 83 çocuk, 86 ergen, 187 okul öncesi, ilkökul ve ortaokul çağında çocuğu olan ebeveyn ve 67 hizmet sağlayıcı olmak üzere 413 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ev ortamı/özel hayat, eğitim ve sağlık başlıkları katılımcılar nezdinde olumlu değerlendirilmiştir. Engelli-engelsiz çocukların oyun alanlarına erişiminin kısıtlılığı, çocukların başka din ve kültürleri keşfedebileceği etkinliklere katılamadığı, internet erişiminin sınırlılığı gibi sorun ve eksiklikler oyun ve boş zaman başlığının, çocukların kendileri ile ilgili projelerin katılım mekanizmalarına dahil edilememesi ve çocuk haklarının öğretilmemesi de katılım ve yurttaşlık başlığının olumsuz değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda çocukların çevrelerinde güvenle

yürüyebileceği, bisiklet sürebileceği yolların olmaması ve okullar içerisinde güvenli cinsel hayat ve sağlığı konusunda eksikliklerin yer alması güvenlik ve koruma başlığının çocuk ve ergenler hariç ebeveyn ve hizmet sağlayıcılar tarafından olumsuz değerlendirilmiştir. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla 17 Haziran 2015 tarihinde Manisa çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve önerilerin yer aldığı çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 26.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- *Çocuk Kültür ve Sanat Merkezleri Projesi:* Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından Manisa sınırları içerisindeki tüm ilçeler de dahil olmak üzere çocukların gelişimlerine katkı sağlanabilmesi ve çocukların sosyalleşebilmesi yönünde destek olunabilmesi amacıyla Çocuk kültür ve sanat merkezleri açılmıştır. Çocukların günlük hayatlarındaki boş vakitlerini verimli geçirebilmesi, kötü alışkanlıklardan uzak tutulması çocuğun gerek fiziki gerekse kişisel gelişimlerinin olumlu desteklenerek geleceğe umutla bakabilmesi merkezlerin ana hedefleri arasında yer almaktadır. Çocuk kültür ve Sanat merkezleri bünyesinde 4-12 yaş aralığındaki çocuklara farklı branşlar altında okul ve sanatsal eğitimler sunularak çocuğun gelişimine katkıda bulunmaktadır (Manisa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021). Merkez yıl içerisinde yaz ve kış aylarında her dönem dört ay sürecek şekilde ücretsiz eğitimler vermektedir. Merkezin eğitim faaliyetlerinin yanında çocukların önemli gün ve haftalara yönelik farkındalığın artırılması amacıyla tiyatro ve gezi etkinlikleri düzenlenmektedir. Aynı zamanda çocuk kültür merkezlerinde her ay düzenli olarak çocuklara masal kahramanı kıyafetleri giydirilerek masal okuma günleri etkinliği düzenlenmektedir. Manisa genelinde 2021 yılı itibari ile farklı bölgelerde olmak üzere 18 adet merkez bulunmakta olup sayıların artırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır (Manisa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021).
- *Çocuk Trafik Eğitim Parkı Projesi:* Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından 20 Şubat 2014 tarihinde trafik kurallarını genç nesillere aşlamak ve çocukların ileriki yaşamlarında dikkatli bir yaya ve sürücü olmasını sağlamak amacıyla Orta Ölçekli Sanayi bölgesinde 6 bin metrekarelik alanı kapsayan çocuk trafik

eğitim parkı açılmıştır (Manisa Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Plan, 2015-2019, s.237). Park aynı zamanda ege bölgesinde inşa edilen ilk ocuk trafik eğitim parkı olma özelliğini de bünyesinde barındırmaktadır. Eğitim parkı çocukların kendilerine uygun araçlar ve uzman eğitimciler ve İl Emniyet Müdürlüğü Trafik polisleri tarafından teorik ve uygulamalı eğitimleri ile eğlenerek öğrenmeleri sağlanmaktadır. Gruplar halinde alınan eğitim sonunda ise çocuklara başarı belgelerinin yanı sıra ocuk ehliyetleri de takdim edilmektedir (Soykse, 2022).

- *17 İlçede 17 Köy Okulu Projesi:* Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından 2015 yılında başlatılan proje ile kırsal kesimlerde bulunan okulların fiziki yapısının iyileştirilmesi okullardaki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanırken çocukların okula olan bağlılıklarının yükseltilmesi yönünde uygulamaların yapılması amaçlanmıştır. Celal Bayar niversitesinin gönüllü öğrencileri ile belirlenen kırsal kesimdeki okullarda kitap ve oyuncak kampanyaları düzenlenerek gelen vatandaşların katılımıyla yapılan etkinlikler ve işbirliği ile vatandaşların kaynaşması amaçlanmaktadır (Manisa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2015).
- *şehrim Benim Evim Projesi:* 2014-2015 Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-ge Birimi ve Manisa Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile oluşturulan proje ile ğrencilerin Manisa ili ve ilçelerini ziyaret ederek tanımalarına çevrenin tarihi ve doğal güzelliklerinin bilincinde ve farkında olabilmelerini sağlamak amacıyla uygulamaya koyulan ve yedi yıldır düzenli olarak uygulanmakta olan proje kapsamında 20 bine yakın ocuk düzenlenen gezilere katılmıştır. Projeye katılım sağlayan ğrencilerin Manisa ili sınırlarında gezip gördüğü yerlerin tarihini, kültürünü ve doğal güzelliklerini öğrenmesi ve gelecek kuşaklara aktarımının yerleştirilmesi amacıyla gezi sonunda bilgi yarışması düzenlenerek çocukların sorgulayarak öğrenmesi sağlanmaktadır (şehrim Benim Evim Projesi Başladı, 2021).
- *Ben Minik Tarzan'ım Projesi:* Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından çocuklara hayvan sevgisini, evre bilincini ve doğa sevgisini aşılamak amacıyla başlatılan ve her yıl belirli aralıklarla uygulanan proje kapsamında etkinlikler düzenlenmektedir. Manisa Köpek, Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinin işbirliği ile sürdürülen proje ile merkezde bulunan uzman köpek eğitimciler tarafından çocuklar ilk olarak hayvan ve doğa sevgisi temalı animasyon filmleri

izletilmektedir. Köpek eğitimcilerinin çocuklara sergiledikleri köpek gösterileri ile çocuklar hayvan sevgisini ve hayvanların insan yaşamındaki yerini öğrenerek öğrenmeleri sağlanmakta ve eğitim sonucunda ise çocuklara katılım sağladıklarına dair “Minik Tarzan Belgesi” verilmektedir (Minik Tarzanlar, Sevimli Dostlarıyla Buluştu, 2022).

- *Çocuk ve Gençleri Sosyal Koruma ve Destek Projesi (ÇOGEP):* 2016 yılından T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Manisa Emniyet Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Manisa Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile gerçekleştirilen ÇOGEP ile Manisa’da ikamet eden engelli çocuk ve gençlerin yaşamsal faaliyetlerini sürdürürken tüm alanlarda engellerin kaldırılması, kendilerine yönelik ayrımcılıkla mücadele edilmesi, toplumun her kesiminin birlikte hareket ederek bilinç kazandırılması ve engellerin ortadan kaldırılması için etkin uygulamaların oluşturulması amaçlanmaktadır (Manisa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2015). Projenin yürütülebilmesi için sosyal hayata uyum sağlayamayan ve dezavantajlı konumda olan 100 engelli çocuğun belirlenerek 65 tanesi yüzme ve okçuluk, 35 tanesi bağlama ve ritim, 5 tanesi ise tiyatro dallarında eğitim görmesi ve aktif rol alması sağlanmaktadır. Eğitim sonunda ise engelli çocukların aldıkları eğitimlere yönelik etkinliklere katılımı teşvik edilmektedir (ÇOGEP Projesi Tanıtıldı, 2016).

Manisa Büyükşehir Belediyesi, çocukların fiziki ve ruhsal gelişimlerinin yanı sıra çocuğun sportif faaliyetlerini yerine getirebileceği çocuk oyun parklarına yönelik çalışmalara ağırlık vermektedir. Manisa ili ve ilçelerinde çocukların parklara erişiminin önündeki engelleri kaldırmak amacıyla oyun parklarının kurulumunu yapmaktadır. Aynı zamanda dezavantajlı konumda olan engelli çocukların da özel olarak faydalanabileceği engelsiz oyun parklarının oluşturulması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Alaşehir Mutlu Adımlar Engelsiz Yaşam Parkı, engelli çocukların fiziki ve sosyal engellere takılmadan oyun oynayabileceği oyun grupları ve oturma alanlarının varlığı ile Manisa’da engelsiz yaşamın önündeki engellerin kaldırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

UNICEF’in çocuk dostu kentler projesi ile çocukların çevreleri ve kendileri ile ilgili uygulamalarda fikirlerinin alınarak karar mekanizmalarına katılımının sağlanabilmesi amacıyla Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından 27 Kasım 2015 tarihinde Manisa Kent Konseyi bünyesinde çalışmak üzere çocuk meclisi kurulmuştur.

Manisa Büyükşehir Belediyesin yanı sıra ilçeleri olan Yunusemre Belediyesi, Şehzadeler Belediyesi ve Turgutlu Belediyelerinde de çocuk meclisleri kurulmuş ve faaliyetlerine devam etmektedir.

Manisa Büyükşehir Belediyesi 2015 yılından itibaren Çocuk Dostu Kentler Girişimine yönelik çocuk odaklı projeleri incelendiğinde, eylem planında yer alan hedeflere yönelik çalışmalar yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Eylem planının hazırlanmasında oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık alanında eksiklikler önemli rol oynamıştır. Bu sebeple çocuğun gerek oyun parkları gerek sosyal, kültürel ve sportif gelişimlerine katkıda bulunabilecek merkezlerin varlığı ile oyun ve boş zaman başlığı altındaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Çocukların çocuk odaklı projelere var olan katkısının farkına varılarak çocuk katılımının artırılması amacıyla kurulan çocuk meclisleri ile de katılım ve yurttaşlık alanındaki eksiklikler büyükşehir belediyesi tarafından giderilmeye çalışıldığını göstermektedir.

3.1.8. Mersin

Mersin il sınırları içerisinde yaklaşık 200.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminde pilot illerden biri olan Mersin’de 5-6 Kasım 2014 tarihlerinde 18 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitimin sonlanması ile farklı başlıklar altında 173 çocuk, 166 ergen, 487 okul öncesi, ilkököl ve ortaokul çağında çocuğu olan ebeveyn ve 157 hizmet sağlayıcı olmak üzere 983 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışmanın sonuçlarına göre; ev ortamı/özel hayat, eğitim ve başlıkları katılımcılar tarafından ortalamanın üstünde değerlendirilmiştir. Engelli çocukların oyun alanlarına erişim kısıtlılığı, çocukların farklı kültürel faaliyetlere katılamadığı ve mahalle kütüphanelerinin kısıtlılığı gibi sebepler oyun ve boş zaman başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Çocukların yerel yönetim birimlerinin projelerinin karar ve uygulama süreçlerinde katılım sağlayamamaları, çocuk hakları sözleşmesinden haberdar edilmedikleri gibi sebepler ise katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Sağlık başlığı ortalama düzeyde değerlendirilirken güvenlik ve koruma başlığı ise çocuklar tarafından ortalama sütünde değerlendirilirken ebeveyn ve hizmet sağlayıcılar tarafından ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Aynı zamanda çocukların güvenle bisiklete binebileceği yolların olmadığı, çevrede tuvaletlerin yetersizliği ve çocukların kaçırılma korkusu yaşamaları da ortaya çıkan

olumsuz değerlendirmelerdendir. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi için 26 Mart 2015 tarihinde Mersin çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 22.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- *Çocuk Gelişim Merkezleri Projesi:* Mersin Büyükşehir Belediyesi Kadın ve İle Hizmetleri Dairesi başkanlığı Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü bünyesinde açılan ÇGM, 3-6 yaş arası çocukların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla faaliyete geçmiştir. Özellikle çalışan annelerin çocuklarının gelişimlerinde bir eksiklik yaşanmaması için oluşturulan merkezlerde çocukların eğlenerek öğrendiği bir yöntem benimsenmektedir (Çocuk Gelişim Merkezi Sayımızı Artırıyoruz, 2022). Merkezler bünyesinde çocukların yaşlarına uygun oyun ve eğitim ortamlarının yanı sıra günlük ihtiyaçlarını da karşılayabileceği yemek ve uyuma odaları bulunmaktadır. Önemli gün ve haftaların çocuklar tarafından bilinmesi ve farkındalıklarının artırılması amacıyla çocukların ve uzman eğitimcilerin birlikte hareket ettiği çeşitli etkinlikler hazırlanarak çocukların da katılımı sağlanmaya çalışılmıştır.
- *Kır Çiçekleri Projesi:* Mersin Büyükşehir Belediyesi, merkez ve kırsal kesimde bulunan kız çocuklarının spor ile buluşması geleceğin yetenekli kadın sporcularını yetiştirmeye yönelik olarak başlatılan proje ile ortaokul çağındaki kız çocuklarının çeşitli spor dallarında uzmanlaşması amaçlanmaktadır (Başkan Seçer Büyükşehirin Kır Çiçekleri İle Buluştu, 2022). Proje kapsamında kız çocukları, branşlara göre yetenek testine tabi tutularak başarılı olanların Macit Özcan Spor Kompleksi içerisinde yer alan Kır Çiçekleri Sporcu Yetiştirme Merkezinde yatılı bir spor eğitimi almaktadır (Kır Çiçekleri Projesi İle Kadın Sporcular Yetiyecek, 2020). Proje ile kız çocuklarının temel okul eğitimlerinin verilmesinin yanında spor ile birlikte sağlıklı ve bilinçli bir gelecek de amaçlanmıştır.
- *Kadın ve Çocuk Atölyeleri Projesi:* Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından kadın ve çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen proje ile dezavantajlı kesimlerde okul öncesi eğitimden faydalanamayan kız ve erkek çocukların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını geliştirebilmesi amaçlanmıştır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2021). Proje kapsamında

çocuklara yıl boyunca önemli gün ve hafta etkinlikleri düzenlenerek çocukların günümüz ve gelecekteki değerlere yönelik bir bilinç aşılmasına çalışılmıştır. Kadın ve çocuk atölyelerinin içerisinde bulunan bilim atölyelerinde uzman eğitimciler tarafından yüz yüze ve çevrimiçi olmak üzere çocuklara tasarım ve robotik kodlama gibi alanlarda eğitimler verilerek çocukların teknolojiye olan ilgilerinin artırılması sağlanmaktadır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2021).

- *Düşlerime Dokunma Projesi:* Mersin Büyükşehir Belediyesi ve Mersin Barosunun arasında imzalanan “Çocuk Refahı ve Sorunlara Yönelik İşbirliği Protokolü” çerçevesinde Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü’nün de paydaşı olarak oluşturulan Düşlerime Dokunma Projesi ile çocuk haklarını ve çocuk istismarını oyun ve etkinlikler bilgilendirme çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2016). Mersin ilinde ikamet eden çocukların haklarının yerel yönetim personelinin ve ailelerin de eğitilerek farkındalıklarının artırılması sağlanmaya çalışılmıştır. Cinsel istismarın görsel drama eğitimleri ve oyunlar ile çocuklara aktarılması çocuk haklarının ise “Çocuk Haklarına Yolculuk” kitaplarının bastırılarak kreş ve okullarda dağıtılması ile proje gerçekleştirilmiştir (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2016).
- *Çocuk Sokağı Projesi:* Mersin Büyükşehir belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi tarafından Fuat Morel Mahallesi 28125. sokakta 11 Ekim 2022 Dünya Kız Çocukları Gününde mersinin ilk çocuk sokağı açılmıştır (Büyükşehir İlk Çocuk Sokağını Dünya Kız Çocukları Gününde Açtı, 2022). Daire, Mersin ili çevresinde 13 ilçeye çocuk sokağı açmayı planlamış ve ikinci çocuk sokağını ise Kuzykent Mahallesi 3169. sokakta çocukların hizmetine açmıştır (Mersin'de İkinci Çocuk Sokağı Açıldı, 2022). Çocuk sokağı projesi ile çocukların güvenle oyun oynayabileceği, gün boyu sokakta vakit geçirebileceği bir alanı çocuklara sunmaktadır. Proje kapsamında çocukların geleneksel oyunlar ile eğlenmesinin yanı sıra sanatsal etkinliklerin düzenlenerek el becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Mersin'in İlk Çocuk Sokağı Açıldı, 2022). Büyükşehir belediyesi tarafından sağlanan sosyal ve ekonomik imkânlar ile çocukların dijital dünyadan uzak tutulması sağlanmaya çalışılmıştır.
- *Geleceğin Programcıları Genç Dâhiler Projesi:* 2016 yılından itibaren Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Mersin

Üniversitesi işbirliği ile uygulamaya koyulan proje ile çocuklara kodlama eğitimi verilerek yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine olanak tanınması amaçlanmıştır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2018). Proje kapsamında bilgisayar laboratuvarları kurularak öğretmen ve öğrencilere eğitimler verilmiş ve özellikle dezavantajlı bölgelerde bulunan okullarda kodlama etkinlikleri düzenlenerek çocukların teknoloji ile bağının kuvvetlendirilmesi sağlanmıştır.

Mersin Büyükşehir Belediyesi, maddi imkansızlar vb. sebepler dolayısıyla çalışan çocukların eğitimlerini tamamlayamaması ve sosyalleşememeleri sebebiyle çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilerek 26 Ocak 2016'da Kent konseyi ile ortaklaşa yürütülen Çocuk işçiliği ve Çocuk hakları çalıştayını düzenlenmiş ve çocuk gelişim merkezlerinin sayılarının artırılması kararı alınmıştır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2016). Aynı zamanda belediye 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü kapsamında çocuk işçiliği farkındalığının oluşturulması amacıyla Mersin Barosu ve İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube işbirliğinde "İşe değil okula" sloganıyla çeşitli etkinlikler düzenlenerek çocukların eğlenmesi sağlanmıştır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2019).

Mersin Büyükşehir Belediyesi çocuk haklarının toplumun tüm kesimlerinde bilinir ve tanınır kabul edilmesi amacıyla çocuk haklarının tanıtımını afiş ve broşür dağıtımını sağlanarak gerçekleştirmiştir. Dünya çocuk hakları günü kapsamında çocuk gelişim merkezleri ve kadın ve çocuk atölyelerinde kurulan çocuk hakları atölyelerinde bilgilendirici çalışmalar yapılmaktadır (Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mali Yılı Faaliyet Raporu, 2020). Mersin Büyükşehir Belediyesi, kentte bulunan çocukların çocuk odaklı projelerin planlanması ve uygulanması sürecinde kent yönetimine aktif katılımlarının sağlanması amacıyla kent konseyi bünyesinde çocuk meclisinin açılmasına karar verilmiş ve çocuk gelişim merkezi 50 Nolu Ofis, Mersin Büyükşehir Belediyesi çocuk meclisine tahsis edilmiştir.

Mersin Büyükşehir Belediyesi çocuk dostu kent olma yolundaki adım olarak düzenlenen çocuk eylem planında hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaları ortaya koyarken çocuk dostu bir yaklaşımı esas almıştır. Çocukların gelişimlerini etkileyebilecek etkinlik, seminer, eğitim desteği ve sosyal ve kültürel faaliyetler gösteren merkezlerin uygulanması çocukların ev ve okul dışındaki boş zamanlarını

oyun oynayarak ve öğrenerek geçirmesini sağlamıştır. Böylelikle oyun ve boş zaman başlığındaki belirtilen eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Daha öncesinde kent konseyi bünyesinde kurulmuş olan çocuk meclislerinin güçlendirilmesine ve çocukların aktif katılımının sağlanmasına yönelik çocukların belediye personeli tarafından desteklenmesi ve çocukların uygulamalara katılımının teşvik edilmesi yönünde adım atılmıştır buradan hareketle katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Mersin Büyükşehir Belediyesi, gerek çocuk dostu kent stratejilerinin gerekse belirlenen hedeflerin uygulanması ve sağlanmasına yönelik oldukça fazla çalışma yaparak bu yolda öne çıkmaktadır.

3.1.9. Erzurum/İspir

Erzurum ilinin İspir ilçesinde yaklaşık 10.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Çocuk Dostu Kentler Girişiminde faaliyetlerde bulunabilmek amacıyla 15 gence genç gönüllüler eğitimi verilmiştir. Eğitim sonucunda farklı başlıklar altında 112 çocuk, 138 ergen, 238 okul öncesi, ilkokul ve ortaokul çağında çocukları olan ebeveyn ve 105 hizmet sağlayıcı olmak üzere anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Çalışma sonucuna göre ev ortamı/özel hayat başlığı ortalama üstünde değerlendirilmiştir. Çocukların engelli ve engelsiz oyun alanlarının kısıtlılığı, dini ve kültürel şenliklerine katılım sağlayamamaları oyun ve boş zaman başlığının; çocukların kendilerini ilgilendiren konularda karar verememeleri, çocuk haklarının öğretilmemesi ise katılım ve yurttaşlık başlığının ortalama altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Bir başka açıdan ise çocukların rehberlik ve kariyer hizmetlerinden yararlanamadığı, güvenli bisiklet sürülecek alanların eksikliği ve internet erişiminin kısıtlılığı belirtilmiştir. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi için 12 Haziran 2015 tarihinde İspir çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve çocuk eylem planı ortaya konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 19.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- Tarih Yazan Çocuklar Projesi: Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından “100 günde yeni bir nesil doğuyor” sloganı ile başlatılan proje ile çocukların sanal ve suni kahramanlardan arındırılarak gerçek Türk şahsiyetlerini öğrenmesi amaçlanmıştır (Tarih Yazan Çocuklar İspir'de, 2022). Proje kapsamında Türk tarihi ve kültürünün yaşatıcısı ve anlatıcısı olarak bilinen 100 önemli

kahraman, çocuklar tarafından 100 gün içerisinde öğrenilerek tanınırlığının artırılması için çalışmalar yapılmaktadır (Tarih Yazan Çocuklar İspir'de, 2022). Çocukların geçmiş tarihini ve kültürünü 100 kahramanın hayatları üzerinden okuyarak öğrenmesi, çocuklarda tarih ve kültür bilincinin doğru ve tarafsız bir şekilde yerleştirilmesi açısından proje önemli bir aşamayı ifade etmektedir. İspir belediyesi proje temsilcileri ile imzaladıkları protokol ile ilçedeki her ilkokuldaki bütün sınıflara 200'ü Türkçe, 100'ü İngilizce olmak üzere 300 kitaptan oluşan kütüphanenin açılması ile yaklaşık 12 bin kitabın öğrenciler ile buluşturulması sağlanmıştır (Tarih Yazan Çocuklar Projesi 100 Günde Yeni Bir Nesil Doğuyor, 2022).

İspir belediyesi, çocuk dostu kent olma girişimine yönelik faaliyetlerde bulunmayı taahhüt etmiş olmakla birlikte incelemeler yapıldığında kısıtlı bilgilere ulaşılmaktadır. Bu da projelerin teze yazılmasını engellemiştir. Bunun yanı sıra çocuk eylem planında yer alan hedeflerden biri olan çocuk meclisinin kurulması hedefi yerine getirilmemiş olup çocuk dostu kent hedeflerini uygulamada da eksik kalmıştır.

3.1.10. Şanlıurfa/Eyyübiye

Şanlıurfa'nın Eyyübiye ilçesinde il sınırları içerisinde yaklaşık 210.000 çocuk nüfusu bulunmaktadır. Eyyübiye ilçesinde 21-22 Şubat 2015 tarihlerinde 27 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiş ve eğitimin sonlanması ile farklı başlıklar altında 174 çocuk, 172 ergen, 431 okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağında çocuğu olan ebeveyn ve 162 hizmet sağlayıcı olmak üzere 939 kişi ile anket çalışması yapılmıştır (UNICEF, 2017a). Anket çalışmasının sonuçları incelendiğinde eğitim ve ev ortamı/özel hayat ana başlıkları ortalamanın üzerinde değerlendirilmiştir. Çocukların oyun alanlarının kısıtlılığı, farklı dini ve kültürel faaliyetlere katılamamaları, rehberlik ve kariyer imkânlarının sınırlılığı oyun ve boş zaman başlığının; çocukların çevrelerindeki projelerin karar süreçlerine katılım sağlayamamaları ise katılım ve yurttaşlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda çocuk işçiliğinin getirdiği sorunlar güvenlik ve sağlık başlığının ortalamanın altında değerlendirilmesine neden olurken cinsel hayatın öğretilmemesi, çocukların şiddet, istismar ve kaçırılmaya yönelik korunamaması da olumsuz sonuçlardandır. Anket çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi için 28 Nisan 2015 tarihinde Eyyübiye çocuk eylem planı çalışmayı gerçekleştirilmiş ve çocuk eylem planı ortaya

konulmuştur (UNICEF, 2017a). Belirlenen hedeflerden hareketle 2015 yılı Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile başlayıp 21.03.2023 tarihleri arasındaki dönemdeki çocuk dostu proje ve uygulamalar örneklendirilmiştir.

- *Nostaljik Çocuk Oyun Dünyası Projesi:* 2020 yılında Eyyübiye belediyesi ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi işbirliği ile unutulmaya yüz tutmuş oyunların yeni nesil çocuklara aktarılması amacıyla uygulamaya koyulan proje ile çocuklara yakan top, üçtaş vb. oyunların oynandığı bir alan oluşturulmuştur (Şanlıurfa'da Unutulmaya Yüz Tutan Geleneksel Çocuk Oyunları Yaşatılacak, 2020). Çocukların nostaljik oyunları öğrenmeleri ve eğlenmelerinin yanı sıra çocukların teknolojinin getirdiği karmaşıklığının ve hapsolmuşluğunun önüne geçilerek çocukların akranları ile sosyalleşmesi sağlanmaktadır.
- *Sıfır Atık Projesi:* 2017 yılında Emine Erdoğan'ın himayesinde yürütülen Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın öncülüğünde yürütülen sıfır atık projesi ile başta Türkiye'de olmak üzere dünya genelinde de bilinç uyandırılması ve Türkiye'deki merkezi ve yerel birimlerinin işbirliği ile hareket edilmesi amaçlanmıştır (T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). 2019 yılında sıfır atık yönetmeliğinin çıkarılması ile birlikte Eyyübiye belediyesi projeye dâhil olarak geri dönüşüm tesisi açmıştır. Bunun yanı sıra toplumda çevre bilinci oluşturma ve sıfır atık projesinin uygulama sahasının genişletilmesi için tanıtım ve eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir. Buradan hareketle Eyyübiye belediyesi, İlçe milli eğitim müdürlüğü koordinesi ile ilçe genelindeki okullarda öğrencilere 'çevreci çocuk eğitim seti' ve sıfır atık proje kitapçığı dağıtılmıştır (Eyyübiye Belediyesinden 15 Bin Öğrenci Çevreci Çocuk Eğitim Seti, 2021). Bu yönüyle çevre bilincinin çocuklara aşılaraq temiz bir dünyaya çocukların da katkı sağlayabileceğinin önündeki adımları gerçekleştirmektedir.
- *Mevsimlik Tarım İşçiliği Kaderim Değildir Projesi:* 2021 yılında Eyyübiye belediyesi ve Yerelden Kalkınma Derneğinin ortaklaşa uyguladığı proje ile çocukların ve gençlerin ailelerinden gelen bir gelenekle tarım işçiliğinin yönelmesinin çocukların eğitiminde aksamalara yol açması sebebiyle çocukların tarım işçiliğine alternatif imkânların varlığının ortaya konulması amaçlanmaktadır (Eyyübiye'de Mevsimlik Tarım İşçiliği Kaderim Değildir Projesi Devam Ediyor, 2021). Çocukların ufuklarının genişletilmesi onların

geleceğe daha umutla bakabilmesi için proje kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Buradan hareketle çocukların yeni yerleri ve kültürleri keşfedici gezi faaliyetleri ve mesleki bilgilendirme konferanslarının düzenlenmesinin yanı sıra çocukların eğlenebileceği ve sosyalleşebileceği etkinliklerin düzenlenmesi şeklinde proje yürütülmektedir.

- *Engelli Çocuk Oyun Parkı Projesi:* Eyyübiye belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından engelli çocukların park alanlarında engelli dostu uygulamaların eksikliği dolayısıyla Hayati Hasani Mahallesi Süleyman Şah Caddesi üzerinde engelli çocuk oyun parkı inşa edilmiştir (Eyyübiye Belediyesinden Engelli Çocuklara Oyun Parkı, 2016). Oldukça büyük bir yeşil alana kurulan park ile engelli çocuklara uygun çok fonksiyonlu oyun grupları oluşturularak engelli çocukların oyun oynayabilmeleri ve sağlıklı vakit geçirebilmeleri sağlanmıştır.
- *Hayal Kutusu Projesi:* Eyyübiye Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen proje ile Eyyübiye ilçesinin kırsal mahallelerindeki dezavantajlı konumda bulunan çocukların hayallerinin gerçekleştirilebilmesi amaçlanmıştır (Eyyübiye Belediyesi Hayal Kutusu İle Çocukların Hayallerini Gerçekleştiriyor, 2020). Proje, her okulun içerisine hayal kutularının yerleştirilerek çocukların hayalleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Müdürlük bünyesinde oluşturulan hayal kutusu ekipleri tarafından çocukların gruplar halinde hayalleri gerçekleştirilmektedir. Çocukları hayalleri ile kavuşturmanın yanında oyuncak, kitap vb. hediyeler de dağıtılmaktadır.
- *Suriyeli Çocuklara Anasınıfı Projesi:* Suriyeli küçük yaşta çocukların Türk toplumu ve kültürü ile kaynaşmasının sağlanması ve çocukların akranları ile birlikte eğitimlerine devam edebilmeleri amacıyla 2018 yılında Eyyübiye belediyesi Halk Eğitim Merkezi bünyesinde GAP idaresi ve UNICEF işbirliğinde yürütülen bir eğitim projesidir (Suriyeli Çocuklar İçin Anasınıfı Açıldı, 2018). Proje kapsamında Suriyeli çocuklara anasınıfı açılmış ve finansmanı materyal tedariki GAP ve UNICEF tarafından karşılanmıştır. Anasınıfı projesi ile 4-6 yaş arasındaki Suriyeli çocukların okul öncesi eğitimlerini devam ettirebilmeleri ve çocukların psiko-sosyal gelişimleri sağlanmaktadır.

Eyyübiye Belediyesi, çocukların karar mekanizmalarına aktif katılımının sağlanması ve artırılması amacıyla Çocuk Dostu Kentler Girişimini gerçekleştirmeye yönelik belirlenen hedefler doğrultusunda çocuk meclisinin açılması gerektiği belirtilmiş fakat bu konuda bir çalışma yapılmamıştır. Bunun yanı sıra çocuk hakları bilincinin oluşturulması amacıyla 2015 yılında ofis ve broşürler ile tanıtım faaliyetleri, 2018-2019 yılları arasında Kadın Destek Merkezinde Eyyübiye belediyesi ve Danimarka Mülteci Konseyi tarafından “Çocuk Dostu Alanlar ve Çocuk Hakları” çalışmayı (Eyyübiye Belediyesi, İdare Faaliyet Raporu, 2018) ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğüne bağlı birim yöneticilerine “Çocuk Hakları Eğitim Semineri” düzenlenmiştir (Eyyübiye Belediyesi, İdare Faaliyet Raporu, 2019).

Eyyübiye belediyesi çocuk dostu kent olma yolundaki belirlenen hedefleri uygulamak amacıyla çocukların okul dışındaki boş zamanlarını değerlendirebilmek amacıyla eğitim ve eğlence alanları açmış ve etkinlikler düzenlemiştir. Bir başka hedef olan engelli çocuklara yönelik oyun parklarına erişim sıkıntısı oyun parkları açılarak giderilmeye çalışılmıştır. Çocuk haklarının tanıtımı ve bilgilendirilmesi amacıyla seminer ve konferanslar düzenlenerek eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. çocuk dostu kentlerin en önemli adımı olan çocuk katılımının sağlanabilmesi için belirlen hedeflerde yer alan çocuk meclisi açılmayarak bu noktada taahhüt edilen eksiklik yerine getirilmemiştir. Bunun yanı sıra Şanlıurfa ili içerisinde oldukça fazla olan Suriyeli çocuk nüfusu için topluma kaynaştırıcı kurslar ve etkinlikler düzenlenerek belirlenen hedeflere ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, Çocuk Dostu Kentler Girişiminin ilk uygulamalarını gösteren 10 belediyenin çocuk dostu anlayışı yerleştirmek için çabaladığı gözlenebilir. Bu kapsamda belediyelerin örneklendirilen çocuk dostu hizmetleri onların bu anlayışa sahip olmaya istekli olduklarını ve bu yönde çalışmalar yaptıklarını göstermektedir. Kentlerin Tablo 3.1.'de yer alan hedeflere ve çalışmalarına bakıldığında genel itibari ile belediyelerin belirledikleri hedefler daha çok çocuk dostu mekân ve etkinlikler üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Örneğin; Belediyelerin özellikle güvenli çocuk dostu ortamlar (Yüreğir, Mamak, Bitlis, Bornova, Giresun, Lüleburgaz Manisa, Mersin) engelli çocukların kendilerini geliştirebilmeleri ve erişilebilirliğinin sağlanması(Yüreğir, Mamak, Manisa, Eyyübiye) yönünde açılan hizmet kurumları ve parklar, çocuk merkezlerinde çocuk hakları tanıtım etkinlikleri(Mamak, Bitlis, Bornova, Giresun, Lüleburgaz, Mersin) gibi çalışmalar yapılmıştır. Çocuk Dostu Kent olabilmenin en önemli adımı olan çocuk

katılımının sağlanabilmesi yönünde belediyelerin kimisi (Mamak, Bitlis, Bornova, Giresun, Manisa, Mersin, Lüleburgaz) çocuk meclislerini açmayı sağlamış kimisi (Yüreğir, Eyyübiye, İspir) ise bu noktada eksik kalmıştır. Çocuk Hakları Birimi'ni yalnızca Lüleburgaz belediyesi açmış aynı şekilde Suriyeli çocuklara yönelik kaynaştırma ve eğitim faaliyetlerini ise Adana/Yüreğir ve Şanlıurfa/Eyyübiye belediyesi uygulamıştır. Çocukların ihtiyaçlarına ve isteklerinin öğrenilebilmesi için çocukların kendilerini ifade edebileceği çocuk meclislerinin açılmaması bazı belediyelerde tam manasıyla çocuk dostu kent olabilmeyi engellemiştir. Dolayısıyla Türkiye'de uygulamaya koyulan girişimin ilk safhası olarak nitelendirilecek 2014-2015 döneminde belirlenen eksikliklerin proje tamamlanmasından sonraki süreç olan 2023 yılında da tamamlanmaması çocuk dostu kent anlayışının uygulamada belediyeler tarafından zayıf kaldığı görülmektedir.

3.2. GİRİŞİMİN İKİNCİ SAFHASI (2016 SONRASI)

2016 yılında UNICEF çocuk dostu kentlerin ilk aşamasının tamamlanması üzerine İstanbul'da bir çalıştay düzenlenmiş ve pilot belediyelerin çalışmaları aktararak daha çok belediyeye ulaşılması yönünde bir istişarede bulunmuştur. Çocuk Dostu Kentler Girişiminin resmi internet sitesi (childfriendlycities.org) incelendiğinde, Türkiye'nin girişime aktif üyeliğinin bulunmadığı aksine geçmiş girişimlerde yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de girişime, pilot illerin ve diğer belediyelerin bu noktada bir bilgi aktarımı ve başvurusu da bulunmamaktadır. Buradan hareketle 2016 yılı ve sonrasında Türkiye'de ilk safhadan öğrenilen tecrübelerin ve değerlendirmelerin ışığında hareket noktası oluşturulmuştur. Bu kapsamda, UNICEF Türkiye 2016-2020 yıllarını kapsayan eylem planını ortaya koyarak doğrudan 10.000 çocuğu ve dolaylı olarak 2 milyon çocuğu hedef alanına almış ve pilot belediyeler dışında Türkiye'deki diğer belediyeleri de proje kapsamına almayı hedeflemiş (Çocuk Dostu Şehirler ve Türkiye, 2013) ve 1) yerel yönetimlerin çocuk haklarına yönelik politika ve programların artırılması, 2) çocukların haklarını savunmaları için bilinçlendirilmeleri, 3) dezavantajlı konumdaki çocukların oyun ve eğlence alanlarına erişiminin sağlanması, 4) çocuk dostu bütçelemelerin artırılması ve verimli hale getirilmesi, 5) girişime ortak olan belediyelerin birbiri ile iletişimlerinin aktif olması ve deneyim ve tecrübelerden yararlanılması şeklinde genişletilerek kapsama dâhil edilmiştir (Child Friendly Cities Initiatives, 2023).

2016-2020 Türkiye-UNICEF Ülke İşbirliği Programının 2019 yılı faaliyet raporuna göre; Çocuk Dostu Kentler Girişiminin belediyeler üzerinde artırmayı ve belediyeleri destekleyici çalışmalarını geliştirmeye devam edildiği belirtilmiştir. Özellikle UNICEF Türkiye Ofisi ve Türkiye Belediyeler Birliği, 2018 yılından itibaren kapsamlı bir şekilde çocuk dostu kentler yaklaşımını Türkiye’de belediye personelini ve belediye hizmetlerini çocuk odaklı hale getirmek ve belediyelerin çocuk hizmetlerini belli bir sistem içinde bulundurulmasını sağlamak için ortak hareket etmektedirler (Türkiye Belediyeler Birliği, 2020a, s.8). Bu bağlamda Türkiye Belediyeler Birliği ve UNICEF işbirliğinde hazırlanan ve yürürlüğü giren Ülke İşbirliği Programı kapsamında özellikle doğu illerinde gerçekleşen çocuk evliliklerinin engellenmesi, Türkiye genelinde çocuk katılımının artırılması ve belediyelerin çocuk dostu bütçeleme konuları üzerinde çalışılmıştır. Ülke işbirliği programı ile Türkiye Belediyeler Birliği, çocuk dostu kentlere yönelik bilgilendirme ve tanıtımın yanı sıra belediyeler arasında işbirliği ve koordinasyon oluşturulmasına yönelik çalışmaları yürütmektedir (UNICEF, 2017b). UNICEF, Türkiye’de 2016 yılı sonrasında belediyeleri çocuk dostu anlayışla hareket etmesini destekleyerek belediyelerin kaynaklarını karşılama hususunda aktarım yapmaktadır. Ülke programının uygulamaya koyulması ile birlikte çocuk haklarının tam manasıyla gerçekleşmesinin önündeki engellerin hangi alanda ve ne boyutta olduğunun irdelenerek mücadele verilmesi önemli hale gelmiş ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de özellikle belediyelerin çocuk dostu kent anlayışını benimseyememesinin nedeni olarak; belediye personelinin bilgi eksikliği, belediyelerin çocuk dostu projeleri uygulamaya istekli olmadıkları ve çocuk dostu bütçelemenin stratejilerini bilmedikleri görülmüştür. Buradan hareketle Türkiye Belediyeler Birliği, UNICEF işbirliği ile belediyelere; *Çocuk Hakları Temelli Programlama, Çocuk Katılımı Eğitim ve Uygulama, Çocuk İşçiliği İle Mücadele ve Çocuk Stratejisi ve Bütçe Geliştirme* konularında bilgilendirici kılavuz dağıtmıştır (Türkiye Belediyeler Birliği, Faaliyet Raporu, 2020b). Belediyelerin çocukları konu edinen birimlerinde çalışan belediye personeline, çocuk hakları, çocuk katılımı ve çocuk dostu bütçelemenin uygulamasının eğitimi düzenli olarak Türkiye Belediyeler Birliği tarafından verilmektedir. Verilen eğitimler yüz yüze olabilmekle birlikte çevrimiçi kaynak ve materyaller ile de gerçekleştirilebilmektedir Tüm bu faaliyetler Çocuk Dostu Kent anlayışının birkaç belediye özelinde değil Türkiye’nin her bir Büyükşehir ve ilçe belediyesi kapsamında benimsenmesi ve belediyelerin çocuk odaklı hale getirilmesi yönünde büyük bir çabayı ortaya koymaktadır.

3.2.1. Türkiye’de 2016 Sonrası Çocuk Dostu Kent Örnekleri

Türkiye Belediyeler Birliği’nin 2016 yılından sonraki süreçte çocuk dostu kent anlayışının yerleştirilmesine yönelik gerek eğitim çalışmaları gerekse eğitim materyallerinin dağıtılması ile belediyelerin çocuk dostu kent olma yönünde istekleri ve çabaları da artmıştır. Buradan hareketle Türkiye, çocuk haklarının ve çocuk katılımının farkındalığını benimsemeye başlamış ve çocuk odaklı çalışmalar yapmaya devam etmiştir. Bu kapsamda çalışmamızda ülkemizin farklı illerinde çocuk dostu uygulamaların varlığının ortaya konulabilmesi ve çocuk dostu kent olma yolunda belediyelerin çocuk odaklı çalışmalarının boyutunun ortaya serilebilmesi için Türkiye’nin yedi bölgesinden çocuk nüfusu ve gelişmişliği fazla olan Büyükşehir Belediyeleri arasından seçilen Bursa, İzmir/Seferihisar, Antalya, Kayseri, Samsun, Gaziantep ve Malatya kentlerinin belediyelerinin 2016- 2023 yılları arasındaki örnek çalışmaları ortaya konacaktır. Ancak Doğu Anadolu bölgesindeki iller özelinde yapılan araştırmalarda elde edilen veriler sonucunda Malatya ili tercih edilmiş ancak kısıtlı sayıda bilgi edinilmiştir.

3.2.1.1. Bursa

Bursa ilinde 795 bin çocuk nüfusu bulunmaktadır. Kent Konseyleri bünyesinde, çocuk dostu kent olma yolunda çocukların belediye yönetimine aktif katılmaları, kendi ihtiyaç ve isteklerinin gerçekleştirilmesinde rol almaları ve belediye yönetiminde çocuk bakış açısının kurumsallaşmasını sağlamak amacıyla Çocuk Meclisi açılmış ve aktif olarak günümüzde faaliyetlerine devam etmektedir (Bursa Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi, 2021). Bursa Büyükşehir Belediyesinin gerçekleştirdiği örnek çalışmalar 2016 yılı sonrası esas alınarak açıklanmıştır.

- *Robotik Kodlama ve Yazılım Otobüsü (Robokod)*: Bursa Büyükşehir Belediyesi 2018 yılında başlattığı Robokod projesi ile çocukların bilim ve teknolojiye olan ilgilerinin artırılması ve onlara yetişkinlik dönemlerinde bir kariyer fırsatı sunma amaçlanmaktadır. Robotik kodlama ve yazılım eğitimleri büyükşehir belediyesi tarafından iki otobüs ile gerçekleştirilmekte olup aldıkları eğitim ile çocuklar ufuklarını geliştirerek yeni projeler ortaya çıkarmaktadır (Bu Otobüsün Rotası Bilim, 2019). Robokod projesi, sene boyunca birden fazla grup açılarak eğitim verilmiş ve bu eğitimler arasında Arduino, Microsoft Small Basic, Python, Tincercard 3D Tasarım vb. eğitimler yer almaktadır

(Bursa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s.147). Proje kapsamında robotik kodlama ve yazılım eğitimi alan çocuklar ulusal ve uluslararası pek çok yarışmaya (Teknofest, Avrasya Yükseköğretim Zirvesi vb.) katılım sağlayarak başarılarına imza atmıştır.

- *Ana Kucağı Merkezleri Projesi*: Bursa Büyükşehir Belediyesinin Aile Kadın ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren Ana Kucağı Merkezleri projesinden 4-6 yaş aralığındaki çocuklar faydalanabilmektedir. Merkez özellikle maddi imkânı olmayıp okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocuklara ücretsiz vermektedir (04-06 Yaş Grubu Çocuk Eğitimleri Ana Kucağı, 2023). Merkez sabah ve öğlen olmak üzere iki grup şeklinde milli eğitim müfredatlarına uygun olarak eğitim vermektedir. Aynı zamanda çocuklara çanta, kitap kırtasiye vb. malzemeler büyükşehir belediyesi tarafından karşılanarak ailelere destek olunmaktadır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s.177). Son dönemlerde büyükşehir belediyesi bünyesinde çalışan personelin 03-06 yaş aralığındaki çocuklarına yönelik okul öncesi eğitimi verilmeye başlanmış ve bu eğitim büyükşehir belediye meclisinin belirlediği ücret tarifesi karşılığında verilmektedir (03-06 Yaş Grubu Eğitimleri Ana Kucağı Personel Kreşi, 2023). 2022 yılı ile birlikte Bursa sınırları içerisinde 22 Ana Kucağı çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti vermeye devam etmekte olup büyükşehir belediyesi sayılarının artırılması yönünde çalışmalar yapmaktadır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022, s.210).

3.2.1.2. İzmir/Seferihisar

İzmir de 963 bin çocuk nüfusu bulunmaktadır. Seferihisar ilçesinde Kent Konseyi bünyesinde Çocuk Meclisi kurulmuş olup aktif faaliyetleri konusunda bilgiye ulaşamamıştır. Çocuk katılımının tam manasıyla bir belediye bünyesinde gerçekleştirilebilmesi için Seferihisar belediyesinin Çocuk Belediyesi açılmış ve çalışmalarını aktif devam ettirmektedir. Seferihisar belediyesin gerçekleştirdiği örnek çalışmalar 2016 yılı sonrası esas alınarak açıklanmıştır.

- *Seferihisar Çocuk Belediyesi Projesi*: Seferihisar belediyesi çocuk dostu kent olabilmenin çocuk katılımının sağlanabilmesi ve çocuk hakları bilincinin oluşturularak uygulamaya sokulabilmesi yolu ile olabileceğinden hareketle eski

bir düğün salonunu çocuk belediyesine dönüştürmüştür. Başlangıçta sadece Seferihisar ilçesinde faaliyet gösteren çocuk belediyesi günümüzde İzmir genelinde faaliyetine devam etmektedir. Çocuk belediyesi ile öncelikle çocuk haklarının farkındalığının oluşturulması amaçlanmış olup devamında çocukların karar mekanizmalarına katılımının sağlanabilmesi yönünde çalışmalara devam etmişlerdir (Cumhuriyet Halk Partisi, 2021, s.26). Bu kapsamda 15-18 yaş aralığındaki çocukların çocuk belediyesi başkanı olmak için aday gösterilmeleri ve Seferihisar ilçesinde yaşayan 7-18 yaş arası çocukların ise oy kullanmaları ile süreç tamamlanmaktadır. Çocuk Belediye Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri 2 yıl boyunca düzenli olarak Seferihisar belediyesinin çalışmalarına ortak olmaktadır. Çocuk belediyesinin çocuklara yönelik çalışmalarında özellikle çeşitli branşlardaki eğitim atölyeleri önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda müzik, resim, çocuk hakları, seramik, jimnastik vb. atölyeler uzman personelin eşliğinde sürdürülmektedir (Çocuk Belediyesi, 2022). Çocuk belediyesinin Türkiye’de ilk olması ve uygulama alanının gittikçe genişlemesi sebebiyle çocuklara daha iyi hizmet verebilmek amacıyla “Child In The City- Çocuk ve Şehir” konferansına İzmir büyükşehir belediyesi, Seferihisar çocuk belediyesi projesi ile katılarak deneyim ve uygulama çalışmalarını incelemiş ve yeni modelleri bünyelerine katmayı planlamışlardır (Çocuk Belediyesi Dünyaya Model, 2018).

- *Çocukça Arkeoloji Müzesi Projesi*: İDA (İnsan, Doğa ve Arkeoloji) Atölyesi ve Seferihisar çocuk belediyesi ortaklığıyla yürütülen proje ile Seferihisar’da yaşayan çocuklara, arkeoloji biliminin tüm inceliklerinin öğretilerek milli bilincin oluşturulabilmesi yönünde önemli bir hizmet olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda 7-14 yaş arası çocuklara Ulaşmış çocuk atölyesinde insanlık ve kültür tarihini çocuk gözüyle anlatılmış ve çocukların öğrendiklerini pekiştirebilmeleri için de etkinlikler düzenlenmiştir. 10 gün boyunca çocukların atölyede aldıkları eğitimler devamında tarihin izlerini taşıyan yerleşik hayat, antik yazı, mini kazı seramik vb. atölye çalışmaları ile sonlanmıştır (Çocuklara Eğlenceli Arkeoloji, 2017). Özellikle Seferihisarlı çocuklar ile eğitimler kapsamında öğrendikleri mini kazı etkinlikleri ile ufak alanlarda çalışmalar yapılmış ve çocukların el becerilerinin geliştirilmesi yönünde katkı sunulmuştur.

3.2.1.3. Kayseri

Kayseri ilinde 402 bin çocuk yaşamaktadır. Çocuk katılımını gerçekleştirmeye yönelik olarak Kent Konseyleri Birliğinin ve belediyenin web sitesinden öğrenilen bilgilere göre Kent Konseyi bünyesinde Çocuk Meclisi ve çocuk çalışma grubu bulunmamaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesinin gerçekleştirdiği örnek çalışmalar 2016 yılı sonrası esas alınarak açıklanmıştır.

- Engelsiz Çocuk Evleri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, ilki 2018 ikincisi 2019 yılında olmak üzere Kayseri şehir merkezinde Engelsiz Çocuk Evlerini açmıştır. Çocuk evleri, 4-12 yaş arası zihinsel engelli çocuğu bulunan ebeveynlerin kendilerine vakit ayırabilmeleri ve o esnada çocukların sağlıklı ve güvenli mekânlarda bulunabilmeleri amacıyla açılmıştır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s.193). Bu kapsamda tüm gün boyunca çocukların öz bakımlarına, uyku ve ilaç saatlerine uzaman personel tarafından dikkat edilmektedir. Çocukların gün içerisindeki durumu ile ilgili ayrıntılı bilgiler ve çocuğa yönelik tavsiyeler görevliler tarafından çocuklarını evlerden almaya gelen ebeveynlere anlatılmaktadır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021, s.210). Çocuk evleri, bünyesinde kayıtlı bulunan çocukların özel ve önemli günlerinde onlara eşlik etmeyi prensip haline getirmiş ve birçok duyguya ortaklık etmiştir. Engelsiz çocuk evlerinde çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve öz bakım gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici çalışmalar eşliğinde her iki çocuk evinde de toplam 182 çocuğun bu çalışmalardan yararlanması sağlanmıştır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022, s.220-221). Proje ile dezavantajlı konumda bulunan zihinsel engelli, otizmlili ve down sendromlu çocukların engelleri aştığı ve eğlenerek öğrendiği ortamlara sahip olması yönünde önemli bir adımı ortaya koymuştur.
- *Çocuklara İyilik Örün Projesi*: Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Meslek Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK) işbirliğiyle geliştirilen proje ile kış mevsiminde bere ve atkıya ihtiyacı olan ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin ihtiyaçlarının karşılanmaktadır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s.109). Bu kapsamda atkı ve bere örmek isteyen vatandaşlara çeşitli renklerde örgü ipleri KAYMEK tarafından karşılanmaktadır. Örgü ipleri ulaşan vatandaşlara belli bir örme süresi verilmiş olup KAYMEK merkezlerine

imza ile tutanak tutulup teslim etmeleri ile süreç tamamlanmaktadır. Özellikle yoksul durumda ve merkeze uzak olan köy evlerine ve okullarına Büyükşehir Belediyesi tarafından gönderimi sağlanmaktadır. “Hep birlikteilmekilmek sevgi öreceğiz” sloganıyla başlatılan proje ile on binlerce çocuk yararlanmış ve vatandaşların ise iyilik zincirinde katkıları olması sağlanmıştır (Çocuklarımıza İyilik Örün Projesine Büyük İlgi, 2022).

3.2.1.4. Antalya

Antalya ilinde 654 bin çocuk nüfusu bulunmakta olup çocukların yerel politikalara katılımında aktif rol oynaması için Kent Konseyi bünyesinde Çocuk Meclisi ve Çalışma Grupları arasında da Çocuk Çalışma Grubu bulunmamaktadır. Antalya Büyükşehir Belediyesinin gerçekleştirdiği örnek çalışmalar 2016 yılı sonrası esas alınarak açıklanmıştır.

- *Özel Gereksinimli Çocuklara Mola Evleri Projesi:* Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Valiliği arasında 2017 yılında imzalanan protokol ile birlikte Muratpaşa, Konyaaltı ve Kepez ilçesinde olmak üzere 3 mola evi açılmıştır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2017, s.161). Mola evleri Türkiye’de bir ilki ortaya koymakla birlikte özel çocuklar için anasınıfı ve eğitime destek çalışmaları yürütülmektedir. Proje kapsamında özel çocuklara sahip olan ailelere çocuklarını güvenle bırakabilecekleri bir merkez ve resmi ve özel işlerini halledebildikleri bir zaman konforu sunulmaktadır. Mola evlerinden Antalya’da ikamet eden ve 3 yaş üzeri bedensel hareketliliğe sahip olan çocuklar öncelikle yararlanmakta olup aileler çocuklar ile ilgili her bilgiyi personel tarafından temin edebilmektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2017, s.227). Mola evleri, çocukların günlük ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabileceği ve uzman personel tarafından birebir çocuklar ile ilgilenme olanağının bulunduğu bir mekânı ortaya koymaktadır. Aynı zamanda mola evlerinden yararlanmak isteyen ailelerin isteği ile çocuklar evlerinden araçlar ile alınıp eğitimin bitmesi ile de tekrar güvenle evlerine bırakılabilmektedir.
- *Kitap ve Oyuncak Kütüphanesi Projesi:* Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından 7 Haziran 2018 tarihinde hizmete açılmıştır. Kütüphane, lego odası, doğal yaşam atölyesi ve marsa yolculuk odası bulunan oyuncak bölümünü, her

yaş grubuna hitap eden kitap ve kitap okuma mekânlarının olduğu kitap bölümünü içerisinde bulundurmaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2019, s.191). Kütüphane ebeveynlerin çocukları ile birlikte verimli ve eğlenceli vakit geçirebilmeleri yönünde etkinliklere fırsat vermektedir. Çocuklar aileleri ile eğlenirken bir yandan da eğitimlerini destekleyici çalışmalara uzman eğitimciler ile katılmaktadır. Kütüphane küçük yaştaki çocukların akranları ile birlikte kitap okuma alışkanlığı kazandırılması yönünde bir amacı da yerine getirmiştir. 2022 yılı itibari ile kitap ve oyuncak kütüphanesinden yaklaşık yedi bin çocuk faydalanmıştır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022, s.245).

3.2.1.5. Gaziantep

Gaziantep ilinde, 789 bin çocuk nüfusu bulunmakta olup Gaziantep'te yaşayan çocukların kent yaşamındaki üstlendiği rolün gerçekleştirilmesi, kent yönetiminin hizmet politikalarının karar ve uygulama süreçlerine katılımlarının sağlanabilmesi ve kendi sorunlarına yönelik çözümleri sunabilmeleri amacıyla 01.10.2014 tarihinde Kent Konseyi bünyesinde Çocuk Meclisi oluşturulmuştur (Gaziantep Çocuk Meclisi, 2023). Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin gerçekleştirdiği örnek çalışmalar 2016 yılı sonrası esas alınarak açıklanmıştır.

- *Çocuk Üniversitesi Keşif Kampüsü Projesi:* Türkiye Teknoloji Vakfı, Gaziantep Valiliği, Gaziantep büyükşehir belediyesi, Gaziantep Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sanko Üniversitesi ve Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ortaklaşa yürüttüğü proje ile Gaziantep'te Türkiye'nin ilk keşif kampüsü (Fatma Rezzan- Mehmet Ragıp Güzelbey) 2022 yılında açılmıştır (Türkiye'nin İlk Keşif Kampüsü Gaziantep'te Açıldı, 2022). Proje kapsamında bilim ve teknolojiyi çocuklara sevdirmek amacıyla hareket edilerek çocukların bilim atölyelerinde sorgulayarak keşfederek öğrenmesi şeklinde bir yöntem benimsenmektedir. Keşif kampüsünde 4. ve 5. Sınıf öğrencilerine yönelik fizik, teknoloji, kimya, doğa, astronomi, insan bilimleri vb. alanlarda eğitim verilmektedir (Türkiye'nin İlk Keşif Kampüsü Eğitim Öğretime Başladı, 2022). Keşif kampüsüne iki aşamalı sınav usulü ile başarılı olan öğrenciler kayıt hakkına sahip olmaktadır. Keşif kampüsü hafta sonu eğitimlerini gerçekleştirirken “Eğitimde farklı 1 gün” projesi ile de Gaziantep'te bulunan

diğer okulların bir günlüğüne kampüsteki bilim atölyelerinden faydalanmalarına yönelik çalışmalara da destek verilmektedir (Türkiye'nin İlk Keşif Kampüsü Gaziantep'te Açıldı, 2022).

- *İklim Krizine Karşı Eğitici Mobil Oyun Projesi*: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi başkanlığında iklim krizlerini önleme ve farkındalık oluşturma amacı ile oluşturulan “İklim Krizine Karşı Eğitici Mobil Oyun” projesi Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma, Sıfır Atık ve İklim Değişikliği Daire Başkanlığı, Bilgi İşlem Daire Başkanlığına bağlı Bilişim A.Ş. ve Çevre ve Siyaset Bilimci Dr. Nuran Talu ortaklığında yürütülmektedir (Gaziantep Büyükşehir’den Türkiye’de Bir İlk: İklim Krizine Karşı Eğitici Mobil Oyun, 2022). Proje kapsamında gelecek nesillere temiz bir doğa bırakabilmek için öncelikle çocukların bilinçlendirilmesi gerektiğinden hareketle teknolojik çağın yürütücüleri ve uygulayıcıları olan çocuklara yönelik “E-İklim Oyunu” geliştirilmiştir. Çocukların teknolojiye olan yakınlığından yararlanılarak çocuk bakış açısıyla kurgulanan oyun vasıtası ile çocuklar birer iklim okuryazarı olmaktadır. Mobil cihazlara uygun olarak geliştirilen E-İklim Oyunu ile ilkokul ve ortaokul öğrencilerine çevre, iklim, doğa ve sıfır atık gibi konularda bilgilendirme faaliyeti sunulmaktadır. Oyun içerisinde iklim değişikliği, çevre kirliliği, yeşil alanların korunması gibi konularda puanlama sistemi ile oyunu oynayan çocuklar arasında bir yarış haline gelirken çocukların çevrelerine olan farkındalığı ve bilinci oluşturulacaktır.

3.2.1.6. Samsun

Samsun ilinde 324 bin çocuk nüfusu bulunmakta olup çocuk katılımının sağlanmasına yönelik olarak Kent Konseyi bünyesinde ve Büyükşehir belediyesinde Çocuk Meclisi ve Çocuk Çalışma Grubu bulunmamaktadır. Samsun ilinin Atakum ilçesinin Kent Konseyi bünyesinde Çocuk Meclisi bulunmaktadır.

- *Amazon Köyü Arkeopark (Çocuk Arkeoloji Müzesi) Projesi*: 2019 yılında Samsun Büyükşehir Belediyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun Valiliği ve Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ortaklaşa başlattığı proje 2017 yılından itibaren düzenli olarak her yıl aktif faaliyettedir. Proje ile 4.5.6.7. ve 8. sınıfta okumakta olan çocuklara arkeoloji bilimini aşılarken onların geçmişini eğlenerek öğrenmesi amaçlanmaktadır (Samsun Büyükşehir Belediyesi,

Faaliyet Raporu, 2021). Bu kapsamda öncelikle arkeoloji biliminin anlatıldığı infografik tarzda hazırlanan sunum gösterilmiş ve çocukların fikir sahibi olması sağlanmıştır. Devamında uzman arkeolog ve sanat tarihçileri, kazı aşamalarını ve kazı yapıldıktan sonraki sergileme süreçlerini çocuklar ile birlikte onların birebir uygulayarak öğrenmesini sağlamaktadırlar. Çocuklar sikke basma, seramik yapma, baskı ve afiş çalışmalarını müze içerisinde bulunan atölyelerde gerçekleştirmektedir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021). Bu durumda okul-müze işbirliğinin güçlendirilerek okul öğrencilerinin devamlı olarak müzeye gelerek arkeoloji biliminin ayrıntılarının proje ile öğretilmesi hedeflenmiştir.

- *Özel Eğitim İçin Sosyal Ortaklık Projesi:* 2019 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Avrupa Birliği Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığının ortaklaşa belediyelere, “Kapsamlı Eğitim İçin Özel Eğitim Hizmetlerinin Kalitesinin Artırılması Hibe Programı” kapsamında girişimde bulunmaları iletilmiştir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s.263). Samsun Büyükşehir Belediyesi bu kapsamda “Özel Eğitim İçin Sosyal Ortaklık” projesini Samsun Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve Down Sendromlu Çocuklar ve Aileleri Eğitim Dayanışma Derneği (DOWN-ÇED) ortaklığı ile sunmuş ve hibe kazanmıştır (Samsun Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020). Proje Samsun’da yaşayan öğrenme kabiliyeti zayıf olan çocuklar ile Down sendromlu bireylerin kaynaştırılması amacı ile hareket edilmesini öngörmektedir. Buradan hareketle özel eğitim kapsamında okul personele eğitim faaliyeti düzenlenerek ailelere ise destek ekipleri kurularak faydalanması sağlanacaktır. Belirli aralıklarla ailelerin takip edilmesi ve okul personeline özel eğitim seminerlerinin devam etmesi şeklinde proje uygulanmaya devam edecektir. Projenin uygulanışı ise 2022 yılı itibari ile halen devam etmektedir.

3.2.1.7. Malatya

Malatya ilinde 218 bin çocuk nüfusu bulunmaktadır. Malatya Kent Konseyi bünyesinde, çocukların yerel demokrasiye katılımlarının ve kendi görüşlerini yerel düzlemde aktarabilmelerinin sağlanabilmesi için Çocuk Meclisi kurulmuştur.

Günümüzde Malatya’da Çocuk Meclislerinin çocuklara yönelik projeleri Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından da desteklenmektedir.

- Çocuk Oyun Evi ve Oyuncak Müzesi Projesi: Malatya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığına bağlı olarak yürütülen proje 2016 yılından itibaren Şehit İbrahim Tanrıverdi Sanat Sokağı’nda yürütülmektedir. Malatya’da yaşayan 4-12 yaş arası çocukların ücretsiz faydalanabildiği oyun evi ve oyuncak müzesi çocukların Anadolu’yu ve Avrupa’yı oyuncaklar üzerinden tanıma fırsatını vermektedir. Oyuncak müzesinde bulunan yerli ve yabancı ülkelere ait oyuncaklar çocukların beğenisine sunularak farklı kültürlerin tanınması yönünde farkındalık oluşturulmaktadır. Özellikle komşu ülkelerin (İran, Irak, Yunanistan vb.) çeşitli oyuncakları oyuncak müzesinde yerini almaktadır (Malatya'da Çocuklar İçin Oyuncak Müzesi, 2017). Oyuncak müzesinde büyükşehir belediyesi tarafından oyuncak yapım materyallerinin karşılanması ile çocukların kendi oyuncaklarını yapma fırsatı verilmektedir. Böylelikle çocukların kolayca elde ettiği oyuncakların yerini kendi el emeği ile ürettiği oyuncakların alması sağlanmıştır. Çocuk oyun evi ve oyuncak müzesi haftanın altı günü faaliyet göstermekle birlikte 2021 yılı içerisinde 30.000 kişi çeşitli atölye etkinliklerinden yararlanmış ve çocuk müzesini ziyaret etmiştir (Malatya Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021, s.163).

Türkiye’de UNICEF ve Türkiye Belediyeler Birliğinin işbirliğinin belediyeler üzerindeki destekleri, 2016 yılından itibaren belediyelerin çocuk hakları farkındalığını oluşturma, çocuk dostu mekânları hizmete sokma, çocuk katılımını gerçekleştirmeye yönelik Çocuk Meclislerini açmaları Çocuk Dostu Kentler Girişimi için oldukça önemli rol oynamaktadır. Türkiye’nin yedi bölgesinden seçilen illerin belediyelerinin çeşitli çalışmaları verilmiş ve çalışmalar daha çok çocuk dostu mekânların oluşumu üzerinde durmuştur. Fakat Çocuk Dostu Kentler Girişimi, çocukların sadece güvenli sağlıklı ortamlarda vakit geçirmelerini değil bunların yanında kendi görüş ve düşüncelerine önem verilen ve yerel yöneticileri etkileyebildiği çocuk katılımının sağlandığı durumda tam manasıyla bir belediye, Çocuk Dostu Kent olabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’deki coğrafi özellikleri, demografik yapısı ve sosyo-ekonomik durumu farklı bölgelerin belediyelerinin çocuk dostu olma, çocuk dostu anlayışla hareket etmeye yönelik faaliyetleri belediyelerin arasındaki bir çocuk dostu yönetim yarışını da beraberinde

getirecektir. Buradan hareketle belediyelerin birbiri ile etkileşimleri çocuklar için daima yararlı bir durumu ortaya koyacaktır.

3.2.2. Türkiye Belediyeler Birliği-Çocuk Dostu Kentler Fikir ve Proje Yarışması

Türkiye Belediyeler birliği, belediyelerin çocuk dostu kent yaklaşımını benimsemeleri ve çocuk dostu proje ve hizmetleri sunmaları için düzenli olarak etkinlikler düzenlemektedir. Türkiye Belediyeler Birliği, gerek eğitim gerekse belediye ziyaretleri sırasında çocuk dostu kent fikrini aşılama yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Belediyelerin faaliyetlerinin geniş bir kesimde duyulması ve takdir edilmesi belediyelerin daha çok bu konuda çalışma yapmasını sağlayacaktır. Ayrıca belediyelerin belli bir sistem ve vizyon içinde çocuk odaklı hizmetleri gerçekleştirebiliyor olması çocukların yönetime olan bağlılığını da ortaya koyacaktır. Bu açıklamalar ışığında, Türkiye Belediyeler Birliği, 2021 yılında çocuk dostu kent anlayışı, çocuk odaklı kent hizmetleri ve politikaları, çocuk hakları, çocuk sağlığı, çocuk işçiliği ve yerel demokrasiye katılımı konularını içerisinde barındıran “Çocuk Dostu Kentler Fikir ve Proje Yarışmasını” uygulamaya koymuştur. Yarışma ile Türkiye'nin her bir bölgesindeki kent belediyelerinin hizmetlerinin çocuk bakış açısıyla uygulanması ve belediyenin personeli ile birlikte bu vizyona sahip olması amaçlanmıştır. Yarışmanın, çocukların haklarını her düzeyde kullanabildiği, vatandaşlar tarafından çocuğa dair farkındalığın oluşturulması ve çocuk hizmetlerinin belediyeler tarafından istekle karşılanabilmesi yönünde bir beklentisi bulunmaktadır. Proje, iki aşamada uygulanmış olup başvurular içerisinde ilk 10'a giren belediyelere nakit hibe desteği sağlanmış ikinci şamada ise ilk 3'e giren belediyelere bu oran artırılarak verilmiştir. Bu kapsamda yarışmaya 125 belediyeden 152 proje başvurusu yapılmıştır. Türkiye Belediyeler Birliğinden öğrendiğimiz bilgiye göre yarışmayı kazanan 10 belediye ve projeleri şu şekildedir:

- Arnavutköy Belediyesi: Çocuk Kenti Projesi (Çocukköy)
- Avcılar Belediyesi: Yerel Yönetimde Çocuk Odaklı Kentsel ve Yönetimsel Gelişim
- Balçova Belediyesi: Çevre Dostu Melodi Park
- Eyüpsultan Belediyesi: Eyüpsultan Belediyesi Çocuk Köyü
- Kadirli Belediyesi: Kadirli Geleneksel Çocuk Oyun Atölyesi ve Oyuncak Müzesi

- Keşan Belediyesi: Doğayla Özdeş Üreten Çocuklar
- Mardin Büyükşehir Belediyesi: Mardin Robotik Karavan Projesi
- Tokat Belediyesi: Çocuktan Al Haberi
- Ümraniye Belediyesi: Ümraniye Botanik Kütüphanesi & Ekoloji Atölyesi
- Yıldırım Belediyesi: Yıldırım Çevre Müfettişlerini Arıyor

Belediyelerin belirtilen projeleri Türkiye Belediyeler Birliği desteği ile yürütülmektedir. Belediyelerin yarışma kapsamında hazırladıkları projeler ile Türkiye'nin Çocuk Dostu Kentler Girişimini benimsemesi ve Dünya ülkeleri arasında fark edilir bir konuma gelebilmesi yönünde önemli bir adımı ifade etmektedir. Bu kapsamda belediyelerin hazırladıkları projelerin, Çocuk Dostu Kent olmaya hangi amaçta ve yönde fayda sağladıklarını görmek için içerikleri ele alınarak günümüzdeki faaliyeti hakkında bilgi verilecektir. Fakat altı belediyenin gerek faaliyet raporları gerek internet araştırmaları gerekse teknik iletişim ile projeleri hakkında bilgiye ulaşamamıştır. Belediyelerin projelerinin planlama ve uygulama aşamasında olması nedeniyle belediyelerin çekinceleri ile karşılaşmış ve içerik hakkında bilgi verilmesi uygun görülmemiştir. Çalışmamız, gerekli bilgilere ulaştığımız Ümraniye, Avcılar, Tokat ve Yıldırım belediyesinin projeleri açıklanarak devam edecektir.

3.2.2.1. İstanbul/Ümraniye Belediyesi

Ümraniye Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü Proje Koordinatörü tarafından verilen bilgiler doğrultusunda; Ümraniye ilçesi yoğun nüfusa sahip olması ve çarpık kentleşmenin fazlalığı sebebiyle çocukların yeşil alanlara erişimi kısıtlanmaktadır. Bu sebeple Ümraniye belediyesi çocukların yeşil alanlar ile buluşturulması ve botanik bilgisinin çocuklara aşılması ve öğretilmesi gerekliliğinden hareketle “Botanik Kütüphane& Ekoloji atölyesi” projesini geliştirmiştir. Bu kapsamda Ümraniye belediyesi bünyesinde bulunan Millet bahçeleri ve Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesinin doğal (botanik) zenginliklerinin İstanbul'da ve Ümraniye'de yaşayan 0-9 yaş arası çocuklar ile buluşturulması amaçlanmıştır (Ümraniye Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022). Bu amaca yönelik olarak bir yandan uzman personel çocuklara botanik bilgisini öğretirken bir yandan da atölyeler aracılığı ile çocukların öğrendiklerini uygulamaya koymaları sağlanacaktır. Doğa ile iç içe bir ortamda bulunacak olan çocuklar destekleyici ve eğitici kitapların yer aldığı botanik kütüphanesinin kurulması ile hem okuma alışkanlığı kazanacak hem de ekoloji (çevre bilimi) bilimini

öğreneceklerdir. Projede çocuklara Teorik (botanik, ekoloji, iklim değişikliği vb.) eğitimler ve uygulamalı eğitimler verilmektedir. Uygulamalı eğitimler kapsamında tohum topu atölyesi, kompost atölyesi, ekolojik masal atölyesi, geri dönüşüm atölyeleri yer almaktadır. Proje kapsamında doğa ve bitkinin yansımalarının anlatılabilmesi için doğa dostu baskılama tekniği olan Ecoprint yöntemi ile çocukların tasarımlarını üretmesi desteklenerek sergilenmektedir. Kütüphane ve atölyeye gelen misafirlere ülkemizin yedi bölgesinden, içinde bin bir çeşit şifalı bitkilerin bulunduğu çaylar “Şifalı Bitkiler Çay Evi” kurularak burada ikram edilecektir. Ümraniye belediyesi, geliştirdiği Botanik Kütüphanesi ve Ekoloji Atölyesi projesinin mimari tasarımını tamamlamış olmakla birlikte 2023 yılı sonuna doğru açılışı yapılarak çocukların ve ailelerin hizmetine girecektir (Ümraniye Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022).

3.2.2.2. İstanbul/Avcılar Belediyesi

Avcılar Belediyesi Peyzaj Yüksek Mimarı tarafından verilen bilgiler doğrultusunda; Avcılar belediyesi, Çocuk Dostu Kentler Fikir ve Proje Yarışması için düzenledikleri “Yerel Yönetimde Çocuk Odaklı Kentsel ve Yönetimsel Gelişim Projesi” ile Çocuk Dostu Kentler girişimi doğrultusunda Avcılar ilçesinde yaşayan 124 bin çocuğun yerel yönetimlere katılımının ve çocuk haklarının toplumda görünürlüğünün artırılmasını amaçlamaktadır (Avcılar Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022). Proje, çocukların temiz, güvenli ve sağlıklı bir yaşam alanına sahip olması yönündeki çalışmalarını özellikle mülteci ve engelli çocukları kapsayacak şekilde planlamaktadır. Belediye hizmetlerinin çocuk odaklı hale getirilmesi projenin genel hedefi olmakla birlikte çocukların güvenli ortamlarda sosyal gelişimlerini sağlayabilmeleri, yeşil alanlar ile temasla kurabilmeleri, temiz bir çevrede oyun oynayabilmeleri ve sosyal etkinliklere katılabilmeleri, mülteci çocukların toplum ile kaynaşmaları, katılımlarının sağlanması ve engelli çocukların topluma kazandırılması gibi özel hedefleri içerisinde bulundurmaktadır (Avcılar Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022). Avcılar belediyesi, proje alanı olarak çocuk nüfusunun fazla olduğu Tahtakale Mahallesi belirlemiştir. Mahalle içerisindeki Tahtakale Kent Parkı ise hem güvenliği hem de büyüklüğü avantaj olarak görülmüş ve projenin asıl uygulama alanını oluşturmuştur. Proje kapsamında 3-18 yaş arası çocuklar aileleri ve belediye personeli projenin yararlanıcıları konumundadır. Çocuk meclisi ve diğer paydaşların ortak çalışmaları sonucu çocuk odaklı belediyenin oluşturulması yönünde çocuk dostu alanlar planı hazırlanarak çocuk meclisinin

yapılacak faaliyetlerde karar organı olması sağlanacaktır. Tahtakale Kent Parkı proje ile Çocuk Meclisi Parkı adını alacak ve belediyenin ek hizmet binası çocuk meclisine tahsis edilecektir (Avcılar Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022). Böylelikle Avcılar belediyesinde faaliyet gösteren fakat istenilen düzeyde katılım sağlanamaması sebebiyle güçlendirilmesi düşünülen çocuk meclisleri için bir girişimde bulunulacaktır. Projede çocukların park alanı içerisinde iklim değişikliği, çevre bilinci ve katılımı gibi konularda eğitim görecekları açık ve kapalı alan atölyeleri bulundurulacak ve yine bu alanda ailelere ebeveyn eğitimi verilecektir. Park alanı içerisinde engelli-engelsiz ve mülteci çocukların çocuk haklarını doyasıya yaşayabilmeleri için çocuk dostu oyun grupları bulundurulacak ve çocukların haklarının farkındalığının artırılması için de Dünya Çocuk Hakları günü ve 23 Nisan etkinlikleri gerçekleştirilecektir.

3.2.2.3. Tokat Belediyesi

Tokat belediyesi “Çocuktan Al Haberi” projesi ile belediyenin çocuklara yönelik hizmetlerinin çocuk bakış açısıyla uygulanmasının çocuklara daha faydalı olabileceği vurgulanmıştır. Proje ile Tokat ilinde yaşayan çocukların şehrin yönetiminde söz sahibi olması amaçlanır. Bu doğrultuda çocukların hayal gücünden, fikirlerinden yararlanarak çocuk odaklı hizmetlerin karar alımında Tokat belediyesi ile işbirliği içinde olmaları sağlanacaktır. Proje, Tokat il merkezindeki 42 mahallede yaşayan 9-15 yaş aralığındaki öğrencilerin mahallelerini temsil etmesi ile yürütülecektir. Bu bağlamda her mahalleden ikişer kız ve erkek öğrenci olmak üzere dört öğrenci “mahalle başkanı” kimliğiyle Tokat belediyesinin her ay yapılan toplantılarında talep ve şikâyetlerini ifade edeceklerdir (Çocuktan Al Haberi Projesi Ödüllendirildi, 2022). Her mahallenin başkanları mahallelerindeki sorunları ve çözüm önerilerini belirleyerek aylık toplantılarda diğer mahalle başkanları ile istişarelerde bulunarak ortaya konan ilk on fikir Tokat Belediye Başkanı ve Tokat Belediye Meclisine aralarından seçtikleri iki başkan tarafından sunulacaktır (Tokat Belediyesine 500 Bin Liralık Ödül, 2022). Tokat belediyesi, çocuk hizmetlerini uygulamayı planlarken, iletilen bu fikirler öncelikli olarak işleme konulacak ve mahalle başkanları tarafından takip edilecektir.

3.2.2.4. Bursa/Yıldırım Belediyesi

Yıldırım belediyesi, “Yıldırım Çevre Müfettişlerini Arıyor Projesi” ile çocukların sağlıklı ve temiz bir çevrelerde yaşama haklarına kavuşturabilmesi için

çocukların da çevre bilincine sahip olabilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buradan hareketle 11-15 yaş arasındaki çocuklara çevre bilinci oluşturabilme ve Yıldırım belediyesinde yaşayan diğer vatandaşların da bu duyarlılığa sahip olabilmesi yönünde “Yıldırım Çevre Müfettişlerini Arıyor” projesi önemli bir adımı ifade etmektedir. Proje kapsamında çevre mühendisleri tarafından Sıfır Atık Eğitimi alan 100 çocuk Yıldırım ilçesinin her bir mahallesinden seçilerek çevre müfettişleri görevini üstlenmektedir (Yıldırım'a Bir Ödül Daha, 2022). Çevre müfettişi olarak belirlenen çocuklara Yıldırım belediyesi tarafından tablet, kimlik ve kıyafet verilmektedir. Bu görevi üstlenen çocuklar görevleri sırasında çevreyi kirleten, doğaya zarar veren, israfa yol açan, israfa yol açacak şekilde su ve elektrik kullananları ve hayvanlara şiddetle bulunanları fotoğraflayarak tablet üzerinden Yıldırım belediyesi bünyesinde oluşturulan Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü ile etkileşimde bulunacaktır. Çevre müfettişleri, müdürlük bünyesinde oluşturulan ekiplere şikâyet ve talepleri ileterek günlük olarak kontrol edilmesini ve vatandaşlara uyarı yapılmasını sağlamaktadır (Yıldırım'a Bir Ödül Daha, 2022). Çevre müfettişleri çocukların, çevreyi kontrol etmelerinin yanında Yıldırım belediyesinde çevre dostu meclis oluşturularak üç ayda bir çevre ile ilgili alınan kararların uygulanması yönünde yerel demokrasiye katılımları da sağlanmaktadır. Projenin işleyişi ile çevre bilincinin her yaştan bireylere aşılaraq toplumda çevre duyarlılığı oluşturulmasında önemli bir adımı ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin Çocuk Dostu Kentler Yarışmasına yerel yönetimler aracılığı ile katılması çocuk dostu kent bilincinin oluşturulması yönünde adım attığını göstermektedir. Yerel yönetimler sayısının fazla olduğu bir Türkiye'de çocuk odaklı çalışmaların yapılması amacını taşıyan Çocuk Dostu Kentler Fikir ve Proje yarışmasına katılımın 125 belediye ile sınırlı kalması Türkiye'nin 2014 yılı ile başlayan Çocuk Dostu Kentler Girişimine daha soyut baktığı ve günümüzde anlayışın yerleşemediğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

UNICEF'in başlatmış olduğu Çocuk Dostu Kentler Girişimi, kentlerde yaşayan çocukların oranının giderek artması ve çocukların kent yaşamı içerisinde sıkışmışlığı sebebiyle çocuğun dikkate alınarak çocuk gözüyle tasarlanan bir kent tasarımının oluşturulması ve bunu yapar iken de çocuğun görüşlerinin alınarak katılımlarının sağlanması yönünde bir anlayışın yerleşmesini amaçlamaktadır. Girişime ortak olan ülkelerin çocuğa odaklandıkları alanlar birbirlerinden farklılık gösterebilse de çocuk haklarını gerçekleştirmeye yönelik çalışmalarda bulunmuşlardır. Türkiye de ulusal mevzuatları aracılığı ile merkezi ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilecek olan çocuk hizmetlerini farklı alanlarda sunmaya çalışmıştır. Çocuk odaklı hizmetleri daima çocuk gözüyle sunan ülkeler Çocuk Dostu Kentler Girişiminde önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin girişimdeki yeri ise; teknolojik, ekonomik, kentsel vb. alanda gelişmekte olan bir ülke olması ve çocuk nüfusunun da fazla olması sebebiyle UNICEF'in de dikkatini üzerine çekmiştir. Dolayısıyla çocukların refahının sağlanması amacıyla Çocuk Dostu Kentler Girişimi daha sağlıklı sonuçlar ortaya koyacaktır. Buradan hareketle, Türkiye'nin girişimdeki yerinin iyi anlaşılabilmesi için merkezi ve yerel yönetimlerin kurum ve çalışmaları ÇDK stratejileri ve uygulamaları kapsamında 2 açıdan bir değerlendirme aşağıda yapılacaktır.

Çocuk Hakları Birimi veya Koordinasyon Merkezi stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye' de çocuk hakları adına yapılan çalışmaların belli bir sistem içerisinde yürütülebilmesi ve kurumların arasında eşgüdüm sağlanabilmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde 2012 tarih ve 28254 sayılı "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" oluşturulmuştur. Bu kapsamda çocuk haklarının toplumda benimsetilmesi ve çocuk katılımının güçlendirilmesine yönelik merkezi ve yerel yönetimlerin çalışmalarının denetimleri de kurul tarafından gerçekleştirilmektedir. Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu, Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planını düzenleme ve kurumların eylem planlarında yer alan amaç ve hedeflerin oluşum sürecini izleme görevini üstlenmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2023-2028, s.151). Bu kapsamda kurumların hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri dikkate alınarak hazırladıkları raporların denetimi gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında çocukların kendileri ile ilgili konularda karar verebilme yetilerini geliştirme yetişkinlerin ise çocuk katılımını teşvik edici çalışmalarını destekleme amacı ile

oluşturulan Çocuk Hakları Birimi günümüzde ülke genelinde çok yaygın değildir ancak Eskişehir ve İzmir Büyükşehir Belediyesi, Lüleburgaz ve Çiğli Belediyesinde aktif olarak çalışmaktadır.

Çocuklar İçin Bütçe Tahsisi stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de yerel yönetim birimleri olan Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri çocuklara kamu hizmetlerini sunarken stratejik planlarında ve mali performans raporlarında belirlenen hizmetlere yönelik bütçe tahsisi bilgilerine yer vermektedir. Türkiye’de bütçe tahsisleri özellikle genel hizmetlere yönelik olmakla birlikte bu hizmetlerden çocuklara ayrılan pay göz ardı edilmektedir. Türkiye’de harcama giderlerinin ayrı bir sınıflandırmasının olmaması çocuklara ayrılan bütçenin bilinmemesine neden olmaktadır. Buradan hareketle Türkiye’de çocuk dostu bütçeleme yeterli gelişmişliğe sahip olmamıştır (Çiçek ve Dikmen, 2016, s.144). Dolayısıyla çocuk dostu bütçelemenin henüz ülkemizde hiçbir uygulamasının olmaması da şaşırtıcı bir durum değildir.

Çocuk Etki Ölçümü ve Değerlendirmesi stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de çocuklara kamu hizmetlerinin (eğitim, ulaşım, sağlık, barınma vb.) sunulması sırasında kamu personelin ve kurumların çocuk haklarına yönelik ihlallerine karşı bir başvuru mekanizması olarak Kamu Denetçiliği Kurumu bünyesinde “Çocuk Ombudsmanlığı” oluşturulmuştur. Bu kapsamda çocukların bizatihi kendisinin başvurabildiği ve çocuk haklarının ihlallerinin incelendiği tek kurum olma özelliğini taşımaktadır. Kamu Denetçiliği Kurumu bünyesinde bulunan Kamu Denetçilerinden bir kişi çocuk hakları ile ilgili çalışmalarda görevlendirilmiştir. Çocuğun kendisinin veya bir başka bilen kişinin başvurusu ile menfaat (kişisel, meşru) ihlaline bakılmaksızın incelemelerde bulunmaktadır. Çocuk Ombudsmanlığı çocuk hakları bilgilendirme çalışmalarının, eğitim faaliyetlerinin ve çocuk hakları ihlallerinin yaşandığına dair başvuruların yapıldığı bir internet sayfasına (www.kdkcocuk.gov.tr) sahiptir. Özellikle son dönemlerde çocuk hakları ihlalleri için başvuru en fazla elektronik ortamda yapılmıştır (Dilaveroğlu, 2022, s.117).

Çocukların Durumlarını Bildirir Rapor stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak oluşturulan “Çocuk Hakları Daire Başkanlığı”, çocuk hakları kapsamında raporlama süreçlerini üstlenmiştir. Çocuk haklarının uygulanmasına yönelik önlem ve bu haklardan yararlanan çocukların durumunun gösterildiği bir

ilerleme raporu sunmaktadır. Başkanlık, 5 yılda bir BM Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince düzenli olarak çocuk politikalarının çocuk hakları bağlamında uygulanabilirliğinin gerçekleşmesini veya gerçekleştirilemedi ise önüne çıkan engelleri raporlamak durumundadır (Çocuk Hakları Daire Başkanlığı, 2023). Bu kapsamda belirlenen rapor ekseninde bir sonraki dönem içerisinde eksikliklere yönelik çocuk hakları çalışmaları, etkinlikleri planlanmaktadır.

Çocuk Hakları Savunuculuğu ve Farkındalığı Oluşturma stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak 2000 yılından itibaren 81 il düzeyinde İl Çocuk Hakları Komiteleri kurulmuştur (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020). Günümüzde halen faaliyet göstermekte olan çocuk hakları komiteleri, gönüllük esasına göre üyelik alır ve her çocuğun katılımına açıktır. Çocuklara hakları ile ilgili bilgilendirme ve bilinç uyandırma çalışmalarının yanı sıra çocukların toplumsal ve kamusal yaşamdaki karar alma süreçlerine katılımını sağlama yönünde önemli faaliyetleri bulunmaktadır. Eğitim, seminer, toplantı, sosyo-kültürel etkinlikler, önemli gün ve hafta etkinlikleri gibi komiteler arasında ulusal ve yerel düzeyde gerçekleştirilmektedir. İl Çocuk Hakları Komiteleri, çocuk haklarının çocuklar tarafından benimsenmesi ve çocukların bu konuda eğitilmesi amacıyla “akran eğitimi” tekniği uygulanmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020). Yine Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kurulan “Çocuk Danışma Kurulu” ise; çocuk haklarının tanıtımını ve bilinçlendirme faaliyetlerini uygulama çocuk politikalarının hazırlanmasında etkin rol almasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Kurul üyeleri, kız ve erkek oranının eşit olduğu 18 çocuk ve 2 Türkiye koordinatörü olmak üzere 20 çocuk İl Çocuk Hakları Komiteleri tarafından seçilmektedir. İl Çocuk Hakları Komitelerinin üyeleri ile birlikte oluşturulan kurul, çocuk dostu çalışmaların hükümet politikaları içerisinde yer alması noktasında etkileyici bir konumu oluşturmaktadır. Ülkemizde her ilde oluşturulan ve oldukça fazla üyeye sahip olan komiteler çocuk hakları farkındalığını ve çocuk katılımını birlikte gerçekleştirmektedir.

Çocuk Dostu Yasal Çerçeve stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Çocukların önemli bir katılımını ifade eden ve TBMM’ne çocukların görüşleri ve beklentileri ile ilgili bilgileri içeren İl Çocuk Hakları Komiteleri raporları yasaların hazırlanmasında bir öngörüş niteliği sunmaktadır. Fakat çocukların görüşlerini içeren raporun TBMM tarafından tam manasıyla gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği

tartışmalıdır. Aynı şekilde Erbay (Erbay, 2013, s.46) bu durumu, çocuk katılımına yönelik iyi bir örnek teşkil ettiğini fakat yasaların hazırlanmasında net bir şekilde çocuk katılımının sağlanamadığını dile getirmiştir. Buradan hareketle Türkiye’de çocukların görüşleri dikkate alınarak çocuklara hitap edebilen, çocuk gözüyle hazırlanan, çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilen ve çocukların anlayabileceği bir dilin hâkim olduğu yasaların hazırlanması çocuklar için dost bir yasa çerçevesi ortaya koyacaktır. Öyle ki Türkiye’de çocuklara yönelik hizmetlerin, programların ve politikaların ulusal ve yerel düzeyde uygulanmasını teşvik edici, bağlayıcı ve yaptırıma tabi tutan kapsayıcı bir çocuk politikası da bulunmamaktadır (Ataman, 2022, s.72).

Çocukların Katılımı stratejisi açısından bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de belediyeler, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunundan aldığı yetkiler ile çocukların sosyal, kültürel ve sportif gelişimlerini sağlayabilmeleri için etkinlikler düzenler ve çocuğa hizmet veren kurumlar açmaktadır. Belediyelerin bu faaliyetlerinin yanı sıra çocukların yerel demokrasiye katılımlarının sağlanabilmesi için çocuk meclisleri açılmıştır. Yerel yönetim birimleri tarafından çocuk meclislerinin açılmasının çalışmalar kapsamına alınması çocuk katılımı için önemli bir aracı ortaya koymaktadır (Bürge, 2018). Çocuk katılımının sağlanması ve güçlendirilmesi yönünde büyük bir öneme sahip olan çocuk meclisleri 7-18 yaş arası çocukların katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Çocuk meclisleri kimi belediyelerde kent konseyi bünyesinde açılırken kimisinde ise çocuk çalışma grubu adı altında faaliyet göstermektedir. Kent Konseyleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında yerel yönetimlerin çalışmalarının etkinliğini, yerel yöneticilerin hesap verebilirliğini sağlama ve sivil halkın yerel demokrasiye katılımını teşvik etme amacıyla belediyeler bünyesinde kurulmaktadır. Kent Konseyleri belediyelerin idaresinde olup mali özerkliği, kendi mekânları ve personeli de bulunmamaktadır. Kent konseylerinin aldıkları kararların belediye meclisi ve belediye başkanlarının inisiyatifinde olması kent konseylerinin işlevselliğinde sorunlar ortaya çıkarmıştır (Akman, 2018, s.742). Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin faaliyetlerinde etkinliği zayıf olan kent konseylerinin çocuklar üzerindeki politikalarda da belirleyiciliği tartışmalıdır. Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi, Büyükşehir İlçe Belediyesi, il ve ilçe belediyesi ve Belde Belediyesi olmak üzere toplam 1396 belediye bulunmaktadır (Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, 2023). Kent Konseylerinin belediyeler içerisinde kurulmasından hareketle ülkemizde belediye sayısı kadar da Kent Konseyinin açılması beklenebilir. Fakat ülkemizde henüz

120 Kent Konseyinin varlığı bilinmektedir (Türkiye Kent Konseyleri Birliği, Faaliyet Raporu, 2020-2021, s.98). Dolayısıyla Kent Konseylerinin ülke genelinde sayılarının az olması çocuk meclislerinin de sayısını etkilemiştir. Dolayısıyla Türkiye’de çocuk meclislerinin sayısı ülke genelinde Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri dâhil olmak üzere 130 tane olup çocuk meclislerine katılan çocukların sayısı ise yaklaşık 187 bin kişi ile sınırlı kalmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi, 2013-2017, s.28). Bu durum çocuk meclislerinin çocukların görüş ve düşüncelerini ifade etme hususunda etkinliğini sorgulatmıştır. Türkiye’de çocuk meclislerinin birçoğunun işlevselliği bazı araştırmacılar tarafından yetersiz olduğu şeklinde bir görüş ortaya konmuştur (Erbay, 2013, s.49). Aynı şekilde belediyelerin yerel politikaları ortaya koyarken çocuk katılımını ne derece yerine getirdikleri ve çocukların refahını artırmaya yönelik çalışmaları ne kadar uyguladıkları da bir sorunsal haline gelmiştir. Karaman ve Abdüsselam’ın belediyelerin çocuk katılımına bakış açısının ve uygulama alanının değerlendirildiği çalışmasında; “Türkiye’de kent yönetimine çocukların katılımını yalnızca 11 belediyenin desteklediği, 70 belediyenin ise desteklemediği ve belediyelerin web siteleri incelendiğinde 78 belediyede çocuk katılımı bilgilendirme çalışmalarının bulunmadığı” ortaya konulmuştur (Karaman ve Abdüsselam, 2022, s.42). Buradan hareketle kentteki çocukların yerel politikalara katılımının sağlanabilmesi amacı ile oluşturulan çocuk meclisleri, Türkiye’de uygulama alanını genişletmeli ve yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılmamalıdır. Çalışmada; girişime öncülük eden pilot illerin her birinde çocuk meclislerinin açılmasının öngörüldüğü ancak Mamak, Manisa, Mersin, Bornova, Bitlis, Giresun ve Lüleburgaz belediyelerinin haricinde açılmadığı tespit edilmiştir. Yine girişimin ikinci safhasında ele alınan illerde Bursa, Gaziantep ve Malatya Büyükşehir Belediyesi ve İzmir/Seferihisar belediyesinde çocuk meclisi açılmış fakat Antalya, Kayseri ve Samsun Büyükşehir Belediyelerinde ise çocuk çalışma grubu ve meclis açılmamıştır. Ülkemizin çocuk nüfusunun yoğunlaştığı, gelişmişlik düzeylerinin ve sosyal imkânların fazla olduğu bu illerde çocukların görüşlerinin dikkate alınması kentlerin çocuklar için daha yaşanabilir hale gelmesine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla Türkiye’de tüm belediyelerin kanunlardan aldıkları yetkilerle çocuk katılımını sağlamak amacıyla çocuk meclislerinin sayılarının artırılarak kurulması önemli bir adım olacaktır.

Sonuç olarak, Çocuk Dostu Kent stratejileri girişimin belediyelere verdiği sorumluluğun merkezi yönetimin üstlendiğini göstermiştir. Girişimin temel hareket noktasını oluşturan stratejilerden Bütçe Tahsisi, Çocuk Dostu Yasal Çerçeve, Şehir Çapında Çocuk Hakları stratejisinde bir gelişme görülmemiştir. Belediyelerin sorumluluk alanına giren stratejilerin uygulanması her ne kadar merkezi yönetim tarafından uygulamaya çalışılsa da her bir stratejide başarı gösterilmemiştir. Stratejiler içerisinde özellikle çocuk katılımına odaklanılması bu yönde çalışmaların önemine de dikkat çekmiştir. Dolayısıyla çocuk meclislerinin ülkemizde beklenen düzeyde de olmaması bu yönde bir ihtiyacı doğurmuş ve belediyeler çocuk katılımına yönelik bilincin artırılması için gerekli çalışmalara ağırlık vermelidir. Bu stratejilerin bir değerlendirmesinin yanında çocuk dostu kent uygulamalarının da girişimde önemli bir noktayı koymas beklenmektedir. Dolayısıyla ülkemizde başta girişime öncülük eden 10 pilot il, gelişmiş büyükşehirlerden olan yedi ilin belediyelerinin çocuk hizmetlerinin ve dünyadaki ÇDK uygulamalarının bir ortak değerlendirmesinin yapılması Türkiye'nin girişimdeki yerini de ortaya koyacaktır.

ÇDK uygulamaları değerlendirildiğinde; Türkiye'nin girişime ortak olduğu ilk safhada, pilot kentlerin belediyelerinde çocuk hakları farkındalığı, çocuk dostu hizmetler ve çocuk katılımını gerçekleştirmeye yönelik uygulamalar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kentlerin günümüze kadar olan çalışmaları incelendiğinde çocuk odaklı hizmetlerin dar kapsamlı olarak sunulduğu görülmüştür. Aynı şekilde çocuk refahını yükseltmeye yönelik hedefler kimi belediyeler (Manisa, Mamak, Lüleburgaz, Giresun, Bornova, Mersin, Yüreğir, Bitlis, Eyyübiye) tarafından eksik de olsa yerine getirilirken kimileri (İspir) ise yerine getirememiştir. Pilot illerin günümüzde uyguladıkları projelerinin de önceki dönemden ileriye gidememiş olması çocuk dostu kent anlayışını yıllar içerisinde belediyelerin henüz benimseyemediğini göstermiştir. Örneğin, Erzurum'un İspir ilçesinde çocuk dostu çalışmalara beklenen düzeyde rastlanılmamıştır. Dolayısıyla Türkiye'de Çocuk Dostu Kentler Girişimine öncülük eden iller ileriki yıllarda çocuk odaklı hizmet anlayışının yerleştirilmesindeki önemli rolünü devam ettirememişlerdir. Belediyelerin ne sebep ve şekilde bu girişimi devam ettiremediklerinin ortaya konulması gerekmekte ve çalışmaları ve şartları incelenerek bir destek mekanizması oluşturulmalıdır. Girişimin ileriki dönemlerinde çocuk dostu kent ve çocuk dostu belediye anlayışını yerleştirme çalışmaları Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) tarafından hızla ele alınmıştır. Türkiye'nin girişime ortak olduğu ilk

dönemlerden itibaren merkezi politikaların yerel yönetimler düzeyine indirilmesinin gerekliliği ortaya konularak TBB, UNICEF ile birlikte belediyeler özelinde çalışmaların yapılmasına öncülük etmiştir. Bu durum, belediyelere önemli bir desteği ifade etmekle birlikte Türkiye’de girişimin 150 belediyeye kadar genişleme ve 10 milyon çocuğun üzerinde etki oluşturma yönünde bir amaç ortaya konulmuş fakat 40 il ve 100 belediye düzeyinde kalmıştır (UNICEF, 2017b, s.5). TBB, çocuk dostu kent anlayışını yerleştirilebilmesi için daha kapsayıcı ve bütüncül bir yaklaşımı esas almalı, Büyükşehir ve ilçe belediyesi ayırımına gidilmeden her bir belediyeye proje fikri ve maddi desteği sağlaması gerekmektedir. Belediyelerin bütçeleri özellikle çocuk uzay merkezleri, çocuk sokakları gibi projeleri gerçekleştirmeye yetmemekte veya uygulama aşamasında yarım kalmaktadır. Bu gibi durumlarda TBB’nin öncülük ederek merkezi finansman içerisinde çocuk dostu bütçeleme esaslarına uygun şekilde bütçe tahsisini sağlaması gerekmektedir.

Ülkemizde pilot iller ve yedi bölgeden seçilen örnek illerin çalışmaları incelendiğinde çocuk dostu kent anlayışını özellikle çocuk kreşleri, çocuk merkezleri, çeşitli eğlence ve oyun etkinlikleri, spor kompleksleri üzerinde temellendirdikleri gözlenmektedir. Belediyelerin gerçekleştirdiği bu faaliyetler daha çok çocuğun gün içerisindeki zamanlarını geçirebilmelerini sağlamaktadır. Yetişkinler tarafından düzenlenen bu alanların ve etkinliklerin çocuklara gerçek manada hitap edip etmediği de bilinmemektedir. Türkiye’de halen sokak aralarında çocuk gözüyle kurgulanmayan, çocuğun isteklerinin ve beklentilerinin dikkate alınmadığı park ve oyun alanları bulunmaktadır. Oysaki çocukların yaşadıkları mahalle ve sokaklarda kolay erişimin sağlanabildiği sağlıklı ve fiziki yapılarına uygun parkların kurulması esas olmalıdır. Bunun yanı sıra çocuk oyun alanları ve parkları, çocuk dostu kent kavramına tek bir yönden bakmayı ortaya koyar (Bırol, 2009, s.11) ve bu tek başına çocuk dostu bir kent olmak için yeterli değildir. Çünkü çocuk gözüyle düşünülmeyen, çocukların taleplerini karşılamayan ve özellikle de çocuğun fikirlerinin dikkate alınmadan yapılan her mekân çocuklar için anlamsız hale gelmektedir. Burada temel sorun, kentlerde yaşayan çocukların hizmetler ve yerel işleyiş hakkında bilgili olmadığı yönündedir. Çocuk katılımının sağlanmasındaki bir diğer sorunu ise Değirmencioğlu, “devlet yetkililerinin çocuk hakları ve çocuk katılımı hakkında bilgi sahibi olmadığı ve belediyelerin bu donanımına yok denecek kadar az sahip olduğu” düşüncesiyle ortaya koymuştur (Değirmencioğlu, 2010). Dolayısıyla toplumda bir bilincin oluşturulması her bir kurum

ve kuruluşun işbirliği içerisinde hareket etmesi için özellikle belediyelerin bu konuda öncülük etmesi gerekmektedir. Türkiye’de birkaç büyükşehir ve ilçe belediyelerinde çocuk katılımını sağlayan çocuk meclisleri haricinde ülkemizde belediyeler tarafından geri bildirim alınacak mekanizmaların olmaması çocuk dostu kentler için dezavantajlı bir durumu ortaya koymaktadır. Bazı araştırmacıların Türkiye’de çocuk katılımı ve çocuk meclisleri üzerine yaptığı çalışmalarda “çocuk meclislerinin birkaç belediye haricinde göstermelik oluşturulduğu ve çocukların görüşlerinin uygulamaya aktarılmadığı” şeklinde bir sonuca varılmıştır (Erbay, 2013, s.49). Dolayısıyla Türkiye Belediyeler Birliği Çocuk Dostu Kentler Girişimi için her bir belediyenin bünyesinde çocuk meclislerinin kurulması adına bir çalışma başlatmalı ve belediyelere destek sunmalıdır.

UNICEF’in düzenlediği Çocuk Dostu Şehirler ve Yerel Yönetimler İlham Veriyor Yarışması, çok boyutlu çocuk dostu kent bakış açısının oluşması ve diğer ülke kentlerine örnek olunabilmesi için önemli bir adımı ortaya koymuştur (UNICEF, 2021). Farklı kategorilerde yarışan 59 kent projesi ile çocuk refahını çocuk gözüyle düşünen ve çocuğu daima odağına alan kentler arasında iyi olma hali ön plana çıkmıştır. Ülkelerin bu denli çocuk odaklı kent tasarımı oluşturmak için çaba göstermesi ve UNICEF tarafından tasdik edilmesi, Türkiye gibi girişime geç ortak olan ve çocuğu yerel politikalarda göz önünde bulundurmayan ülkeler için bir değer ortaya koyacaktır. Fakat Türkiye’deki kentler, Çocuk Dostu Kentler Girişimi adına düzenlenen uluslararası yarışmalara çocuk program ve projeleri ile katılım sağlamamıştır. Dolayısıyla ülkemizde kent belediyelerinin çocuk politikaları konusunda örnek olabilecek projeleri uluslararası düzlemde temsil edilmemiştir. Buradan hareketle Türkiye’de çocuk dostu kent sayısının artırılarak uluslararası düzlemde diğer ülke kentleri ile yarışabilecek boyuta getirilmesi Türkiye’nin girişimdeki yerini ve önemini de gösterecektir. Aynı yıl içerisinde Türkiye Belediyeler Birliğinin düzenlediği Çocuk Dostu Kentler Fikir Ve Proje Yarışması ile belediyelerde Çocuk Dostu Kentler Girişimi farkındalığını oluşturmak ve belediyeleri çocuk odaklı hale getirmek amaçlanmıştır. Yarışma ile belediye projelerinin çocuğa odaklandıkları farklı alanlar görülmek istenmiştir (Türkiye Belediyeler Birliği, Faaliyet Raporu, 2020b, s.133). Bakıldığında Ümraniye, Tokat, Yıldırım ve Avcılar Belediyesinin sundukları fikir ve projeler, çocukların sağlıklı bir çevrede yaşamaları, sosyal hayatın sorunlarını belirleme ve belediyelerin yönetsel ve kentsel gelişimine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Fakat ülkemizde ortaya konan fikir ve

projelerin tasarlanma ve uygulama süreçlerinin halen devam etmesi sebebi ile çocuklardan gelen geri bildirimler henüz alınmamıştır. Bu projeler uygulamaya koyulduğunda kent çocuklarında artı bir değer katabileceği söylenebilir. Ancak ortaya konan çocuk dostu projeler, çocukların sosyal hayatta etkinliğini artırıcı, belli alanlar içerisinde doğa ile etkileşimini ve kısmi konularda yönetsel faaliyetlere dâhil olabilmelerini sağlamaya çalışmıştır. Oysaki UNICEF tarafından düzenlenen yarışma kapsamında Somali, İspanya, Ukrayna, Kolombiya, ABD ve Almanya Çocuk Dostu Kent proje ve hizmetlerini tasarlama ve uygulama çocuğun kent içerisinde güncel yaşadığı sorunlara bir çözüm sunma amacı ile yola çıkmıştır. Örneğin pandemi döneminde çocuk hakları ihlallerinin ortaya çıkması üzerine Bogotá kentinde yaşayan çocuklara ve ailelerine mobil ekip desteği sağlanarak çocuk işçiliği ve çocuk istismarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Dolayısı ile Türkiye'nin ortaya koyduğu projelerin çocukların ilk akla gelen alanlardaki faaliyetleri üzerinde durarak güncel sorunlara odaklanmaması bir eksikliği ortaya koymuştur. Örneğin, engellilere yönelik sosyal hizmet proje örneklerine bakıldığında bir uygulama alanı bulunmamıştır. ASHB bağlı olarak illerde kurulan özel bakım merkezleri, umut evleri ve rehabilitasyon merkezleri genel bir engelli hizmeti sunmaktadır ve belediyelerin bu kapsamdaki uygulamaları da sınırlı kalmaktadır. Ukrayna/Bakhmut' da ortaya konmuş olan engelli çocuklar için düzenli bir sosyal hizmet sistemi yerel paydaşlar ile işbirliği içerisinde çocukların yatılı kurumlar dışında bakım, eğitim gibi hizmetleri almasını ailelerin de tüm bu süreçlerde katılımının sağlanması amaçlanmıştır. Bu uygulamaya benzer yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarını içerisine alacak şekilde ulusal çapta engelli çocuk politikalarının ülkemizde de ortaya konması sağlanmalıdır. Bu ÇDK uygulamalarının yanında yarışmaya belediye sayısının oldukça fazla olduğu Türkiye'de, katılımın düşük olması dikkat çekicidir. Yine yarışmaya başvuran belediyelerin hangileri olduğu bilinmemekle birlikte 2014-2015 döneminde UNICEF Türkiye Ofisinin girişimin başlangıcı olarak koyduğu 10 pilot ilin yarışmanın kazanan belediyeleri içerisinde yer almaması da dikkat çeken bir noktadır. Bu durumun oluşmasında belediyelerin çocuklara yönelik hizmetleri kar getirici görmemeleri sebebi ile isteksiz olmaları ve belediyelerde çocuk hakları bilinci ve farkındalığının oluşmaması etkili olmuştur (Erbay, 2013, s.49). Bu bağlamda merkezi yönetim tarafından belediyelere teşvik edici ve destekleyici çalışmaların ortaya konulması gerekmektedir.

Türkiye'nin girişime ortak olduğu dönemde pek çok ülkede çocuk dostu kent çalışmaları yıllardır uygulanmaktaydı. Gün geçtikçe UNICEF işbirliğinde olan ülkelerde çocuk dostu kent sayısı da resmîyette artmıştır. Girişime ortak olan ülkelerin çocuk dostu kentleri ve adayları belli bir zaman aralığında UNICEF'e bilgilendirme çalışmaları yapmış ve işbirliğini aktif tutmuşlardır. Fakat Türkiye'de girişimin ilk safhasının tamamlanması sonrasında Çocuk Dostu Kentler projesinin resmîyette devam etmediği ve UNICEF tarafından bir sertifikalandırma yapılmadığı görülmüştür. Ancak 2016 yılı sonrasında Bursa, Gaziantep, Antalya, Kayseri, Samsun, İzmir, Malatya illerinde çocuk dostu hizmetlerin uygulanıyor olması çocuk nüfusunun yoğunlukta olduğu büyükşehirlerin kalabalıklığının ve karmaşıklığının önüne geçilmesi yönünde önemli olmuştur. Bu illerin belediyeleri incelendiğinde çocuk katılımını destekleyici çalışmaların yerine çocukların görüşlerinin dikkate alınmadığı çocuk mekanları tasarlandığı ileri sürülebilir. Çocuk dostu kentler olan ABD(San Francisco)ve Almanya (Regensburg) gibi ülkelerin park ve doğa keşif alanı çalışmalarında dahi çocukların düzenli olarak görüşleri alınmış, çocuk ve gençlik meclislerinin onayından geçirilerek gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak, ülkemizde çocuk dostu hizmetlerin tek boyutta ele alındığı ve sayılı kentler özelinde gerçekleştiği ileri sürülebilir. Bu durum ulusal çerçevede tüm kentleri bağlayıcı bir çocuk politikasının ve yerel yönetimlerin bağlayıcılığını sağlayacak yerel çocuk hakları stratejilerinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu ise girişimin belediyelerin inisiyatifine bırakılmasına neden olmuş ve belediyelerde oluşan isteksizlik ve bilinçsizlik Türkiye'de çocuk dostu kentlerin oluşmasını engellemiştir. Böyle bir Türkiye'de, çocuk dostu kentlerin sayısının artmasını beklemek de şaşırtıcı olacaktır. Dolayısıyla Türkiye, Çocuk Dostu Kentler Girişimini uygulayan diğer ülkelere nazaran daha geri planda kalmıştır. Türkiye'nin girişimde fark edilir ve tutarlı bir yerinin olmadığı açıkça ortadadır. Ancak merkezi ve yerel yönetimler arasında yetki aktarımını, bağlayıcılığı ve desteği öngören bir çocuk politikasının oluşturulabildiği Türkiye'de, çocukların görüşlerinin ve çocuk haklarının dikkate alındığı çocuk dostu kentlerin yaygınlaşması beklenilebilir. Bunun yanında yerel yönetimlerde Çocuk Dostu Kent bilincinin oluşturulması için düzenli olarak merkezi yönetim ve Türkiye Belediyeler Birliği tarafından eğitimler verilmeli ve bu eğitimler isteğe bağlı değil zorunluluk esaslı olmalıdır. Belediye personelinin eğitilmiş ailelerin de çocuklarının hakları ve katılımları konusunda bilgili ve istekli olmaları gerekmektedir.

Çünkü bilinçli aileler çocuklarını da teşvik edebilecek ve hakları konusunda taviz verilmesinin önüne geçecektir. Yerel yönetimler çocuk haklarını bilerek hareket ettiklerinde çocuklar için kentlerin ne kadar önemli olduğunu ve çocukların ileriki yaşlarındaki olumlu etkisini göreceklerdir.

Ülkemizde Çocuk Dostu Kentlerin sayısı az da olsa çocuk dostu uygulamalar mekânsal boyutta temellense de ÇDK bilincinin sağlanması koşulu ile yavaş da olsa bir gelişim gösterebilecek ve Çocuk Dostu Kentler Girişiminin Türkiye’de önemi giderek artacaktır. Fakat 2014 yılı itibari ile girişime ortak olan Türkiye’de, çalışmamız kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda yerel yönetimlerin çocuk odaklı çalışmalara istekli olmadığı ve çocukları kent yaşamı içerisinde öncelikli bir hizmet konusu olarak ele almadıkları görülmüştür. Çocuklara yönelik hizmetlere tek bir açıdan bakıldığı Türkiye’de kentlerin Çocuk Dostu Kent olması beklenilir bir durum olmayacaktır. Uzun bir süredir girişime dâhil olan Türkiye’nin çocuk hizmetlerinde ÇDK kavramı altında geniş bir alanda gelişim gösterememesi girişimin 2014- 2023 yılları arasında yavaş ilerlemesine yol açmış ve Çocuk Dostu Kentlerin sayısında artış görülmemiştir. Bu da ülkemizde kentlerde yaşayan çocukların kentleşmenin getirdiği sorunlar ile karşı karşıya kalması devam edecek. Böylelikle ülkemiz Çocuk Dostu Kentler Girişimini uygulayan diğer ülkelere göre geri planda kalmış, Uluslararası düzlemde girişim adına fark edilir, tutarlı bir yerinin olmadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akbalık, T. (2021). *Çocuk dostu kentler:Bursa örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Akman, Ç. (2018). Kent konseylerini yeniden düşünmek: Türkiye Kent Konseyleri Birliği'ne üye olan kent konseyleri üzerinden bir değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 740-764.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2017, 9 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Raporlar%2FFaaliyetRaporlari%2F2017_Faaliyet_Raporu.pdf.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2019, 10 Temmuz). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/2019_yili_faaliyet_raporu.pdf.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2022, 10 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/ABB-2022-FAALİYET-RAPORU.pdf>.
- Ataman, S. (2022). *Çocuk dostu kentlerin inşasında yerel yönetimler ve kent politikaları: Türkiye ve İstanbul üzerine bir araştırma* (Lisans Bitirme Ödevi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Avcı, E. (2022). *Çocuk dostu kent kriterleri açısından çocukların bakış açılarının değerlendirilmesi-Sivas kenti örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Avcılar Belediyesi. (2022, 10 Şubat). *Faaliyet Raporu*. Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.avcilar.bel.tr/icerikDosyalar/64462c2a9699e1682320426.pdf>.
- Aydoğan, T. G. ve İlke, E. F.(2018, 11-12 Ekim). Çocuk dostu kentler. İçinde G. Aras (Ed.), *Tam ve özet metin kitabı: Cilt. 36934. 2. Uluslararası mimarlık ve tasarım* (ss. 172-179). Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. Yayınları. Erişim Adresi:

<https://www.guvenplus.com.tr/imagesbuyuk/2MIMARLIK-VE-TASARIM-KONGRESI.pdf>

Başkan Kocaispir Çocukları Çok Seviyor. (2023, 6 Nisan). Erişim Adresi: https://www.yuregir.bel.tr/Sayfa/2430/BASKAN_KOCAISPIR_COCUKLARI_COK_SEVIYOR.

Başkan Seçer, Büyükşehir'in "Kır Çiçekleri" İle Buluştu. (2022, 22 Aralık). Erişim Adresi: <https://mersincephaber.com/baskan-secer-buyuksehirin-kir-cicekleri-ile-bulustu/>.

Berkün, S. (2019). Çocuk dostu kent yönetimlerinin çocuklar tarafından değerlendirilmesi: Bursa örneği. *Business&Management Studies: An International Journal*, 7(1), 135-152.

Bilgi Evi Yaz Okulu Etkinlikleri Renkli Geçiyor. (2022, 30 Haziran). Erişim Adresi: <https://giresun.bel.tr/haber/bilgi-evi-yaz-okulu-etkinlikleri-renkli-geciyor-1776>.

Bilişim Garaj Akademisi Eğitimleri Başladı. (2019, 12 Şubat). Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/haberler/bilisim-garaj-akademisi-egitimleri-basladi>.

Biol, G. (2009). Çocuk dostu kent neresidir? Megaron Balıkesir, *Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, 1(1) 10-13.

Bitlis Bebek Ve Çocuk Kütüphanesi Hizmet Vermeye Başladı. (2023, 26 Mart). Erişim Adresi: <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-255111/bitlis-bebek-ve-cocuk-kutuphanesi-hizmet-vermeye-basladi-.html>.

Bitlis Belediyesi. (2019, 11 Kasım). *E-dergi*. Bitlis Belediyesi Basın Birimi. Erişim Adresi: <https://bitlis.bel.tr/e-dergi-2/> Erişim Tarihi: 01.04.2023

Bitlis Belediyesi. (2021, 15 Mart). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://bitlis.bel.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-FAALIYET-RAPORU.pdf>.

Bitlis'te İlk Çocuk Meclisi Kuruldu. (2017, 27 Kasım). Erişim Adresi: <http://www.bitlisbulten.com/bitlis/bitliste-ilk-cocuk-meclisi-kuruldu/949>.

Bitlis'te Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi. (2019, 18 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/bitlis-haberleri/74210584-bitliste-yuzme-bilmeyen-kalmasin-projesi>.

- Bornova Belediyesi. (2016, 7 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/11/Faaliyet-Raporu-2016.pdf>.
- Bornova Belediyesi. (2017, 6 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/11/2017faaliyetraporu.pdf>.
- Bornova Belediyesi. (2019, 3 Temmuz). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/11/2019faaliyetraporu_compressed-1.pdf.
- Bornova Belediyesi. (2020, 7 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/11/2020FaaliyetRaporu_dusuk-1.pdf.
- Bornova Belediyesi. (2021, 5 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/12/Bornova_Belediyesi_2021_Faaliyet_Raporu.pdf.
- Bornova Belediyesi. (2022-2024). *Yerel Eşitlik Eylem Planı*. Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.bornova.bel.tr/wp-content/uploads/2022/12/YEREL-ESITLIK-EYLEM-PLANI-2022-2024-2.pdf>.
- Bornova'da Her Şey Çocuklar İçin. (2018, 20 Kasım). Erişim Adresi: <https://www.haberperi.com/bornova-da-her-sey-cocuklar-icin/507/>.
- Bu Otobüsün Rotası Bilim. (2019, 22 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.bursa.bel.tr/haber/bu-otobusun-rotasi-bilim-27038>.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi. (2021, 13 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.bursakentkonseyi.org.tr/tr/bursa-kent-konseyi-cocuk-meclisi-3105/>.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2020, 5 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Stratejik Yönetim Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.bursa.bel.tr/yayinlar_pdf_viewer?id=1387
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2022, 6 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Stratejik Yönetim Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.bursa.bel.tr/yayinlar_pdf_viewer?id=2305.

- Bürge, E. E. (2018). Yerel yönetimlerde çocuğa duyarlı strateji geliştirme. *Sürdürülebilir Kalkınma Politika Notları*, TESEV. Erişim Adresi: https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Yerel.Yonetimlerde.Cocuga.Duyarli.Strateji.Gel_.pdf.
- Büyükşehir İlk Çocuk Sokağını Dünya Kız Çocukları Gününde Açtı. (2022, 13 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.mersin.bel.tr/haber/buyuksehir-ilk-cocuk-sokagini-dunya-kiz-cocuklari-gununde-acti-1665645661>.
- Child Friendly Cities Initiatives. (2023, 22 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/initiatives>.
- Child Friendly Cities Steps. (2023, 20 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/steps>.
- Child Friendly Cities Strategies&Focus Areas . (2023, 19 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/strategies-focus-areas>.
- Child Friendly Cities: Why build a child friendly city?. (2023, 3 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/why-build-a-child-friendly-city>.
- Child Rights. (2023, 5 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/child-rights>.
- Coşkun, A. (2022). *Çocuk dostu kent uygulamalarının çocuk katılımı kapsamında değerlendirilmesi 'Esenler belediyesi örneği'* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2021, Nisan). Belediyelere çocuk dostu kent uygulamalarını sorduk. *Belediye Gazetesi Haftalık Bülten*, (47), 22-26. Erişim Adresi: <https://belediyegazetesi.chp.org.tr/Yonetim/Uploads/Bulten/40604af9-b6ac-4b48-8aa2-4574ed718a17.pdf>.
- Çakırer Özservet, Y. (2014). 1990'lardan bu yana çocuk dostu bir şehir: Fano. *Marmara Belediyeler:Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*, 1(2), 122-127.
- Çakırer Özservet, Y. (2015a). Çocuk dostu belediyecilik. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 802(1), 38-43.
- Çakırer Özservet, Y. (2015b). Çocuk ve kent. *İdealkent Dergisi*, 6(17), 5-11.

- Çiçek, Ş. E. ve Dikmen, S. (2016). Sosyal bütçeleme örneği olarak çocuk dostu bütçeleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 131-147.
- Çocuk Belediyesi Dünyaya Model. (2018, 27 Eylül). Erişim Adresi: <http://seferihisar.bel.tr/cocuk-belediyesi-dunyaya-model/>.
- Çocuk Belediyesi. (2022, 8 Ağustos). Erişim Adresi: <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/cocuk-belediyesi/2660/4>.
- Çocuk Dostu Bornova'da Çocuk Orkestrası Kuruluyor. (2016, 09 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.haberekspres.com.tr/izmir/cocuk-dostu-bornovada-cocuk-orkestrasi-kuruluyor-h85127.html>.
- Çocuk Dostu Sokak. (2023, 3 Mart). Erişim Adresi: <http://cocukuniversitesi.ankara.edu.tr/tr/cocuk-dostu-sokak/>.
- Çocuk Dostu Şehirler Projesi. (2023, 10 Mart). Erişim Adresi: <https://www.wald.org.tr/tr/projeler/tamamlanan-projeler/cocuk-dostu-sehirler-projesi#:~:text=Proje%2C%20C3%A7ocuk%20dostu%20politikalar%20ve,%20C5%9Eanl%C4%B1urfa%2FEyy%C3%BCbiye%20Belediyelerinde%20uygulanm%C4%B1C5%9Ft%C4%B1r>.
- Çocuk Dostu Şehirler ve Türkiye. (2023, 21 Nisan). Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/initiatives/turkey>.
- Çocuk Gelişim Merkezi Sayımızı Artırıyoruz. (2022, 20 Kasım). Erişim Adresi: <https://www.mersin.bel.tr/haber/cocuk-gelisim-merkezi-sayimizi-artiyoruz-1668925790>.
- Çocuk Hakları Daire Başkanlığı. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/baskanliklarimiz/cocuk-haklari-daire-baskanligi/>.
- Çocuk Hakları Günü Bitlis'te Coşkuyla Kutlandı. (2019, 20 Kasım). Erişim Adresi: <https://bitlis.bel.tr/cocuk-haklari-gunu-bitliste-coskuyla-kutlandi/>
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020, 12 Aralık). *23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 100. Yılına Özel Çocuk Bülteni*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/44228/23nisan-cocuk-bulteni.pdf>.

- Çocuk Sokağında Etkinlikler Başladı. (2016, 21 Temmuz). Erişim Adresi: <https://www.luleburgaz.bel.tr/haberler/cocuk-sokaginda-etkinlikler-basladi>.
- Çocuk ve Genç Meclisi Yönetmeliği. (2023, 2 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.mamak.bel.tr/gundem/DosyaDownload?guid=12010bb0-0a43-473f-8271-0af40fe37dff>.
- Çocuklara Eğlenceli Arkeoloji. (2017, 19 Eylül). Erişim Adresi: <http://seferihisar.bel.tr/cocuklara-eglenceli-arkeoloji/>.
- Çocuklarımıza İyilik Örün Projesine Büyük İlgi. (2022, 20 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.kayserianadoluhaber.com.tr/cocuklarimiza-iyilik-orun-projesi-ne-buyuk-ilgi/86291/>.
- Çocuktan Al Haberi Projesi Ödüllendirildi. (2022, 18 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.anarakenthaber.com/haber-cocuktan-al-haberi-projesi-odullendirildi-14758.html>.
- ÇOGEp Projesi Tanıtıldı. (2016, 24 Mayıs). Erişim Adresi: https://www.manisa.bel.tr/Haberler/8138_cogep-projesi-tanitildi.aspx.
- Değirmencioğlu, S. M. (2010). Tersten katılım: Katılım hakkı üzerine bir değerlendirme. İçinde Acar, H. ve İçağasıoğlu Çoban, A. (Eds.), *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 20. yılında Türkiye'de çocuk hakları* (ss.130-146). Ankara: Maya Akademi.
- Dilaveroğlu, A. (2022). Çocuk haklarının korunmasında Kamu Denetçiliği Kurumu'nun rolü. *Ombudsman Akademik Dergisi*, 8(15), 103-133.
- Erbay, E. (2013). Çocukların katılım hakkı üzerine bir Türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-54.
- Ermiyagil, M. ve Gürçınar, C. (2015). Kentsel mekanın gelişiminde çocuk oyun alanlarının rolü: KKTC'de Yeni Kent Gönyeli örneği. *İdealKent Dergisi*, 6(17), 12-45.
- Eyyübiye Belediyesi Hayal Kutusu İle Çocukların Hayallerini Gerçekleştiriyor. (2020, 12 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.eyyubiye.bel.tr/icerik/1423/40/eyyubiye-belediyesi-hayal-kutusu-ile--cocuklarin-hayallerini-gerceklestiriyor>.

- Eyyübiye Belediyesi. (2018, 5 Ocak). *İdare Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Birimi. Erişim Adresi: <https://www.eyyubiye.bel.tr/files/3/5cc2efc3a6690.pdf>
- Eyyübiye Belediyesi. (2019, 3 Ocak). *İdare Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Birimi. Erişim Adresi: <https://www.eyyubiye.bel.tr/files/9/5f101c52c9609.pdf>
- Eyyübiye Belediyesinden 15 Bin Öğrenci Çevreci Çocuk Eğitim Seti. (2021, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.eyyubiye.bel.tr/icerik/1742/40/eyyubiye-belediye-sinden-15-bin-ogrenci-cevreci-cocuk-egitim-seti>.
- Eyyübiye Belediyesinden Engelli Çocuklara Oyun Parkı. (2016, 13 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.eyyubiye.bel.tr/icerik/344/40/eyyubiye-belediyesinden-engelli-cocuklara-oyun-parki>.
- Eyyübiye'de Mevsimlik Tarım İşçiliği Kaderim Değildir Projesi Devam Ediyor. (2021, 14 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.ajansbalikligol.com/eyyubiye-de-mevsimlik-tarim-isciligi-kaderim-degildir-projesi-devam-ediyor/6645/>.
- Fes-Te Voluntari A Del Bicibus!. (2023, 1 Nisan). Retrieved From: <https://bicibus.cat/voluntariat>.
- Gaziantep Büyükşehir'den Türkiye'de Bir İlk: İklim Krizine Karşı Eğitici Mobil Oyun. (2022, 27 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-buyuksehirden-turkiyede-bir-ilk-iklim-krizine-karsi-egitici-mobil-oyun>.
- Gaziantep Çocuk Meclisi. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <http://www.gaziantepkentkonseyi.org.tr/meclisler/cocuk-meclisi/>.
- Geleceğin Yıldız Girişimcileri Projesi Başladı. (2018, 23 Mart). Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/haberler/gelecegin-yildiz-girisimcileri-projesi-basladi>.
- Giresun Belediyesi. (2018, 6 Mart). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://giresun.bel.tr/tema/genel/uploads/faaliyet_raporlari/dosya/2018_faaliyet_raporu.pdf.
- Giresun Belediyesi. (2019, 6 Mart). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://giresun.bel.tr/tema/genel/uploads/faaliyet_raporlari/dosya/2019-faaliyet-raporu.pdf.

- Giresun Belediyesi. (2020, 11 Mart). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://giresun.bel.tr/tema/genel/uploads/faaliyet_raporlari/dosya/FAAL%C4%B0YET-RAPORU-2020.pdf.
- Güngör Göksu, G. (2018). Çocuk dostu şehirlerin kurulmasında çocuklara duyarlı bütçelemenin önemi ve rolü. *Sayıştay Dergisi*, 29(110), 157-171.
- Güven, A. (2017). Kentsel sorunların çözümünde kent yönetimi ve paydaşlarının rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1049-1062.
- Happy Children, Better Municipalities. (2023, 1 Nisan). Retrieved from: <https://bicibus.cat/avantatges>.
- Kahraman, M. (2019). *Çocuk dostu şehir algısının şehir imajına etkisi: Gümüşhane'nin çocuk dostu şehir olabilme potansiyeli üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Karakuzu, E. (2021). *Çocuk dostu kent kurgusunda planlama stratejileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karaman, E. E. ve Abdüsselam, M. S. (2022). Belediyelerin Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında dijital ortamda uygulamalarının incelenmesi. *Disiplinler Arası Çocuk Hakları Araştırması Dergisi*, 2(4), 38-47.
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2020, 12 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Daire Başkanlığı. Erişim Adresi: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/faaliyet_raporu_2020.pdf.
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2021, 15 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Daire Başkanlığı. Erişim Adresi: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/faaliyet_raporu_2021.pdf.
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2022, 6 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Daire Başkanlığı. Erişim Adresi: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/faaliyet_raporu_2022.pdf.
- Kır Çiçekleri Projesi İle Kadın Sporcular Yetiştirilecek. (2020, 17 Ağustos). Erişim Adresi: <https://www.inovatifhaber.com/kir-cicekleri-projesi-ile-kadin-sporcular-yetistirecek-13354-haberi>.

- Kültür Evleri. (2023, 4 Nisan). Erişim Adresi: <http://kulturevleri.yuregir.bel.tr/main.aspx?id=12>.
- Lüleburgaz Belediyesi. (2015, 3 Mart). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/faaliyet-raporlari/2015-yili-faaliyet-raporu/5>.
- Lüleburgaz Belediyesi. (2018, 5 Mart). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/faaliyet-raporlari/2018-yili-faaliyet-raporu/8>.
- Lüleburgaz Belediyesi. (2019, 22 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/faaliyet-raporlari/2019-yili-faaliyet-raporu/9>.
- Lüleburgaz Belediyesi. (2020, 12 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/faaliyet-raporlari/2020-yili-faaliyet-raporu/10>.
- Lüleburgaz Belediyesi. (2021, 4 Mart). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/faaliyet-raporlari/2021-yili-faaliyet-raporu/11>.
- Lüleburgaz'da 23 Nisan. (2017, 25 Nisan). Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/haberler/luleburgazda-23-nisan>.
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2021, 10 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Şube Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.malatya.bel.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-Faaliyet-Raporu-Web.pdf>.
- Malatya'da Çocuklar İçin Oyuncak Müzesi. (2017, 7 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.ensonhaber.com/kultur-sanat/malatyada-cocuklar-icin-oyuncak-muzesi>.
- Malone, K. (2006). United Nations: A Key Player In A Global Movement For Child Friendly Cities. İçinde B. Gleeson, & N. Sipe (Ed.), *Creating Child Friendly Cities: Reinstating Kids in the City* (s. 13-32). London: Routledge Group.
- Mamak Belediye Başkanlığı. (2021, 1 Kasım). *Meclis Kararı:852*. Erişim Adresi: <https://www.mamak.bel.tr/gundem/kararlar>.

- Mamak Belediyesi. (2018, 12 Mart). *İdari Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://wpimages.mamak.bel.tr/2017/03/2018-faaliyet.pdf>.
- Mamak Belediyesi. (2019, 13 Nisan). *İdari Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://wpimages.mamak.bel.tr/2020/06/2019-faaliyet.pdf>.
- Mamak Belediyesi. (2020, 12 Mart). *İdari Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://wpimages.mamak.bel.tr/2021/04/Faaliyet-Raporu-2020.pdf>.
- Mamak Belediyesi. (2021, 10 Nisan). *İdari Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://wpimages.mamak.bel.tr/2022/04/2021-faaliyet.pdf>.
- Mamak Belediyesinden Engellilere Özel Hizmet. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.mamak.bel.tr/haber/mamak-belediyesinden-engellilere-ozel-hizmet/>.
- Mamak'ta Çocuk Gençlik ve Gençlik Meclisi Kuruldu. (2021, 9 Eylül). Erişim Adresi: <https://www.sabah.com.tr/ankara/2021/12/09/mamakta-cocuk-genclik-ve-genclik-meclisi-kuruldu>.
- Manisa Büyükşehir Belediyesi. (2015, 3 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/ae176fa654e542f4b091a1384fb204bf.pdf>.
- Manisa Büyükşehir Belediyesi. (2015-2019). *Stratejik Plan*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/405ff5034e7b47a79936824302421c62.pdf>.
- Manisa Büyükşehir Belediyesi. (2021, 5 Mayıs). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/ae176fa654e542f4b091a1384fb204bf.pdf>.
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2016, 4 Nisan). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202016%20Y%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.

- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2018, 3 Mayıs). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi:<https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202018%20Mali%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2019, 11 Mayıs). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi:<https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202019%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2020, 13 Nisan). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202020%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2021, 18 Nisan). *Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Mersin'de İkinci Çocuk Sokağı Açıldı. (2022, 23 Kasım). Erişim Adresi: <https://www.mynet.com/mersinde-ikinci-cocuk-sokagi-acildi-180105545541>.
- Mersin'in İlk Çocuk Sokağı Açıldı. (2022, 13 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.iha.com.tr/mersin-haberleri/mersinin-ilk-cocuk-sokagi-acildi-3965795/>.
- Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Hakkında. (2023, 24 Mart). Erişim Adresi: <https://mtbm.bornova.bel.tr/index.php/hakkimizda/>
- Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi Projeleri. (2023, 24 Mart). Erişim Adresi: <https://mtbm.bornova.bel.tr/index.php/projelerimiz/>.
- Minik Eller Kod Yazacak. (2022, 3 Kasım). Erişim Adresi: <https://luleburgaz.bel.tr/haberler/minik-eller-kod-yazacak>.
- Minik Tarzanlar, Sevimli Dostlarıyla Buluştu. (2022, 29 Aralık). Erişim Adresi: https://www.manisa.bel.tr/Haberler/36434_minik-tarzanlar-sevimli-dostlariyla-bulustu.aspx.

- Nature Exploration Area. (2023, 1 Nisan). Retrieved from: <https://sfchildrennature.org/heronshead/>.
- Otizm Terapi Merkezi. (2023, 2 Mart). Erişim Adresi: <http://mahmutcelikcan.com.tr/yuregir-belediyesi-otizm-terapi-merkezi-13.html>.
- Öztürk, A. ve Başbay, A. (2017). Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi öğretim programlarının öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine ve bilime yönelik tutumlarına etkisi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 283-298.
- Parlak, H. (2019). *Çocuk dostu kentleşme girişimi ve Türkiye'de çocuk dostu kentler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Riggio, E. (2002). Child friendly cities: good governance in the best interests of the child. *Environment & Urbanization journal*, 14(2), 45-58.
- Sahl-Madsen, C., & Bladt-Hansen, O. (2020). *Børnevenlig by og kommune: Billund*. Danimarka. Retrieved From: <https://www.cocplayfulminds.org/media/wiefba5a/unicef-rapport-2020.pdf>.
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2020, 17 Mayıs). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://samsun.bel.tr/icerik/faaliyet-raporlari>.
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2021, 4 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://samsun.bel.tr/uploads/dokumanlar/7eee8369de111571fc244642534d827b626.pdf>.
- Sivri Gökmen, H. (2013, 28-30 Kasım). *Çocuk dostu kent üzerine stratejiler*. İçinde H. Türker (Ed.), [Sözlü bildiri]. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, (ss. 821-829). TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu, İzmir. Erişim Adresi: https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/e2d210b218b270f_ek_1.pdf.
- Soyköse, Ö. (2022, 1 Aralık). Trafik Eğitim Parkı Konuklarını Ağırlamaya Devam Ediyor. Erişim Adresi: <https://www.45haber.com/trafik-egitim-parki-konuklarini-agirlamaya-devam-ediyor>.
- Stolfa, P. (2019). A scuola ci andiamo da soli:Fano. *Istituto nazionale di urbanistica journal*, 3(8), 1-2. Retrieved From: http://www.urbanisticainformazioni.it/IMG/pdf/citta_accessibili_a_scuola_ci.pdf.

- Suriyeli Çocuklar İçin Anasınıfı Açıldı. (2018, 4 Temmuz). Erişim Adresi: <https://www.ensonhaber.com/egitim-haberleri/suriyeli-cocuklar-icin-anasinifi-acildi>.
- Şanlıurfa'da Unutulmaya Yüz Tutan Geleneksel Çocuk Oyunları Yaşatılacak. (2020, 13 Temmuz). Erişim Adresi: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/sanliurfada-unutulmaya-yuz-tutan-geleneksel-cocuk-oyunlari-yasatilacak.
- Şehrim Benim Evim Projesi Başladı. (2021, 23 Kasım). Erişim Adresi: <https://manisa.meb.gov.tr/www/sehrim-benim-evim-projesi-basladi/icerik/6514>.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023-2028). *Türkiye çocuk hakları strateji belgesi ve eylem planı*. Ankara. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf> Erişim Tarihi: 02.04.2023.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013-2017). *Ulusal çocuk hakları strateji belgesi*. Ankara. Erişim Adresi: https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2012-2017_Ulusal-cocuk-Haklari-Strateji-Belgesi-ve-Eylem-Planı.pdf Erişim Tarihi: 02.04.2023.
- T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *Sıfır Atık*. Ankara: İhlas Gazete A.Ş. Erişim Adresi: <https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/sifir-atik-kitabi#2816>.
- Talen, E. ve Coffindaffer, M. (1999). The Utopianism of Children: An Empirical Study of Children's Neighborhood Design Preferences. *Journal of Planning Education and Research* 18(4), 321-331.
- Tarih Yazan Çocuklar İspir'de. (2022, 4 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.erkurumhaber.com.tr/haber/12818121/tarih-yazan-cocuklar-ispirde>.
- Tarih Yazan Çocuklar Projesi 100 Günde Yeni Bir Nesil Doğuyor. (2022, 5 Kasım). Erişim Adresi: <https://www.erkurum.bel.tr/GuncelHaber-tarih-yazan-cocuklar-projesi-100-gunde-yeni-bir-nesil-doguyor/29/949769.html>.
- Tokat Belediyesine 500 Bin Liralık Ödül. (2022, 17 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/tokat-haberleri/97316077-tokat-belediyesine-500-bin-liralik-odul>.

- Tonucci, F. ve Natalini, P. (2018). *A scuola ci andiamo da soli Manuale operativo per cominciare a restituire la città ai bambini e i bambini alla città* (1.Basım). Roma. Retrieved From: <https://www.lacittadeibambini.org/wp-content/uploads/2018/02/Manuale-A-scuola-ci-andiamo-da-soli.pdf>.
- Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E. P. (2011). Şehir ve çocuk: 'çocuk dostu şehir' girişiminin şehir imajına katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 9(35), 5-20.
- Turan, E. (2020). *Çocuk dostu kent açısından Çanakkale belediyesi uygulamalarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2020a). *Belediyeler için çocuk hakları temelli programlama kılavuzu*. Ankara: TBB yayınları. Erişim Adresi: https://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/cocuk_haklari_klavuzu/index.html#p=11. Erişim Tarihi: 03.04.2023
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2020b). *Faaliyet Raporu*. Ankara. Erişim Adresi: <https://tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2020/index.html>. Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, 18 Nisan). Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2022-49674>.
- Türkiye Kent Konseyleri Birliği. (2020-2021). *Faaliyet Raporu*. Ankara. Erişim Adresi: https://kentkonseyleribirliigi.org.tr/tema/dokumanlar/tkkb_faaliyet_raporu.html. Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>.
- Türkiye'nin İlk Çocuk Müzesinde Sona Gelindi. (2015, 15 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.iha.com.tr/haber-turkiyenin-ilk-cocuk-muzesinde-sona-gelindi-438856/>.
- Türkiye'nin İlk Keşif Kampüsü Eğitim Öğretime Başladı. (2022, 22 Ekim). Erişim Adresi: <http://www.gaziantep.gov.tr/turkiyenin-ilk-kesif-kampusu-egitim-ogretime-basladi>.

- Türkiye'nin İlk Keşif Kampüsü Gaziantep'te Açıldı. (2022, 22 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/turkiyenin-ilk-kesif-kampusu-gaziantep-te-acildi>.
- UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi. (2004). *Child Friendly Cities Action Framework*. New York. Retrieved From: <https://www.unicef-irc.org/>.
- UNICEF Türkiye. (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim Adresi: https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf.
- UNICEF. (2017a, 2 Ocak). *Türkiye Çocuk Dostu Şehirler Kataloğu*. New York. Retrieved From: <https://s25924.pcdn.co/wp-content/uploads/2017/10/Turkey-CFC-Catalogue-2014-2016.pdf>.
- UNICEF. (2017b, 2 Ocak). *2016-2020 Türkiye-UNICEF Ülke İşbirliği Programı Yıllık Raporu*. New York. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/media/5186/file/T%C3%9CRK%C4%B0YE%20-%20UNICEF%20%C3%9CLKE%20%C4%B0%C5%9EB%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0%20PROGRAMI%202016%20-2020.pdf>.
- UNICEF. (2018, 2 Ocak). *Child Friendly Cities And Communities Handbook*. New York. Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/media/2251/file/CFCI%20Handbook%20-%20EN.pdf>.
- UNICEF. (2021, 2 Ocak). *Cities Inspire Awards Booklet Of Submissions*. New York. Retrieved From: <https://www.childfriendlycities.org/media/2106/file/CFCI%20Inspire%20Awards%20booklet%202021.pdf>.
- UNICEF'ten Yüreğir'e Mobil Sınıf. (2019, 21 Mart). Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/adana/merkez/uniceften-yuregire-mobil-sinif-961859>.
- Ümraniye Belediyesi. (2022, 14 Mayıs). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://umraniye.bel.tr/userfiles/files/Faaliyet/2022Faaliyet.pdf>.
- Yıldırım'a Bir Ödül Daha. (2022, 18 Mayıs). Erişim Adresi: <https://beyazgazete.com/haber/2022/5/18/yildirim-a-bir-odul-daha-6513280.html>.

- Yılmaz, E. (2015). *Kentsel mekanların yaşanabilirliğinin çocuk ve kent ilişkisi yönünden irdelenmesi; Sultangazi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yüreğir Belediyesi. (2021, 16 Nisan). *Faaliyet Raporu*. Mali Hizmetler Müdürlüğü. Erişim Adresi: https://www.yuregir.bel.tr/Images/Kutuphane/2034faaliyet2021_compressed.pdf.
- Yüreğir Engelli Koordinasyon Merkezi Açıldı. (2014, 20 Haziran). Erişim Adresi: <https://www.adanaguneyhaber.com/yuregir-engelli-koordinasyon-merkezi-acildi/>.
- Yüreğir'de Çocuk Dostu Park. (2016, 15 Mart). Erişim Adresi: <https://www.adananin sesi.com/yuregir-de-cocuk-dostu-park/11171/>
- 03-06 Yaş Grubu Eğitimleri Ana Kucağı Personel Kreşi. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.bursa.bel.tr/hizmetler/03-06-yas-grubu-cocuk-egitimleri-ana-kucagi-personel-kresi-112>.
- 04-06 Yaş Grubu Çocuk Eğitimleri Ana Kucağı. (2023, 1 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.bursa.bel.tr/hizmetler/04-06-yas-grubu-cocuk-egitimleri-ana-kucagi-7>.
- 23 Nisan Tarihçe. (2010, 28 Nisan). Erişim Adresi: <https://web.archive.org/web/20100428025859/http://www.trt.net.tr/23Nisan/tarihce.aspx>.

DİZİN

-B-

Belediye, v, 2, 5, 10, 25, 27, 31, 34, 38,
46, 53, 54, 56, 57, 67, 68, 74, 75, 76,
83, 84, 86, 88, 92, 94, 96

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları
Sözleşmesi, 2

-Ç-

Çocuk Dostu Kent, v, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11,
12, 25, 29, 37, 72, 74, 83, 85, 86, 94,
97, 98, 99, 100, 101, 103, 107, 111,
112

Çocuk Dostu Kentler Girişimi, 1, v, viii,
x, 3, 8, 10, 13, 14, 16, 25, 34, 37, 38,
39, 72, 73, 88, 89

Çocuk Meclisi, 49, 56, 75, 76, 78, 79,
80, 81, 82, 87, 101, 102, 106

-K-

Kent konseyleri, 21, 92, 100

Kentleşme, v, 14, 110

-S-

Stratejiler, 16, 17, 53

-T-

Türkiye Belediyeler Birliği, ix, xi, 4, 5,
37, 38, 47, 74, 75, 83, 84, 85, 94, 96,
98, 112

-U-

UNICEF, v, vi, viii, xi, 2, 4, 5, 8, 10,
11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25,
26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39,
40, 41, 42, 43, 47, 50, 54, 56, 57, 60,
63, 64, 68, 69, 71, 73, 74, 83, 89, 95,
96, 97, 113, 114

-Y-

Yerel yönetimler, 17, 18, 19, 21, 22, 36,
88, 98